

شورا

عدد ۱۱

ایون ۱ — سنه ۱۹۱۴

محرری: رضوان الدین به فخر الدین

ناشری: «م. ساکر و م. ذاکر رامیفلر»

مندرجه سی

سپنسر (هربرت)

انگلیز فیلسوف لندن.

اسلام و مسلمانلر

امام و مدرس سرورالدین بن

مفتاح الدین.

حفظ صحت

م حنفی باکوف.

جایق بوینده غی مسلمان

قازاچیلر

مرد عالم محمودوف.

سمرقند آثار عتیقه لرن

زیارت سیاح.

القباهن

ضیاء ینغالیچف.

رهضان ۲۹ ده کلی کسوف

موسی جارالله.

اوچوچی تاتار

ر. بلکیای.

مسلمانلرنی کافر ایتوییشکل

توگل.

تربیه و تعلیم:

«تل وادیات اوقتواصولری».

«تورکیجه قرآن تاریخی

کیرهک» - صابر جان القورماشی.

«آمریکا، انگلتره و گیرمانیا

مکتبلی».

مراسله و مخابره:

سمرقند و طرویسکی دن.

مطبوعات خلاصه سی.

اشعار.

ادبیات: «الوغ پادشاهنک

عدل شاهدرلی» - ذکی جان

شاهگریف.

حکایه: «اوله رگه گنه کوته» -

عبدالله ییکی.

حوادث.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖

اداره گه یازغان مکتوبلر

I

بر نیچه وقتلردن پیرو «شورا» قبالارنده «تابشماقلر» یازلوب کیله ایدی. تابشماقلرنی تابو بالالراشی بولسه ده، مین هم اوزمنی بر بالا حساب قیلوب (یاشم ۳۲ ده) اوشبو تابشماقلرنی تابوب ماتاشا ایدم. اوشبو تابشماقلر سیبلی، بارا بارا «شورا» نی ده بتونلهی اوقی آلمی باشلادم. باشقه کتابلر، غزته لرده بیک سیره گیدی. مینم فیکرم ده، میسم ده همان تابشماق غنه یوری باشلادی. تورسام ده تابشماق، یاتسام ده تابشماق، سوبله سه م ده تابشماق، پویزده ده تابشماق، قشلاقده ده تابشماق، قایدده غنه قاراساڭده تابشماق، حتی بتون یوللر، دیوارلر، آی یولذرلر غنه چه کوزمه همان شول تابشماق بولوب کورونه باشلادی. بتون فیکرلم تابشماق غنه بیرلوب باشقه فائده لی مقاله لرنی اوقی آلمی قالدقنی سیزه باشلاب «بزرگه تابشماق ده اول قدر اهمیت یوق. «شورا» ننگ باشقه مقاله لرن غزته لرنی و یاگی چققان اثر لر گه فیکرنی صرف قیلور غه کیره ک» دیب فیکرنی تابشماق دن چقاروب ینه «شورا» و ادبیات اوقور غه باشلادم.

ایمدی اوشبو «شورا» ده دوام قیلدره تورغان تابشماق دن بزرگه نیندی فائده حاصل بولادر؟ اگر همیشه دوام ایته چک بولسه اکثر اوقوچیلرنی خصوصاً شاگرد و طلبه لرنی هم من تابشماق غه یاشدروب باشقه فائده لی بند و مقاله لرنی اوقودن، استفاده ایتودن دیوار قیلوب طورو بولمازمی؟ اوشبو طوغروده جواب یازسا کر فیکرمزی اصلاح قیلور ایدک.

«شورا» اوقوچیلردن بری .

اداره: تابشماقلر ننگ بالالر و یاش شاگردلر ایچون بر آز فائده سی بارلغندن بوکون گه قدر یازلغلاب کیلدی، لکن سز ایسکان روشده معنوی ضررلری بارلغندن خبرمز یوق ایدی. شولای ده هر تابشماق حقنده کوب جواب یازلوب ده یارارلقلری آز بولغانلقدن بیک کوب مارقه اسراف بولونی ملاحظه غه آلوب یوریدر و توقاتوننی موافق کورده در ایدک. بلکه موندن صوڭ توقتالور.

II

ساعتچی علی حقنده «قایق غه اولطروب اوچدی» دیب ایسکانمزده یوق. اوشبو خبرنی ایشتوب حیران بولدی. مگر موندن ۲۸ یلر مقدم ساعتچی علی، بویا وچی احمد مرحوم برله برکوب قابقدن قانات یاصاب اوی توبه سندن اوچاق بولغانده اول مرتبه قانات کوتارگنده یغلوب توشوب «سیمی» ننگ جیری قوم

بولغاندنغنه ایسکانمی قالغان، اگر باشقه جیرده گی کبی اوراملر طاش بولسه ایدی شول وقته هلاک بولاچاق ایکان. ینه ۲۰ یلر مقدم راکیت یاصاب هواغه اوت آتام دیوب مونجه سنده آزابله نوب یاتقاندده دارولرینه اوت قابدی، اوزینگ صاقالی، مینی فاش و کرفکلری جانوب نیچه آیلر آوروب کوچک سلامتله ندی. منه بز بلگان علی آغابنگ هواده اوچووی هم ده «سیمی» خلقنه اوت اوینی کورگازوی شوشی بولدی. فیضی .

اداره: «شورا» ننگ ایچی باصلغاندن صوڭ آنووی سیبلی بو مکتوب طش غه باصلدی.

تابشماقلرنک جوابلری:

۱۰

۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹
۸ ۶ ۴ ۱ ۹ ۷ ۵ ۳ ۲

درست جواب بیروچیلر: احمد شریفوف، نصرالله و سلف (هر ایکسی مدرسه حسینیه شاگردی).

تابشماقلر:

۱۱

برشهرده مسجد صالحانلر. کیره ک قدر آچقنه ننگ کوبره ک الوشن ۴ سوداگر بیرگان. یتشمه گان ۳۰۰ صوم آچقنه نی محله خلقندن چیغانلر. مسجد کوبموگه توشکانلکنی بلورگه کیره ک، اگر برنیچی سوداگر ننگ بیرگانی قالغان همه صومانک یارتیسی مقدارنده ایکنچی سوداگر ننگ بتون بیرگانی اوزندن باشقه لرننگ اعانه صوماسی ننگ اوچدن بری مقدارنده، اوچنچی سوداگر ننگ بیرگانی قالغان همه اعانه چیلرننگ اعانه لری ننگ چیریگی قدر، دورتنچی سوداگر ننگ بتون اعانه سی باشقه لرننگ اعانه لری مجموعی ننگ یشدن بری مقدارنده بولسه؟

اداره رده:

ملاقدن کوکل صوونو حقنده غی مقاله لر و جوابلر شاید

۲۰ رجب - ۱۳۳۲ سنه

۱ ايون - ۱۹۱۴ سنه

مشهور اديمر والوغ خا دايلىر

چيقيب معلملرينىڭ ئىخسین قیلولرینه مظهر بولدى . موندن صولك اوز شهرینه قایتوب خصرصی صورتده بعض فلر اوقودى . ۱۷ یاشنده وقتده «لوندن» شهرى برله «برمنهام» شهرى آراسندهغى تيمر يولده خدمت ایتوچى مهندسلىر جملهسینه کردى . ۱۸۴۱ تارىخنده تکرار اوزینىڭ وطن اصلیسینه قایتوب فلسفه برله شغللنه باشلادى . ايکى يىل طوتاشدن اوشبو يولده سعى قیلدى . يىك كوب اوله نلر جيوب مونلرنى تیکشردى ورسم یاسارغه اوگره ندى . اختراع قوهسى يىك کوچلى بولديغىندن هر نرسه نى اصلاح قیلو حقنده چاره ایزلهب شغللنور ایدی . اوشبو وقتده ساعت اشله و فنى ايله مطبعه حرفلرنده يىك زور اصلاح یاسارغه موفق بولدى .

سپنسر نىڭ طبیعتى مادى نرسه لردن يىگره ك عقلی اشلىر برله شغللنورگه مستعد ایدی . شونك ایچون هر نرسه نى تاشلاب قولینه قلم آلدی و محررلك مسلكینه کردى . فرىكلر قاشنده محررلك ، بايلىق سببلىرىنىڭ ك زورسندن و ك اشانچىلىسندى . ك اول «صناعت ریاضیه» حقندهغى غزته گه بازارغه باشلادى و شوندىن صولك باشقه غزته و زورناللرغه ده مرتب مقاله لار یياروب طوردى . حكومت و آنك اشلىرى حقنده رساله لار تالیف ایدی . مونده يىك گوزل فكرلر و شول كون گه قدر هيچ اورنده كورلمگان ياكى ملاحظه لار بولادى ایدی . اوشبو طوغروده سپنسر نىڭ فكرلرى خلاصه ايتولسه : «حكومت وظيفه سى امینلىكنى هم ده نظامنى ضاقلامقندن عبارت بولوب هيئت اجتماعیه نى اصلاح قیلو خلقنىڭ

۵ ۵ ۵-۵ ۵
سپنسر (هربرت)

(۱۸۲۰-۱۹۰۳)

میلادى ايله اون توقونچى عصرده ك صولكغه قالغان الوغ فیلسوفلردن و يىك كوب علمى سرلرگه مطلع بولوجیلردن و يىك كوب ياكى فكرلر كشف ایتوچیلردن برى . انگلیز عالملىردن هربرت سپنسر ایدی .

بو آدم انگلتره مملكتنده «درى» مضافاتده ۱۸۲۰ نچى يىل ۲۷ نچى فيورالده ديناغه كیلگان ایدی . آتاسى ، يىك زيرك و كوب نرسه گه مطلع بر آدم بولوب مذکور شهرده بر مكاتبده ریاضیات معلمى بولوب طورادر ایدی .

سپنسر ، يىك زيرك و استعدادلى بر بالا بولوب يتشدى و اوقو یاشینه يتووى برله آتاسندن اوقورغه باشلادى . يىك باش وقتدىن اعتبارا آتاسى نىڭ طبیعات حقندهغى تبحر به لرینى دقت برله قاراپ طورر و اوزى ده قولدىن كیلگان قدر بولشلق قیلور ایدی . اوشبو نرسه لرنىڭ نمره سى اوله رقى طبیعات ايله فلسفه گه محبتى آرتدى و اوشبو نرسه لر برله شغللنودن راحت ولدت تابادر ایدی . صحرا لرده و يورتلرده هر تورلى حشراتنى جيوب شونلرنىڭ يورو ، طورولرینى و عمر سورولرینى تیکشروب اوطورادر ایدی . ۱۳ یاشینه يتكاندن صولك آتاسى نىڭ بر طوغمه سى برله برلكده «هیتون» شهرینه اوقور ایچون كیتدى و آندى طوتاشدىن اوج يىل طوروب تحصيل ایدی ، ریاضیاندی بون شریكلرنىڭ نىڭ

طوغوب اورچولرى حقننده بيك كوب ياكى فكري اعلان قيلولرغە موفق بولدى. مونگ اوشبو علمى بختلىرى علم اهللرينگ خصوصاً امريقالورنگ دقتلرينى جلب ايتدى، مقالهلرينى غايت تحسين ايتدىلر، عقلينگ كاملگى. فكريلرينگ درستلىگى برله اقرار قىلدىلر. ۱۸۵۸ دە نشو وارثقا حقننده بولغان فكري تمام كمالات كسب ايتدى وشول وقتده دنياده بولغان حوادث (الجزء الذى لا يتجزى دن باشلاب نفس عمللرينگ الك عاليرينه قدر هر برى) بر برينه مربوط ايكانلىگى اثبات ايتوب بر كتاب يازدى.

۱۸۶۰ نچى يلدە طبيعى قاعدەلر و آنلرنگ حيات غە تاثير ييرولرى حقننده بر كتاب تاليف ايتارگە نيت ايتدىكىنى، كتاب دە اون جلدك بولوب تام قيلولرغە يكرمى يللر عمر حاجت بولاچغى بيان ايتوب بر اعلان باصدردى. شوشى اعلان باصلغان يلدە دارويننگ نشو وارثقا حقننده بولغان مسلكى دە نشر ايتولگان ايدى. اوشبو سېدن بعض كمشلر نشو وارثقا فلسفه سيني سپنسر، داروين دن آلغان ديب ظن ايتدىلر. لکن بو ظن درست توگل ايدى. چونكه داروين مسلكى نشر ايتولمازدن مقدم - سپنسر طرفدن يازلغان بيك كوب مقالهلرنگ اساسلىرى نشو وارثقا فلسفه سندن عبارت ايدى.

يكرمى يلدە تمام بولووينى ظن ايتكان كتابى سپنسر، يكرمى يلدە غنە توگل، بلكه قرق يل قدر وقتلر سوگنده غنە تمام قيلولرغە موفق بولدى. بو اثرى خالص بر علم خزينه سى ايدى. اوشبو كتابى يازوب شغللنگان وقتده باشقه علمى و فنى اثرلر دە نشر قىلوب طوردى. سپنسر، اوزينگ آتمش و بو قدر يللر عمرىنى علم يولنده و الك چيتون مسئلهلر حننده اثرلر تاليف ايتوب اوتكاردى، حقيقى فيلسوفلرنگ دني كوتولرى روشنده عمر سوردى. دنياغە التفاتسز و حسن خلقل، كامل معناسى ايله آدمچىلكلى بر زاهد ايدى. اوزىنى دني زينتلىرى، نفس مرادلىرى آدى آلمادى. بتون عمرى موجودات و آننگ حقيقى، افلاك و آننگ حرکاتى، حيات و آننگ نظامى حقننده فكر و تفتيش قىلو برله اوتدى. موندى آدملر قاشنده طولاً چيكان ايله تولكى تاماغى طوونلر، كوكره كده بولغان ارج تينلك تويغە برله صورت توشرلنگان آتون علامتلر آراسنده فرق بولمايه چنى معلوم. شونگ ايچون بو الوغ آدم، حكومتلر و جمعيتلر طرفدن بيرله طورغان نشانلرنى، زور عنوان و لقبلرنى هيچ قبول ايتمادى، رسمى مجلسلر و رسمى آدملرگە قاتشوب يورمادى. عمر بوينچە خاتون آلمادى و عفيف حالده عادتى بر نوميرده طورر فقط اوزينگ سلامتلىگى حقننده و حفظ صحت قاعدەلرينى زعايت ايتوگە بيك اهميت بيرز ايدى. بليارد اوينار، موسيقى و كويلرنى

اوز وظيفه سيدر» دىكدن عبارتدر. موگا كوره مكتب و مدرسەلر بنا ايتو، آنلرنى ترقى قىلدروب خلقلرنى اوقوتو، مملكت ايچنده تيمر يوللر سالو، پاراخودلر يورتو. بوچتە و تيلغرافلر اشله تو، سودا و باشقه اقتصادى حاللرنى توزه تو. امتى هنر و بايلق يوللرينه كرتو هر برى خلقنگ اوز اوستنده بولورغە تيوشلى. سپنسرنگ هر بر رساله سنده و كتابنده حتى قسغه غنە مقالهلر ننده «انسائلرنى كوچلەب ترقى قىلدرو ممكن توگل، بلكه آنلر طبيعى قاعدەلر بوينچە غنە حكومتلرنگ مداخله قىلولرندن باشقه اوزلرينگ تله ولىرى بوينچە سىر قيلولرغە تيوشليلر» ديگان قاعدە اساس طر تولادر ايدى.

سپنسر مقالهلرى گوزل بولديغندن غزته و زورناللر قاشنده حرمتى زور ايدى، ۱۸۴۸ دن ۱۸۵۲ گە قدر بيك كوب علمى و ادبى مجله لردە مقالهلر نشر ايتدى. شونگ برله برابر اوشبو وقتلر دە «اجتماع بشرى» حقننده كوپ تفتيشلر يورته در ايدى. بو حقده بو كون گە قدر هيچ كم طرفدن سويله نمگان بختلرنى مشتمل بولغان كتابىنى نشر قىلدى. انگليزلر آراسنده اوشبو كتابنگ تاثيرى بيك الوغ بولدى، خصوصاً اوزلرينگ ديوقراطى اصوللرينه موافق بولديغندن امريقادە شهرتى بيك يوقارى كوتارلدى. شوشى بختلر ايله شغللروننگ تيجه سى اوله رق ماده برله عقل آراسنده مناسبت بولوب بولماو حقننده ياكى بر فكر حاصل قىلدى و شوشى حقده ۱۸۵۵ دە بر كتاب نشر قىلدى. مونده سويله گان سوزلرى نشو وارثقا اصولينه بنا ايتولگان ايدى. حقيقت حالده داروين گە نسبت بيرله طورغان نشو وارثقا اصولى سپنسرنگ هر بر بختنده اساس قىلنوب طوتولغانلغى معلومدر.

سپنسرنگ عقل ايله ماده مناسبتى حقننده بولغان بختى اوز اوزندن كيگايوب كيتو سېندن نشو وارثقا فلسفه سيني تدقيق قيلولرغە باعث بولدى. سپنسر: «مقدمده بولغان عالمرنگ طبيعيات هم افلاك و آننگ حرکاتلىرى حقننده بولغان فكريلرينى حاضرگى علملر، فنلر ابطال قىلدىلر، بو اساسلر تام يملوب اشدن چىقدىلر، ايدى شول اساسلرغە بنا ايتولگان وجود فلسفه سى دە اوز اوزندن باطل بولورغە و آننگ اوريننه بو كونگى عالمر طرفدن ياكى اساسلر قورلورغە تيوشلى» ديب دعوى قيله در ايدى.

شول كونلر دە اروپا عالمرى طبيعيات هم دە آننگ برله علم آراسنده بولغان علاقەلرنى تيكشروب شغللنلر، بعضيلرى حيوانلر دە بولغان ارتقا اصولينى انكار قيله لر ايدى. سپنسر اوشبو بختلرنى كامل دقت ايله تيكشورر و اوزينگ عقل ميزانندن اوتكارر ايدى. بو حقده علمى مجله لردە بيك كوب مقالهلر يازدى. انشاء هم عادات، اخلاق و تقدم اصوللرى، علملرنگ بر بردن

و اعتبار قیلورغه تیوشلی قاعدلر بارد. غزالی و ابن مسکویه لر یونان فلاسفه سندن بیک کوب نرسه لر استفاده قیلغانلر و اوزلرینگ اثرلرینه ده یازغانلر ایدی. بزنگ زماغزده بولغان تریه آدملری و خصوصاً معاملر، سپنسرنگ اوشبو اثرینی مطالعه ایتسه لر بیک کوب فائده آلاچقلرنده شبهه یوق.

«تریه حقنده زان ژاق روسسونک سوزی ایله فعلی بر برینه نی قدر ضد و خلاف بولسه لر سپنسر ایله فعلی شول قدر بر برینه موافق ایدی» دیرلر.

بو اورنده سپنسر سویله گان بر جمله نی مثال ایتوب کوچردمز: «طبیعیات علمی برله دین آراسنده ضدلق یوق، بلکه ضدلق طبیعیات علمی برله شغللماو برله دین آراسنده در. اگرده بعض بر تالیفلرنگ مندرجه لری برله آشنا بولمادقلری حتی آچوبده قارامادقلری حالده مجرد طشیرینی کوروب گنه مؤلفینی مدح ایتسه لر و اسمینی یوقاری کوتارسه لر، شوشی مدح و شوشی کوتارونک نیندی حکمتی و نیندی معناسی بولور؟ طبیعیات حالرینی بلمگان کشیلرنگ الله تعالی نی مدح قیلولری بعینه کتانبنگ طشینی غنه کورو سبیلی شول کتانبی تألیف ایتکان کشیلرینی مدح ایتولرینه اوخشار. بلکه مونلرنگ حاللری موندن ده توباندر. چونکه بو آدملر طبیعیات غه عبرت کوزی صالحی اوتوبرله گنه قناعت ایتمیلر، بلکه طبیعیات علمی ایله شغللنوجیلر و کائناتی مشاهده قیلوب تجربه اوستنده طوروجیلرینی حقیر کوره لر و کیمسوته لر، آنلرینی عمرلرینی ضایع ایتوجی آدملر جمله سندن حساب قیله لر. شونک ایچون بز «طبیعیات علمی برله شغللنودین گه خلاف توگل، بلکه شول عام برله شغللماو، دین گه خلاف» دیگان سوزمزی تکرار قیله مز. طبیعیات برله شغللنو درستی روحانی و قلبی بولغان عبادت بولوب الله تعالی حضرتینگ قدرتینی، کمالینی بر قدرگنه بولسه ده آگلار ایچون اک یاخشی وسیله واک ییکل هم طوغری بر بولدر».

آخر عمری یتوب خسته لندیکننده همیشه علم برله مشغول بولدی، طاقتی بیکان صولکغنه توشا گنه ملازمت ایدی و ۸۴ نچی باشنده ۱۹۰۳ ده دیکابر ۸ نچی کون وفات بولدی. موننگ وفات بولووی سبیلی آرویا بلکه بر یوزی بیک الوغ بر فیلسوف و عام خزینه سینی غائب ایدی.

طکلاب جانینی راحتلندر ایدی. ۱۸۸۴ ده آمریفاده سیاحت ایدی. بعض بر مجلسلرده خطبه لر سویله دی. اوزینی آمریقالمولر بیک حرمتله قارشلی آلدیلر، حقیقی رعایت قیلوده کیمچیلک کورساتمادیلر.

سپنسر، درست سوزلی، صاف کوکلی، خالص بر آدم بولوب فلسفه حقنده غی مذهبی «لادریه» لرگه موافق ایدی. اوشبو سبیدن هر نرسه حقنده توقف قیلور، قطعی صورتده دعوی ایتماز ایدی (مونلر بیک کوب تیکشورلری و افراط کوب نرسه لر بلولری سبیلی «آدم بالاسی نی قدر کوب بلسه شول قدر اوزنده نادانلق کورر» مقالچه هر نرسه حقنده توقف قیلورغه مجبور بولغان فلاسفه لردر).

سپنسر، اوشبو اوزون عمرنده فقیر بولوب یاشادی و فقیر بولوب وفات ایدی. تألیقاری کوب بولسه ده علمی وفقی موضوعده بولغانقلرندن صانلمیدر، خلق آراسینه تارالمیدر ایدی. آرویا و آمریفاده اک کوب تارالوبده محرز لرینی بایوته طورغان اثرلر، حکایت و رومانلر بولوب فنی و علمی اثرلرگه خواجه لر اول یرلرده آذر. اک گوزل اثرلرندن بری اونیش یلر مدتده باری مک نسخه صانلغان ایدی. اصول علم نفس حقنده بولغان بیک قدرلی بر کتابی باری ۷۵۰ عدد باصلمش و ۱۲ یل مدتده مک بلا ایله صانلوب بتمشدر. مونگ اثرلرینی ناشرلر باصدمادیلر، باصدر ایچون بایلر یاردم قیلمادیلر. شونک ایچون تش طرفانغندن آرتدروب اوز خراجاتی برله باصدردی و هر برندن کوب کوب ضرر ایدی. فقط اوشبو نرسه لر ایچون زارلانغانی، ملتندن شکایت ایتکانی ایشولمادی، بلکه صبرلقنی اوزینه عادت ایدی و هیچ کمنی عیبلی کورمادی، کوکلینی اصلا سوندرمادی روحینی توشرمادی، علم و اجتهاددن باشقنی بلمادی، دنیاده علم گه خدمت قیلو مرتبه سنده کالات یوق دیب اعتقاد ایدی و بتون عمرینی شول یول غه وقف قیلدی. اگرده تیمر یولده مهندس بولوونی تاشلاماغان یا که فنی و علمی نرسه لر اورینه حکایت کتابلری یازغان بولسه ایدی سپنسر اک بای واک بختلی آدملرنگ بری بولغان بولور ایدی. لکن سپنسر اعتقادینه کوره موندی بختلر بخت توگل، بلکه بختسزک، اصل بخت ایسه علم یولنده، انسانارغه جدی خدمت ایتوده طریشودن عبارت ایدی.

سپنسر اوز زمانه سنده و اوز مملکتنده عادت بولغان تریه اصولینی فائده سز حساب ایتدیکندن تریه اصولی حقنده آروم بر اثر تألیف ایتکان ایدی. مونی ایسه مصرده محمد السباعی اسمنده بر ذات عربچه گه ترجمه قیلوب ۱۹۰۸ تاربخنده نشر ایتدردی. ۱۴۳ یتدن عبارت بو کتابده بیک گوزل سوزلر

مقاله :

اسلام و مسلمانلر

صوگفي مسلمانلر نك چيت قوملر گه تقليد ايتولرى « دينى و علمى » همده « عادى » اسمنده ايكي تورليدر. اسلام تاريخينك اورتا عصرلر نده ظاهر بولغان مذهبلىر و مسلكلر كوبسنيچه چيتلر گه « دينى و علمى » جهندن تقليد ايتو سيبيندن بولغان ايدى . حميت جاهليهلر ايسه « عادى » تقليدلر نمره سيدر. مونلر نك هر ايكيسى ده مسلمانلر نى قارالق و قارانغولوق غه توشرر گه سبب بولدى. بو ايكي تورلى بولغان تقليد بلاسندن « داخلى » و « خارجه » آفتلر ظاهر بولدى. « داخلى » آفت ايسه ديانت اسلاميه نك على و مقدسلىكى همده آنده بولغان علوم فضائل همده آداب قرآنيه نك ضائع و مندرس بولووندىن عبارت ايدى. مونك سيبيندن اسلام دينى گوبا انسانلر نى تربيه و تعليم قيلودن بوش بلهك يالكر جمود و ظاهريك همده اسرائيلياتدن گنه عبارت هم ده تربيه و مدنيت گه خلاف بولوب كورلدى و تابعلىرى بولغان مسلمانلر نك ده عادتلر، رسملر و خرافاتلر ده بولوب انسانيتلر ندىن تمام آيرلور شونك نتيجه سى بولوب كورلدى .

خارجى بولغان آفت ايسه : اسلام دينى مدنيت عالمنه قارانغو و قاره حالده كورنووندىن عبارتدر. اوشبو سيبين بولدىن اوزينك دشمانلىرى و حاسدلىرى طرفندن هر تورلى تحقير و مسخر دلق غه دوچار بولدى. آنلر نك نظر نجه دين اسلام يالكر : ايمان ، نماز او قومق ، روزه طوتوب حج قيلمق و زكات بيرمك كېي بر نيچه عمللر دن گنه عبارت بولوب باشقه فضائل و كمالات انسانيه نى هيچده شامل توكلدر. مثلا: ديانت اسلاميه ده ادب ده ، اخلاق ده يوق ، علم و تربيه ده يوق ، مدنيت و ترقيات ، سياست و فلانلر ده يوق ، بلهك اول دين انسانلر نك اغز و فكلر نى ، قولاق و قوللر نى باغلاب طور مقده و انسانلر نى بتونله ي مدنيت و ترقيدن مانع بولمقده در. بو زمانده غى بتون مسلمانلر نك تدنلىرى ، جهالت و عقالتلىرى . سفاقتلىرى ، اسارت و جمودلىرى ، انقراض و اندراسلىرى كېي حاللر نى مذكور دعوالر نيه دليل قيلوب كور-تمكده لدر. اسلام نك آسيا و آفريقا هم اوستراليا قطعلر نيه طارالووينه كوب اهميت بيرمازلر. چونكه آنلر نك زعملر نيه كوره اسلام دينى انسانلر نى اوزينه تابع قيلوى آنك حقيقى بر دين بولووندىن توكل ، بلهك يالكر ساده لگنندن گنه در. جاهل و وحشى

بولغان انسانلر نك طبيعت و معيشلر نيه موافق بولديغندن آنلر بو دينى هر كون قبول قياوب طورلر ايمش . بلهك بو دين مجوسلك گه مناسبلى بولديغندن بتون وئيلر ده فوج فوج بولوب بوگا دخول ايدرلر ايمش . شونك ايچون آنلر اسلام دينى اورننه خريستيانلغنى اورنلاشدره قنى ايسرلر . چونكه آنلر چه خريستيانلق بر طرفدن علوى و قدسى بولوب ايكنجه طرفدن دخى مدنيت و ترقى غه ده غايت مطابقدر. آنلر غه كوره اكرده مسلمانلر بو دينى قبول قيلور بولسه لر. آنلر ده خريستيان بولغان اوروپالورلر كېي تيز زمانده مدنيت و ترقى يولنه توشوب كنه چكار ايمش . اوشبو فكلر نيك نتيجه سى اوله رق اوروپالورلر استعمارى و سياسى ، مدنيتسز ، سياستسز بولغان اسلام دنيا سىنى استيلا قياوب نعيم ايتمك ، مدنيت و سياستدن اوش بيرمك نيتنه كرديلر . مونلر ، منقرض بولا طورغان مسلمانلر نك يرلر ندىن فائده لئوب سوكره آنلر نك يرلر نيه و وطنلر نيه تمام وارث بولمق املنده لدر . چونكه جاهل و مدنيتسز بولغان مسلمانلر اوزلر نيك ير و صولر ندىن ، توپراق و معدنلر ندىن ، نباتات و محصولاتلر ندىن اوزلر فائده لنه بلمازلر .

اما مسلمانلر ده بولغان داخلى بلالر ، اوزلر ندىن در . بو ايسه تورليچه بولور . مثلا : بعضلى دين اسمندن جمود ايله گنه تربيه لئوب هم دينسز و تربيه سز هم ده انسانيتسز بولوب قالورلر . بعضلى اوروپا علملىرى و اوروپا تربيه سى ايله تربيه قيانورلر ده بارا بارا بتونله ي اوروپا مدنيتنه منتون بولورلر . حتى كه : بتون مدنيت و كمالات ، انسانيت و ادبيات ، بتون تربيه اوروپالورلر غه غنه خاص ديب بلورلر ده متفرنج بولوب كيتارلر . بونك سيبيندن اسلام دياتىنى و آنك فضائل و علويتى اهمال و الغا قيلوب آندن بتونله ي انساخ قيلورلر . چونكه آنلر نك نظر نجه ده اسلام ده ادب ده ، علم ده ، تربيه و سياست ده يوق ، قدسيت ده يوق بولوب كورلورده شونك ايچون دينسز بولوب قالورلر .

حالبوكه يهود عالمى و اسرائيللر حالنده مسلمانلر ايچون غايتده الوغ عبرت باردر . آنلر اديان الهيه نك حامللىرى و نبوتك وارثلىرى ايدى . بتون مدنيت و انسانيتك اماملىرى ده اول ملتدن ظاهر بولدى . شونك ايچون آنلر ارض مقدس گه وارث بولوب سوكره انبيارينه عصيان قيلديلر و نييلر نك سنلر ندىن چقديلر . اوزلر ايچون نازل بولغان كتوب سماويه لرنى تحريف و تبديل

ورم باک تو بر کولوز

مونه شولای، بر حیوانتک ورملی بولوب بولماغاتی بیک یاخشی آکلاغاچقنه اول حیوانتک ایتدن وسوتدن آشارغه و اچهرگه کیرهک بولادر. هیچ بر وقت حیوانتک ظاهرینه قارابقنه طازاغینه حکم ایتارگه یارامی. چونکه بیک کوب حیوانلر، طشدن قارواغه بیک سیمز بولوب ورملی اولدقلری حالدده بزنی آدارلر. شوندی سیمز بر حیوانغه نه لگی «درین» ماده سندن بر آرزغه شیرینغه ایتلسه درحال اولوب اوزینک ورملی اولغانتی کورسته در. بوندن باشقه حیوان کیرهک ورملی بولسون و کیرهک بولماسون سوتک اوزنده ورم میقرونبه باشقه میقروبلرده بیک کوب مقدارده بولادر. شویلهکه: سوت صااولوب آلدقندن صوگ ایکی ساعت اوتکاج قارالسه بر ساتیمیترو مکعبنده ۹۰۰۰، یدی ساعت اوتکاج باقلسه ۶۰،۰۰۰ و بیکرمی بیش ساعت صوگ معاينه ایدلسه ۶۰۰،۰۰۰ مقدارنده میقروبلرنی اچینه آغان بولادر. ایندی شول قدر کایتلی میقروبلرنک ضررلرندن قطع نظر تو کدکلری آغولرندن - توکسین لری جهتندن دخی ضررلری باردر.

مونه شوک ایچون سوتنی هیچ بر وقت چی کوبی اچهرگه یارامیدر. بلکه قاینا توب استعمال ایتلورگه تیوشلی بولادر. خلاصه: ورملی حیوانلرنک سوتندن نی قدر صاقلانو لازم بولسه آالرنک ایتلرنی آساودزده شول قدر صاقلانو تیوشلیدر. حتی نیندایگنه بر خسته لقدن شبهه ایدلگان بر حیوانتک ایتی آشالمایه چقدر. بیک کوب کشیلر باردرکه بر حیوانی آورو بولسه درحال آنی (اوزینه کیدگان ضررنی حیکله تیوشلی برلن) صوبوب، ایتینی بازارغه چقارلر. ایه سی بو ایتنی باشقه ایتلرگه قاراغانده طبیعی ارزان راق صاتادر. بیچاره فقیر آده لرده نلگی ایتنک ارزاناغینه قزغوب صاتوب آالرو بو یوزدن نیچه آدم لرنک و نیچه عائله لرنک باشلرینه کیدگان بلا کوزمزگه کورلگان واقعه لرنددر. حتی حیوان ایه سی اوزی ده هیچده شیکه نمینچه نلگی ایتدن آشاب اولده جزاسینی کورر. ینه بعض آدم لر باردرکه بر حیوانی نولسه هیچ بولماسه حیوانتک تیریسندن فائده لاینم دیب نولگان حیوانتک تیریسنی طوناب آور. بو دخی غایت قورقچلی بر اشددر. چونکه حیوانتی طونانان زمانده طوناوچینک

قیلدیلر، دینلرنی خرافاتغه تحویل ایتدیلر. عهد الهینی بوزوب جناب اللهغه عاصی و مبعوض بولیدلر. الله تعالی اسرائیلرگه بری آرتدن بری پیغمبرلر، مجدد و مصلح لر کوندرمش ایسه ده اسرائیلر همان آنارغه قارشولق ایله عاصی اولدقلرندن آنلردن تربیه آلا آلمادیلر. بلکه ده آنلرنک حکمت و علملری، کمالات و ادب لری، تعلیم تربیه و ارزشادلری جمله سی ضائع بولوب اوزلری ده قدرسز و حرمتسز بولغان حالدده بو عالم دن فوت ایتدیلر. اسرائیلر، الله نک غضبنه مظهر و دوچار بولوب اوزلرینه شرقدن بابیلر، غربدن رومار هجوم قیلیدیلر. بونک سیندن دولت لری آستی اوستگه کیددی و اوزلری ده تمام هلاک بولیدیلر. صوگره آتا بابالری و پیغمبرلرنک وطنلری بولغان ارض مقدسه دن سورلوب، قوولوب بتون دنیاغه تار ایتدیلر. یرسز، صوسز، وطسز، قدرسز و حقوقسز قالب تورلیسی تورلی مانلرنک طرفلرندن تمام یونلیدیلر و محو بولیدیلر. حتی رسم لری، عادت لری و عرف لری ده یوغالوب یالکزر اسم لری گنه قالمشدر. مسلمانلرنک حال لری ده اسرائیلر نقینه یاقین بولسه کیرهک. چونکه مسلمانلرده قرآن شریف و سنت رسول الله نی بوزوب مسلمانلر آراسینه هر تورلی تفرق و اختلاف لر، نفاق و شقاق، فساد و ظلم هم استبداد کبی عادت لر کرتیدیلر. آنلرغه ده غرب طرفندن صلیون و شرق طرفندن دخی هلاکو و مغوللرنک مهاجم لری واقع بولدی. بونک سیندن اسلام دولتی آست اوستگه کیلوب بتون مسلمانلرده تمام قان دریاسینه غرق بولمشلر، دولت لری عمران لری تمام مغلوب و پریشان بولمش ایدی. صوگره آنلرنک یر وصولرینه، وطن و حکومت لرنینه همان آقرون آقرونی اجنبی ملنلر استیلا ایتوب اوزلری ده حقوقسز و قدرسز، یالکزر محکوم و اسیر بولوب قالمقدلر در. دین الهینی ده اوزلری غائب ایتدیکلرندن آنلرغه میسیونرلر و قلانلر کوندن کون استیلا قیلوب طورلر. اسلام عالمی بو روشده دوام ایدر بولسه بونلرده اسرائیلر کبی یر و وطنلرندن وهم ارض مقدسلرندن و دینلرندن بتونله ی آیرلورلرده، باشقلر طرفندن تمام یوتیلوب محو و منقرض بولوب بته لر. املرنک بویله چه بتوب غائب بولماقلرنی تاریخ بشر آکلاتوب هم ده «ان الله لایغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم...» دیه قرآن شریف ده خبر یوروب طورر و هم: «ولقد کتبنا فی الزبور من بعد الذکر ان الارض یرئنها عبادی الصالحون» دیب اسرائیلررنک ارض مقدس لرندن چقارله چقلرندن و آنلردن صلاح و انسانیت کیدوب اول اورنلرغه مستحق بولمایه چقلری اعلام قیلنمش ایدی. بو اشار، مسلمانلرغه ده درس بولورغه تیوشلی.

امام و مدرس سرورالدین بن مفتاح الدین.

مذکور قانونرغه رعایت قیانتان تقدیرده ممکن بولغان قدر
تهلیگی خستهلق دن صاقلانلغان بولور.

۷

ورمگه فارسی نمنی فونلی باصا

بز یوقاریده سویله گن ایدک، نیندی گنه خستهلقنک ته نده
بیدا بولووی ایچون هر حالده تهنگ اول خستهلقغه بر استعدادی
و بر قابلیت بولورغه تیوشلی. یوقسه هر میقروب تهغزگه کروب
خستهلق پیدا ایتدره آلماز. تهغز اول میقروبنک یاشاوی ایچون
موافق بولغان تقدیرده گنه آورو حاصل ایتدر. چونکه اگر
وجود و تهغز بیک طازا بولسه قانتک کریوات بیضاسی میقروبلرغه
قارشی طوروب میقروبلرنی تلف ایتدر. شونک کبک ورم
میقروبیده تهنگه کرووی برلهن اوک چاخوتکگه ایله ندره آلماز:
اولا قارار، اوزینه قارشی طورغان بر قوت بر کوچ بارمی،
یوقی. اگر آگا قارشی طورغان بر قوت بولماسه طبیعی، اول
وقت اوزینک اشینی یورتور. یوق. اگر اوزینه قارشی طورغان
بر قوت بولسه آنده یاشی آلماز، بلکه اول قوتلرنک تأثیری
برله اوزی هلاک و تلف بولور. مونه بو قوتلرده تهنگ قانده
بولغان آق شارلر... فاغوسیتلردر. فقط یا آشاو اچونک کیملگندن
یاکه باشقه بر سبب بلهن تن ضعیفله نوب فاغوسیتلرده قوتسز
قالورلر. نه شول وقتده ایندی ورم میقروبنک اول تهنتی
قبول ایتوب اورنلاشونده شبهه یوقدر. شول حالده اوزمزنک
تهنمزن میقروبلرغه قارشی طورلق بر حالگه بر روشک قویارغه
تیوشلی بولادر. ایکنچی توری ایتکانده وجودمزنک آرقلانوندن
و یابقلانوندن صاقلانورغه لازم بولادر. ایندی تهنگ طازالق
و قوتینی صاقلاو ایچون چاره: پاک ویاخشی بر یرده حکیمان بر روشده
باشمقدر. چونکه ورمگه مبتلا بولغانلرنک کوبسی ضعیف و یابق
همده پچراق اورنلرده یاشه گن کشیلر بولغان کبک بیگره کده فقیر
عائللرده کورلگانی هر کشیگه معلوم بر کیفیتدر. شونک ایچون
افراط درجده اش برله مشغول بولودن صاقلانورغه، ینه افراط
درجده شهوات نفسانی دن و حظوظاتدن و ممکن بولغان قدر
ایسرتکچ استعمالندن صاقلانورغه تیوشلی در. ایسرتکچ اچکان
تقدیردهده یالکڑ آشاغان زمانلرده غنه استعمال ایتوب باشقه زمانلرده
قطعیا استعمال ایتاو واجبدر. بوندن باشقه مستکره ایسلر بلهن
طولی بولغان پیوا خانه لرده و توتون باهن طولی بولغان خارچه ونه لردن
بیک یراق بولو لازمدر.

تهنتی ورمگه استعدادلی قیلا طورغان سیبلر بیک کوبدر،
اولا افراط درجده طرشمق. بو طرشو یا مادی بولور، یا معنوی

قولنده بولغان بر یاردن حیوانده گی ضرری بر میقروب کروب
مذکور آدمنگ خستهله نووینه و حتی ثولووینه سبب اولور.
خلاصه: شونیده ایتوب کیتیم: ورملی کشیلر برله قانتاشقان بسی
و اتلرنک یوزلرنده گی جراحترگه اینانورغه کیره کمی. شونک
ایچون موندی بسی و موندی ات برلهن صبی بالالرنی هیچده
اوینا تو درست توگکدر.

طرق تنفسیه برله ورمنگ سرایتندن صاقلانورغه کیلسهک
مونک ایچونده ممکن بولغان قدر هوانک صاف بولووینه دقت
ایتارگه تیوشدر. بنا علیه جمعیت برله یاشالغان یرلرنی قاتی
سبرکی و قوری حالده سبرگه یارامیدر. هر حالده سبرکینی بر آز
چلانتوب سبرگه تیوشلی بولا. یوش حالده سبرو ممکن بولغان
چاغنده غنه قوری سبرکی برله سبرلور. مدنی ماتلرده جمعیت
برله یاشالغان یرلرده گی طوزانلرنک یرگه یابشوب طورولری
ایچون مخصوص بویاولرده بارددر. ترهزه پرده لری، چارشاو
و قنابه پرده لرنک هر قابوسی میقروب اویالری بولغانقلرنی هیچ
بر وقت اونوتورغه کیره کمی. شونک ایچون بولارنک هر زمان
یاکه نوب طورولووینه بیک دقت ایتارگه تیوشلی.

اوراملرده یورگان چاغنده پچرانغان و یا طوزانلانغان
کیوملرنک شوتکله نووی و چیتک کاوش و شبلیت کبک آباق
صاوتلری، اوطورلا طورغان بولملرده و یا قوخنلرده بویالووی
جائز توگکدر. بوندی اشلر کورده وقتده ایکی اشنی برگه کوررگه
تهگان خدمتچیلر طرفندن واقع بولادر. بر طرفدن صماوار
قویارغه ماتاشوب ایکنچی طرفدن آباق صاوتلرنی طازارتورغه
طوتور. آشاملق و اچملکلرنک ده طوزانلانماولرینه دخی دقت
ایتارگه تیوشلی. مونک ایچون آشاملق و اچملکلرنی پیلا صاوتلرنک
اچینه قویارغه، آندی صاوتلر بولماغان تقدیرده آق کاغد کبک
پاک بولغان بر نرسه گه توروب قویارغه تیوشلی بولادر. خصوصا
اوراملردن و یا بازارلردن آلمان لیمون، آلم و باشقه یمشلرنی
هیچ بر وقت یوماینچه استعمال ایتارگه یارامیدر.

ایندی شول سویله نگان سوزلردن ورمدن صاقلانو خصوصنده
اوشبو دورت قانونغه اطاعت ایتو تیوشلی بولغانی میدانغه چغادر:
(۱) بالجه عمومی یرگه توکرلمیه چک و توکرو منع ایتله چکدر.
(۲) سبرلووی تیوشلی بولغان یرلر قورو- قورو سبرلمیه چک
و قانات کبک قاتی نرسه ل برله سبرو منع ایتله چکدر.

(۳) حیوانلر، قصاب خانلر، ایت و سوتلر هر وقت تیکشربولوب
طورولاجق.

(۴) چاخوتکلی نرسه ل و آندن جزئی شبهه لی بولغان
ایر و جهازلر ده زه نمکسیو ایدله چکدر.

جایق بوینده غی مسلمان قازاچیلر

III

«کازاچی خلفنده علمی، فکری جهتلر نیچک، آلارنک روحلری نی بله آرقلانا؟» دیب برده صوراسه، قسقه غنه مونه اوشبو رو شده جواب بیررگه بولا: «آلارده نه یله نه قارانغلیق، آلارده جان قارانغلیق بله رزقلانا». مونک سببی ده بیك آچق: خلقتک کوزن آچارلق، دنیاسن تانوتورلق ابتدائی اشقولاده یوق، ابتدائی مسلمانچه مکتبلرده یوق. کازاچیلرده ناچالنی اشکولاسز، مکتب و مسجدسز هیچده اول یوق دیهرلک. اما بولردن خلق غه فائده بار، دیب ده بولمی. کوبرهک وقت ناچالنی اشقولارده اوقوب چقغان بر اول مالاین، خلق توتاده شولوق اشقولاغه اوچیتل لککه تعین ایته. اشقولانک همه راصخودی هر اول خاقینک اوزندن بولغان کیی، اوچیتیل وظیفه سی ده خلقتک اوزندن: اول خلقی اوچیتیلگه تقریباً یلغه ۸۰ صوم یاکه ۱۰۰ صوم آچمه - یارتی دیساتینه یر ساچوب بره لر. مسلمانچه مکتبلرگه کیلسهک آلارنک، باریسی ده دیرلک همانده ئلی ایچک دنیاسنده لر. آلارده درس کتابلری قزل آلمانا، کیسک باش، رساله عزیزه کیلردن باشقه یوقده، بولماغانده دیرگه بولا. البته، مین بولارنی عموملاشدرب نه یته م. اما کازاچیلر بولوتلری آراسنده مین یاقتی غنه بولدزلر اوچر اتقالادم. اولده ایتوب اوتولگان مسلمان اوللرندن فقط «آیغریال» ده غنه منتظم مکتب بار. بو اولده غی مؤذن افندی بله یاش امامنک آچق فیکر لیکلری، تاتو طورولری، اوقو اشلرنده برگه طرشولری آرقاسنده خلق ده بر فکرده، اولده تالاش، تارشش یوق. اصول جدیدنگ ده فائده لی نرسه ایکانینه خلق کامل توشونگان. اول خلقی، دولتلری جامالی بولسه ده غایت اجتهادلی بر معلم تربیه ایتلر. آلا اوز بالالرنک اوقومشی، معلملرنک علمی، اجتهادی بله شادلانوب افتخار ایتلر. مین «آیغریال» ده اوقو وقتنده بولماسامده بالالرنک اوقو کتابلرن، یازو دفترلرن بر نیچه اویده قارادم. ابتدائی اوقونی اول درجه گه یتکرو، اول برنده توگل، شهرلرده ده بیك سیرهک اوچری. دینی درس لر مونده یاخشی قویلغان کیی تانار تلی، حساب عملی صورتده و باشقه نرسه لرده بالالرغه اوقوتولغان. آیغریالده غی مؤذن افندی بله یاش امام افندیگه منتظم مکتب تربیه لرونک فائده سن

بولور. مثلاً: نگوچیلرنک، تیمرچیلرنک، شیدلیتچیلرنک و قابریقه لرده اشلرگان کیشیلرنک و هر وقت اوقو و اوقو، یازو و یازدروکی نرسه لر ایله مشغول بولور. طبیعی، تهنی یا بقلاندروب و رمنی قبول ایتوگه سبب بولادر. معنوی طرشو هر وقت قایغیلی، حسرتلی، اوبلاو و اوبلانو کیی مشغولیتلرده ینه و رمنی قبول ایتدروگه سبب بولادر. مونه شونک ایچون یوقاریدد سویله نگان کبک ورم کوبرهک افراط درجه ده کبرهک مادی و کبرهک معنوی اش برله مشغول بولغانلرده کورله در. لکن شولای بولسه ده بیگرهکده تهنک قوتن آزایتوب یا بقلانویته و بونک ایچون و رمنی قبول ایتوگه سبب بولغان بر نرسه بار ایسه - داء الکئول در (داء الکئول معلم ژورنالنده خصوصی بر مقاله مده بیان ایدلشدن). بناء علیه و رمدن صاقلانو ایچون بر نیچی مرتبه ایسرتککچ استعمالندن صاقلانو واجب در. خلاصه: ورمگه قارشئ بتون ملت ایچون بر تربیه عمومی کیرهک بولادر. حقیقتاً تربیه، وجودنی، توگل یالکیز ورمگه گنه. بتون خسته لقلرگه قارشئ قوتلی قیلا طورغان یوللرنک ایك بر نیچیسیدر. چونکه یاش بالا دنیاغه کیلگان کوقندن اعتبارا حفظ صحت قانونلری بله ن عادتله ندرلگان بولسه آنک ایچون آورولردن صاقلانو بر نرسه توگلدر. بلکه بر عادت بولوب اوزینک حفظ صحت قانونلرینه رعایت ایتکالنکینی حتی بلعی ده قالور. شونک ایچون مکتب و مدرسه لر مزده حفظ صحت درس لرینی کچوکلکدن اعتبارا آقرن - آقرن اوگره تو تیوشلی در. اماملر مز دخی عوام خلقینه حفظ صحت قانونلرینی آکلاتوده صارانلق قیاماسه لر بیك یاخشی بولغان بولور ایدی. چونکه امام اقتدیلر محله خلقینک معلمی بولغانلقلرینی خاطر دن چغاررغه تیوش توگلدر. خلق غه دین اسلامنی تعلیم، نی قدر لازم بولسه حفظ صحت قانونلرینی اوگره توده شول قدر فرضدر. بوده مجلسلرده جمعیت محللرنده و حتی مسجدلرده سویله نلسه خلق غه بیك کوب فائده سی بولور ایدی. ایدی شول یوقاری ده سویله نگان سوزلر خلاصه ایدلسه

توانده گی بر نیچه قانون بله ن اوتله لگان بولور:

۱. نیچی قانون: تهنک یا بقلانویندن صاقلانو ایچون ایسرتککچ اچودن، صوگ درجه صاقلانورغه تیوشلی.

۲. نیچی قانون: کیرهک ذهن و کبرهک تهن بله ن افراط درجه ده مشغول بولودن صاقلانو.

۳. نیچی قانون: صحتک ضرری بولغان لوی، حجره و بولملردن ممکن بولغان قدر یراق بولور.

شوشی قانونلرغه رعایت ایتلگان تقدیرده تهنمزی ورمگه مستعد قیلودن ممکن قدر صاقلانغان بولورمز.

(آخری بار) . م حنی باکرف .

خلفه بر گلهب توشوندرلرینه کوب تحسینلر اوقو تیوشلی بولسه. مکتب اشلرن شول درجه یاخشی آلوب باروونیه، معلم افندیگه ده مگ - مگ تحسینلر اوقورغه مین اوزمنی بورچلی تابام. آیغریالده بالانجاج آیاق یوگروب یورگان، اوسمر بالار بله سویله شهسک، اوزک ایچون روحی بر لذت، کیله چک وقت ایچون نلله نیندی زور امیدلر تاباسک. اول بالار سیگا سویلیلر جغرافیادن، سویلیلر تاریخن ایشکانلرن؛ ایکی سوزینگ برسند، بزنگ خافه دیوب، اوزلرینگ پر استوی، صاف و تیره ن قلبلرندن خلنه لرنیه بولغان چیکسز محبتلرن کیتروب چغارالر. سین، بو طبیعت قوشلری بله یاخشیلا براق سویله شور ایچون آرننگ اوزلری کبی پر استوی بولورغه، آلاز کبک سوزلرنی صوزوبراق، طبیی راق ایتوب سویله رگه طرشاسک. آلاز سینی ئه یله نوب آلاز. برسی سین صورغان نرسه لر حقنده تارتنا - تارتنا سویله نه، ایکنچی بره ولری سیگا ایشندر ایچون شول حقده تفصیللر ایتوب اییده شی بله سویله شه باشلی. قالغانلردن بره ولری شعرلر اوقوب یاره. ۵-۴ مینوت اوتمی، آلاز سیگا اوزله شه باشلیلر. شوندن آلاز ارقوغان حکایه کتابلرندن، یادلاغان شعر کیسه کلرندن مثاللر قستروب، اوز آرا کولوشا شایاروشالر. بار سویله گن سوزلرنی یاقتی کوز قاراشی بله گنه تصدیق ایتوب چیتده رهک اونداشماسدن طورغان برسی بتون مکتب بر بولوب، نادانلق حقنده چغارغان شعرلرن اچقندر بوب یاره. یا گدن خلفه لری حقنده سویلی باشلیلر. آنی اوزلرندن، گوبه عمرده آیرلمی طورغان کشی کبک ایتوب، هیچ وقت آلاز آندن، اول بولاردن آیرلورغه ده یارامی شیکلی ایتوب سویلیلر. گویا، بولارنک روحن خلفه لر یگنه، خلفه لرینک روحن بولارغه بله ایکانیه تمام اشانغانلر.

«آیغریال» بله قاتار «چیرکاس»، «آلا یاقتال»، «نیکول» لر (باز تاماق حقنده آچق معلومات بیره آلمیم) اوللارینک بارنده ده ابتدائی مکتبلر اجد کیرته سنده طورالر. بولارنک برسند یا گملا صایللرده خلق قرق قه بولنوب قرلشوب یاتالر. وفات بولغان امام اورنیه، چیتده گی بر حضرت اوز بالاسین قستررغه تارتشوب یوری. خلقی صیلارغه «یه صویارغه، یه توگل دویه صویارغه» خلق غه وعده لر بیره. پریغوار جیغانده خلق ایکی گه بولنه، داوالاشا، مؤذن حضرت یاش ملاغه خلاف یاقده. دیمک: نصیب بولسه یاش حضرت بله مؤذن حضرت، عمر بویی صودلاشورلر، تالاشورلر، بر برینه قوناقه یورشورلر. ایکنچی بر اولده یهش حضرتدن اصول بله اوقوتدرماس ایچون بتون اول دو کیله. آرنغه جدیدجیلر گه قارشى بتون اول زور حضرت قول آستنده قوراللانا. زور حضرت خطبه لرده، جمعه وعظملرنده اوقو جیگلایتو- دین جیگلایتو دیوب،

خلفه سویله ب توشوندررگه طرشا. اول اوزینک بخارلرن مثالغه کیتزه، مجلسلرده اوزینک یهش ملاغه اجد کیرته سندن چغارغه ایرک بیره آلمایاچغن سویلی. اول سوزلرینه دلیل ایچون موسی یگیف اثرلرن آلدروب، اوزی اهمیتلی تابقان یرلرن قزل قارالر بله صزوب - صزوب اول موژیکلرینه اوقوب کورساته. آلاز مطالعا قیلالر- توشونلر (!؟). نیچکده بولسه خلق خد، تینه بتون وجودی بله کرشکان یهش ملانی، اوقوتودن اول قارتلری توقتاتوب قویالر. زور حضرت اوزی ارشادلی. «عام» کشی بولعاج ابتدائی مکتب بله برده چوالمی: اول اوز مدرسه سینه چیتدن بر نیچه اولکان شاگردلر جیوب تفسیر فلان، تفسیر توگان کیلردن درس ئه یته. اوفاده کوبدن بر جیمه رک مسجد یاتقانلن، آنده درسدن چغو بله اوفاشاگردلری خافه لری بله بر گه باروب کارتا اویناولر زده خلق، حضرت آرقلی بلوب بته. اول اول خلقی، حاضر ئه لله کملر باروب آنط ایتوب، اوفاده جیمه رک مسجد یوق دیسه لرده، آنک بولماونیه اشانمایه حقلر. زور حضرتنک شوندی تریه سی آرقاسنده بولسه کیرهک، بو اول خلقی چیکسز سوزچان، ایکی یوزلی بولوب کیتکان. حاضر آلدکده آلاز سینی ماقتیلر. سین بولماغان بر مجلسده آلاز باری بر بولوب، سینی اوزلرنجه یولدن چقغان یاصیلر، کوزدن توشروب تاشلیلر. بوتنه بره ولری آلازنی سیگا بارنده یتشدره، تگی ایکی یوزلیلرنی سیگا یامانلی. شوندن صوگ کیله ده تگی ایکی یوزلیلرنک بره وی سینی قوناقه آلوب کیته. اول سینک ایچون توزولگان مجلس بولوب، آنده اول سینی صیلی، گویه جن کوکلندن سیگا خدمت ایته.

بوتنه بر اولده، ئلله نیچه مسجد اوستینه تاغی بر طاش مسجد سالالر. شوگا آجاج ملا ایتوب کفی صایلاو حقنده دعوالاشار، ایکنچی محله لرده جمعه نی کیمگه اوقورغه تیوشلگی حقنده اییده ش ملالر تالاشا، اشنی سیناقه یتکره لر. هر قایوسی آندن اشک اوز فائده سینه چغوونیه اشانالر. محله خلقلری شول داونک اچینه کروب کیتکانلر. مجلسلرده، اوچراشقان وقتلرده کم پارتیه سی بله سویله شکانن هر قایوسی بلوب طورالر. بو داولر ملالرنی ده محله خلقلرنده اوزلرنجه ییک اشکللی ایتوب کورساتلر. اوقو- اوقو حقلرنده صوراشساک موندغی ملالری ده، خلقلری ده، شوندی یوق نرسه لر حقنده سوراشقان ایچون، سینی قزغانغان طاوش بله، «آنسی اول ایندی، اوقوتقان کشی گه ایرکلی، مسجد یاننده بر توگل ایکی مکتب بار. برسند فلان قارت اوقوتا، ایکنچیسند کوبرهک، ظریفه قارجق مالایی یوری شیکلی» دیلر. بو اوللرده اوز اوللرینغه توگل، بتون دنیانی بهری، جن، اوبر، آلباسی. سحر، جن آماشدر و کبی. دنیانک هیچ بر یرنده بولماغان، و بولمایاچق نرسه لر

مه چتی، دی. شول مه چتنگ، دی بز کیتکنجی، دی، ایشگی آچلمادی، گل بیکلی طور، دی. شوندن امتحان بیروب کیتکنجی، دی. کروب، مه چتنگ اچن کوره آلمادق، دی... آندن صوگ بزنگ زور حضرت ده آیته: آنده بر جیمیرلگان مه چت بار، دی، شونده، دی...

— آنسون مین ایشکان ایدم ایندی کیچه گی مجلسرده... یاحشی، میگا رخصت بیرگر ایندی، مینم اویده اشلرده بار، خوش...

بو تیره ده گی مسلمان اولارنده مین بتون جایی اوتکازو نیتی بله قایتسامده، اون ایکی کوندن صوگ کیتارگه کشی طوری کیلگانگه چن کوگلمدن شادلاندم.

ایونتک ۲۰ نجی کونی ایدی. ۸۵ یاشلرگه یتکان صوقر ایشمنگ: «بالام، سینی موندن صوگ نلله کوردهم، نلله یوق» دیب؛ قز قرداشلرمنگ: «آبی، سینی تاغون بر کوره آلورمز میکان؟ آیم، آبقایم، تاغن اون یل قایتمی یوررسک میکان؟» دیب؛ یاش ایر بالالرنک: زور یاغاجراق. آبی، بزده سینگ یانیکه اوقورغه باررمز، آدریسکنی بیاروب تور، بزنی اونوتما آبقایم! دیب قوچاقلاشا — قوچاقلاشا توکگان معصوم کوز یاشلری دریاسنده بر ساعتلر چاسی بوزوب یوردمده، حاضرله نگان آطقه اوطوروب یونهلدم. کون ایکندی وقتی، هوا صاف، آياز، صالغن، نفیس بولسه ده، مینم بتون وجودده چیکسز بر آورلق، کوگلمده نلله نیندی بر اوزگالانو، پارچه لانو سیزله ایدی. بزنگ اولدن ۶ چاقرم یرده گی «آلابیتال» اولندن اوتکانده، آندن چغوب اوزاتوب قالغان آغا انیلردن آیرلغاج، مینی باسقان آورلق تاغی آرتدی، مین تاغی نغراق باصلدم. تاغی قایتراق ایزله باشلادم.

بو روحی ایزلودن مین ایرته گیسون «اوجورکه» بازارن تماشا ایتوبکنه بر آز قوتولدم. بازارده غی یالغز — یالغز ماگراشوب طورغان قویلر، باشدن آباق صومالاغه بویالغان دگتچیلر، تیره یاغینه صالمق چاباتلر ثلوب زیتله نگان باکالینی لافکار، جوکه آرقانلر، اویوم، اویوم قورصلر، یارتی پودلاب اون آرقالاب یورگان قزغزلر، باشقردلر، آوناب یاتقان آچا ته گره، چلر، قانغه جینالغان جین کبک بر صارق تیریسینه تارتقالاشقان تیریحیلر مینم باشمدن عمرده چقماسدی طوبولغان آور فکرلرنی بر آز تاراتدیلم. «اوجورکه» دن آطقه اوطوروب چققاج، اون یل نلک آطلی کشی آداشلق جایی اورمانلرندن، حاضر چقوده قالماغان، کشی یوکلیگنده بولوب پچان اوسه طورغان جایی طوغایینک ییک کوب یری حاضرده ایگنلیکگه نیه ندرلگان کوره باشلادم. بز نیکولده قونوب آندن اورنبورغ، اورسکی تراکتندن صولغه

بله طولی دیب، کورگان نیکلی، اشانولر بار. اما حاضرگی زمانده «انسانغه بختنی مکتب یرد، دواتنی مکتب یرد، عقانی مکتب یرد، حقیقی لذتی مکتب یرد، اخلاقی مکتب یرد، ایمانی مکتب یرد، اوقو — اوقو — اوقو»، دیکان فکرلرنی آلوده ایشتاوولر، ایشتورگه تله مه ولرنی کملر آکلاتورغه کیرهک؟ کبک سؤالرنی باشیکه کیترگنده باشلرک نیه یانه، گویه بولار تفکر، عقل قودسندن محروم یاراتلغان مخلوقلر دیرسک؟! یوق، آلاز آلاز توگل. آلاز آلاز معصومانه غنه داوولاشمیلر. آلاز باقیلغنی اوز لرینه توشورماس ایچون داوولاشلار و شول حنده نلک توری قارانلی ذلیلر کیترلر.

مثال ایچون بر وافته نیتی کیتردم. بر مجلسده طاشلرمدن برینه: کوز آلدکده ترتیب برله اوقوتا طورغان آبصطای بولا طوروب نیک سین قزلرکنی ایچک بله اوقوتوچی آبصطایغه یردک؟ دیکانمده «یاگا اوقوده اوقونی ییک جیگلا یتکانلر، آلایغه قالسه ایندی اول زور حضرت ایشکانده، دینیه ده جیگله یتلردر» دیدی. صوگ، منه بوکتابلرنی بیت تگی ته وگی آبصطای اوقوتقان. بولارده، کوره سگ بیت منه. نمازنک، طهارت، روزه نلک حکملرن اوگره تکان. گل دینیه گنه اوگره تکان، اگر بو ایچک آبصطاینده قزلرک همان «قزل آلمان»، «کیسک باش»، «تبات العاجزین» لرنی گنه اوقوسالر، شریعتی ده، بر نرسه نیه ده بلمی قالار بیت. اوزگنک کوزک تانی بیت. بو ایسکی کتابلرده نغز — روزه قرضلرن سویلی. ام... م... م... ایندی اول، بو کتابلرده یامان سوز یازلماغان ایندی... نلی مونه، زور حضرتنک سویله گانلری ایسکه توشه... یاگا اوقوده آنده حرفتی ده آرتدرغانلر بیت. آنده آیاتده، ایبو، قرآن آیاتده ایتلگانچه یکریمی دورتکنه حرف توگل دی؛ آرتق ایکان دیب اوطوردی حضرت. ایندی، بزنگ حضرت آخرسی یاشده بولسه (اول کوبدن توگل اوکاز آغان) «علم» لرنک علمی ایندی... اول بیت آخرسی بخارا شریفندن «علم» بولوب قایقان کشی، اول یاشده بولسه نلی، بو مسئله لرده یعنی اصول جدیدده حقنده ییک تیره کشی، بو حقلرده خلق غه ییک توشوندره ایندی. نلیده — نلیده آشاب، ایچک نلی... یتشیک نلی یتشیک... دی.

— یوق ایندی — مین نلیده کوب آشاب طاشلادم، مینی قسته ما ایندی مین...

— آبی، نلی آشاربز نلی... منه بیت نلی، بزنگ مؤذنلر نلی بو یل مفتی حضرتک امتحانغه بارغانده سویله ب قایتدیلم. مفتی حضرتک، دی مؤذنده، دی امتحان کوتوب، بر آطنه قوناق بولوب باتدق، دی. یانمزده غنه مفتی حضرتک

اول «طوبل» غه قویا طورغان «آیات» اسمنده گی آغوم صو بوینده. یری طوتاشدن آغاچلق بولغانلقدن، یورو ایچون بیک کوللی. ایگنلک هم چابلق یرلری آغاچ آراسنده گی آچقلقدن عبارت. یرلری طوتاشدن اودوبنوی بولماسده ایگن گه یاراقلی یرلری ده بیک کوب؛ چونکه بولارغه یرلرنده بولغان، نی اودوبنی اورنلرنی هم آغاچ اورنلرن اعتبار ایتلوب، یر کوب یرلرلگان. کسبکه اجتهادلی کشیلر حاضرده یاخشی غنه کوتارلرلگان. موندده مسلمانلر آزلق سبیلی (۱۲ یورت) مسجد صالا المی طورسه لرده، یانلرنده ۳ محله لی مسلمان اولی. هم ترویسکی ده یاقین بولو سبیلی جاین، قشن معلم طوتوب طورالر. بر آینه یاقین وقتسی مین «یاگا آغریال» ده لذت بله اوتکاروب، سوگره «طرویسکی» آرقلی «اوقا» غه کیتو ایچون تاغی اطقه اوطوردم.

مرد عالم محمودوف.

اَسْمَار:

اوتدی، ایندی بولماسون!

مزین باچه غه شیطانلر اوط چه چب طوتردیلر
 ئوزوب یمشارن تابتاب اویاتسزلر قوطوردیلر
 بیگوک یملی ماتور بوتاق، یشل یافراقدرن ئوزوب
 خور ایتدیلر تأسف آه! جلامی بولمیدر توزوب.
 آیانچ جرالر دوگغزلری طامرن ماتور گلنک
 بو اویاتلر بو خورلق لر نیدن بو شوملغی کمسک؟
 معلم عبد العزیز ایلمتف.

یاش کوکل

یاش کوکل تیک طورمی برده - نله فایده امطولا.
 صاندوغاچ - بلبل کبک اول طاپنا، اوچق بولا.
 طارتشا یازمش بلهن، دیکگر کبک دولقلانا؛
 بار امیدلر، بار تله کلر بوشقه جقغاچ، تیک یانا.
 ع. یگی. یاشی اورگانچ.

اورال طاولری آراسینه کروب کیتدک. آت بله بز بر نیچه یوز چاقرم یر باررغه کیره ک ایدی.

IV

جایق، صاقار بویی کازاچیلرندن هر اولدنده بر نیچه شه ر یورت ۱۹۰۴ نجی یلدرده طوبل باشینه. ژویسکاؤای یرگه کوچکانلر ایدی. بزنگ ده باروومز «آغریال» اولندن کوچکان، یاگا یرده گی «یاگا آغریال» غه ایدی. نیکولدن ۳۰-۴۰ چاقروملر چاماسنده. طاو آرالرنده. ارسبای «۵ نجی وولص» اسمنده باشقرد اوللرندن اوتدک. هر ایکسینده ده ملالرنه کروب اول جایلرن صوراشقالب اوطوردق.

یورتلر قورشالماغان، مسجد یاتنده (ته وگسینده) مکتب بناسی ده یوق، اویلر قیقسز، اول یاتنده آگارود فلان یوق بولووی بولارنگ ناغز باشقرد اولی ایدکنده شبهه لندرماسلک تانقلر ایدی. یولده نهلدن ئلی خاخول اولاری اوچری. آرنک ایگن، آگارود بله بتون اولاری، یورتلری قارمالغان ایدی. بعض وقتلرده خرابه حالنده یاتقان خوترلرده اوچراشدرا ایدی. بولر خاخوللرنگ یرنی ایسکرتوب تاشلاغان اورنلری ایدی. آلا یرنی قازنادن آرینداغه آلارده، ایسکرگاج، یاگا یرگه کوچلر ایکان. ۳-۴ کون بارغاچ «آقیار» اسملی بر باشقرد اولینه باردق. بو اولنگ ماتور ایکی مسجدی بلر؛ مسجدلر یاتنده زور - زور ایکی مکتب بناسی بار. یاش امام (بوینده، عالیده اوقوغان) آچق فکری. غایت ملایم بر یاش یکت ایدی. «آقیار» اوزی زور بازاری، یورتلر یاخشی، خلقی تازا. حاصل باشقرد اولینه هیچ ده اوخشاماغان بر. اول ایدی.

چقغانمزغه ۶ نجی کونده، جایق بوینده گی «چیرکاس» دیگان اولدن کوب یوغاری، جایق بوینه اوطورغان «یاگا چیرکاس» اولینه یتدک. بو اورنده جایقنی بزگه آرقلی اوتهرگه طوغری کیدی. جایق چالیغنه بر یلغه بولوب آغا؛ نه یله نه سنده آغاچ. طوغای فلان یوق. «یاگا چیرکاس» نك اوطورغان یری تیگرسز، طاو طاشلی یر اما ایگنلک یرلری غایت یاخشی. آشلق بیک اوگا ایکان. اول تیرده گی خاخوللرده اول یرلرنی ماقتاب بتره آلایلر. اما یرلرنده آغاچ یوق. «یاگا چیرکاس» ده مسلمانلر اونلابقنه اوی. آزلق سبیلی مسجد، مدرسه صالا آلایلر. شوگا خلق غایت کوگلسزله نه، اما اوزلری یرلرندن غایت رضالر. مسجد، مدرسه اوچون قایسیلری کیری ایسکیگه قایتورغه ده اویلاغانلر ایکان. اما آلارنی آنده کیری قبول ایتیلر. «آغریال» دن چفوومزغه ۹ نجی کونده «یاگا آغریال» غه باروب یتدک. بو

سمرقند آثار عتیقه لرن زیارت

(باشی ۱۰ نچی عدد ده)

بزنك اوطورغان پوزدمز پوختاواي بولغانلقدن يك شب
بارا؛ ايتورسن اوچاغنه. «جيزاخ» ايله «سمرقند» آراسنده
بولغان تاو آرالردن بورولوب بورولوب ابوعلى سينا برادري ابو
الحارث كك سيميا (۱) قونى ايله حلواچى بالانى كوز يوموب
آچقانچه اوز ولايتينه يتكوزدىكى كى، عصرمزنك علملرى طرفدن
علم و فن قوتلرى ايله ايجاد ايتلمش تيمر يوللرى بزنى ده كوز
آچوب يومغانچه سمرقندگه كيتوروب يتكوزدى.

سمرقند واقزالی شولوق ايسكى واقزال... آرتنده باقچلرى ده
شولايوق طورالر. فقط بر اورنده زوروق بتون طاشدن يويوب،
اورتا آسيا تيمر يولن اوتكازوچى گينيرال آتبنكوف جنابلرينه
يامه تيك ياصاب قويغانلر. - خير بونلرنك بزگه قزغى يوق،
ديب بر ايزوشچيك گه اوطوروب شهرگه يوروب كيتدك.

فقط ياوروپانك اوزنده گنه اوسوب توركستان خلقن
كورمه گان بره و كيلوب سمرقند خلقن كورسه: «يارب بو نيندى
مخلوقلرك؟!» ديه حيران قالور ايدى. چونكه: تورلى بوياو ايله
نقشه نگان ايگ ارى بيزه كللى چيئدن تگولگان ايكي اوچ كشى
صيوشلى كيك چاپانلر؛ باشلرنده قزىل، صارى كوك ركللى چالمالار؛
طوغاندن بىرو قايچى تيمه گان صاقال ايله، بى قالونانى غنه قالدروب
يالتور اتقان ميقلر؛ خصوصا عيدگه گنه كييونوب ياصانوب چقانلقلردن
خارق العاده بر قيافت كه كرمشله. حاضرگى اصطلاح ايله ايتكانده
«ملى لباس، مى توس» ايدى. عيد كونى بولديغندن، آدى
بىرلى يورمكده لر، بعضيلرى صاماوار تيره سينه تزولوب اوطوروب
چاى خورلق و چيليم كشمك قىلوب اوطورالر. اورام بويلاپ
ايسكى فورماده بيوك ته گهرمه چلى آربالز ايله ايه رگه الگان تيمرلرن
شالدر اتوب قارا خدمتچيلر بيوك طاشومفده لر. گويا عبد، بابلر
ايچون گنه چغارلغان!

بر قاراغانده بو هم اوز اورنده مى رسم، مى عادت (۲).

(۱) بو نيندى علم و نيندى قوت؟

(۲) ۳، ۲ نچی دوما اعضالردن محترم صدرالدين افندى مقصودى
جنابلى اثنای سياحتنده خوقندغه كيلد كنده: «مين توركستان ولايتنده

علم بولماسده مليتى صاقلازغه مى عاتلرده اورنى ايله يك فائده
قبيله. لکن آسيا كشيلىرىنى باشقه لردن يوتدماس ايچون مى كيوم
و رسم عادتلى ياراساده، ياوروپا كورشيلرن مى كيوم و مى
رسملى گنه مليتلرن صاقلازغه يتى. ياوروپا كورشلرينك مى
عادتلى اوستينه آلارنك علملرن آلوب مى آنا تللرينه ترجمه
قىلوب اوقوب اوقوتوب مليتى صاقلازغه كيره ك.

ياوروپا خلقى اندلس كه باروب، عرب تلنده علم اوقوب،
ولايتلرينه قايتقچ، عرنجه دن اوز تللرينه ترجمه قىلوب اوز قوملرن
اوقوتوب مليتلرن صاقلازغه طروشوب موفق بولغانلرى تاريخلرده
كورله.

اوستينه يوكله نگان اشدن طش اوز اشى ايله شغلله نورگه،
كشى كشيلىرىنى وقتى يك قسفه بولغانغه كورده، فرصتى قاجر ميق
ديب ايده شمز ايله سمرقندك ايسكى شهرن تماشا قىلورغه
يوروب كيتدك.

خواه على ملتدرده بولسون و يا علمدن يراقلاشوب توبان
قالغان ضعيف ماتلرده بولسون، آلارنك شهر و آللرنده بر بر
اش ايله شهرت چغاروب اعتبار قرانمش مشهور آدملى بولا.
سياحتدن مقصد هم فقط ايسكى عمارتلرده اوراملرغنه بولمى،
بلسكه مشهور كشيلىرىنى ده كوروب زيارت ايتوب آلردن، ايشتولمگن
ياكى سوزلر و اوى غه كيلمه گان ياكى فكرلر ايشوتوب استفاده
ايتودر. بزمده اوزمزه گه كوره سمرقندى زيارت ايله برابر مشهور
كشيلىرىنى ده تابوب، آللرنى ده زيارت قىلوب صحبتلر ندن استفاده
ايتو ايدى. فقط آنك كى تاتلى خياللر، بزنك اويلاغانمزه چه
چقمادى!

مكتيب تيره سى كورمى قلوب افسوس ييگان كشى گه مكش
يك ياقين بولغانغه كورده، زيارت قىلماق ايچون نك عبد القادر افندى
مكتيبينه باردق. عيد كونلرى بولقدن بالالر تعطيل ده، عبد القادر
افندى نورانى بريكى (۱) ايله حجره سنده اوطورا ايديلر. كروب
سلام بىردك. خوش آمدى قىلديلر. حال احوال صوراشوب
تورلى بابدن تورلى قزق سوزلر سويله بىر آز بوشاچ عبد القادر
افندى:

- سزنك نوغاى خانونلرى شريعت كه خلاف روشده نيمه گه
يوزلرن آچق يورگوزلر؟ - ديدى.

سمرقندك مشهور بر معلمى نك فكرى، خانونلر نك يوزلرن

سياحت قىلوب بيوك تورك اولادىك علملرى يوقلغى كورسامده، بولرده
ملى . . . عادتلرنك يك قوتلى اولدقندن احتمال محو اولماسلر . . .
ولو بالعكس» مضموننده راق بر نيچه سوزلر ايتكانى بر آز خاطرده.

(۱) اوشبو يكتنك «مناظره» نى ترجمه قىلوچى حاجى معين بن
شكرالله افندى ايدكن خوقندلى عشورا على معلم واسطه سيله بلدك.

سویله دی . سمرقندنگ مشهور معلمی ایله مصاحبه مز تمام بولغاچ مسلمان قرائت خانه سینه باردق .

مسلمانلردن ناشقه ملت اهلندن سیاحلر، اوز ولایتلرینک بره شهرلرینه بارسه لر و آنده مشهور کیشیلری ایله کوروشوب تانشسه لر، آنلر سیاح آلدنده ممکن قدر اوزلرن یاخشی طوتارغه یاخشی معلومات بیررگه و کیمچیلکلرن دائما اعتراف قیلوب سویله رگه طروشالر . بو، البته آنلرنک ولایتلرینه کیلمش سیاحلردن برار نرسه اوطوب اوگره نوب قالولری ایچون یاخشی بر تدبیردر . اما بزده بالعکس ! بزله ممکن قدر ماقتانورغه ، برنی اون قیلورغه ، بلکلک دعواسی قیلورغه طوتونامز .

قرائت خانه لری ، «ریگستان» اسملی مدرسه لرنگ جنوبنده واق تویهک نرسه لر ساتوب اوطوروجی دوکانلر اوستنده ایکان ، کوچک گنه صیوب منه طورغان بیک تکه گنه باصقچدن مندک . سمرقند شهرنده ایکی اورنده قرائت خانه بار . برسی روس شهرنده روسلرئقی . برسی مسلمان شهرنده مسلمانلرئقی . بو ایکی قرائت خانه ننگ فقط اورن و بنالرن کورو ایله ده نلله نیندی کوزگه کورونمه گان بر کوچ حالدن طایدردی !

کیچه گنه کیلوب اورناشوب ده . ۲۰-۳۰ مک گه یتمه گان اورسلرنگ قرائت خانه لری ایله ، عصرلردن بیرو یاشاب کیلگان و اوزنده بیوک آدملر یتوشدرگان سمرقندنگ توب خلقلری (مسلمانلری) ننگ قرائت خانه لری آراسنده یر ایله کوک آراسی قدر فرق کوردم . قازان شهریننگ واقراقالی ایله پچان بازارنده صاحب الدین آغاننگ کیتن کورمه گان کشی بیک آزدرد . روسلرنگ قرائت خانه لری واقزال بولسه مسلمانلرنگ قرائت خانه لری صاحب الدین آغای دوکانی قدردر . مع التأسف اولده آخر صولوشده آخری ! . یاری ایندی ، روسلرده گی بلم و مدنیتلرن مسلمانلرده غیسی ایله چاغشدرغانده . سمرقندیلر ایچون آنسی ده کوب . چونکه شوگاردده کروب اوقورلق خط سوادی بار آدمنگ بارلغینه شبهه قیلاسن !

قرائت خانه لری قارصاق غنه بر اوی (خانه) ، دیوارنده بر ایکی ایسکی گنه جغرافیه قارته لری نلونگان ، کچکنه گنه بر اشکافده آزغنه کتا بلر ، ایکی زورغنه اوستالده بر نیچه تاتار غزته لری و ژورناللری طوراً ؛ برنده تاتار یکتی ، برنده بر سارت یکتی غزته قاراب اوطورا ای دیار . اوستال باشنده بیک اری بیزه کلی ، کیک گنه چاپان کیوب قالونغه بر آدم اوطورا . کتاب اشکافلری یاننده قایناشوچی بره وودن :

— قرائت خانه ننگ مدیری . سز بولاسزمی ؟ دیدم .

— خیر افندم . بز ناظر اولامز . (ئلمگی قالون کشیگه

قابلا ب قابلاما و مسئله سندن اوزا آلماسه ، بوندن باشقه مسئله لرده فکرینک قایسی باصقچده اولدقن فهمله ب سوزنی آرتق اوزایتاسدن :

— دین مبین اسلام کیلمه سدن نلکده تاتار- تورک خاتونلری ملی عادتلری بونچه یوزلری آجق ، ایرلری ایله برگه آرالاشوب یوری ای دیلر . شولایوق دین اسلام کیلمه سدن نلک ، اهل ایران پت پرستلرینک خاتونلری اوز ملی عادتلری بونچه یوزلری یابق تحت حجاب و خانه نشین ای دیلر . اوشبو ایکی بیوک ملت ، دین اسلامنی قبول ایتوب مشرف بول دیلر . تاتار- تورک خاتونلری ملی عادتلری ایله یوزلری آجق قالدیلر ؛ ایران خاتونلری ده ملی عادتلری بونچه یوزلری یابق تحت حجاب قالدیلر . سزلرنگ ایراندن کیلوب اورناشوب ، تورک قومی ایله آرالاشوب قالدقکرنی ایتورگه ده حاجت یوق . ایراندن کیلگان اوشبو قارانغولق ایله بهض بر باشقه عادتلر ، سزلر آشا تورک قوم نجیبینک بعض بر بوتاقلرینه ده یابشدی . اما سز اویلاغانچه خاتونلرنگ قاجوب قاجاو مسئله لرینک شریعت اسلامیه گه زور تعاقی یوقدر . بو انار خالص ملی بر عادت کنه ؛ لکن فائده سندن کوره ضرری کوب عادتدر ، دیدم .

حجاب طوغر و سنده اوشبو قدر سویله دکدن سوگره معلم افندی تعجب قیلوب :

— قایدن کیلکگر ، واسمکز کم ؟ - دیدی .

— دیدک .

یاننده اوطوروجی قاراغنه ، کیسمه گال میقلی ، یاشردک یکت «هم ! . . .» دیب تانشوب گه بله شرگه کرشدی . بز تاغن سوزگه باشلاب :

— سزنگ سمرقندده بالار تعلیم ایله اشتغالکرنی ایشتوب بیک نمون بولدی . حتی قرآن کریمنی تورک تلینه ترجمه قیلدروب نشر قیلدرو طبیعتکرده وارلق و سعی ایتدکگر «شورا» مجله علمیه سینک بر نومرنده ذکر ایتولمش ایدی . هنوز شول اش گه مباشرت ایتدکگر یوقی ؟ دیدم .

— «شورا» ده یازلغان دیب بره وودن ایشتنک ایدم . اما اوزمز

«شورا» نی ده اوقومایمز . «وقت» نی هم اوقومایمز . همه سی آرتوقه فائده سز کبار (اوز شیوه سی شولای) . مینم قرآنی ترجمه قیلورغه اقتدارم ده یوق ، کوکل گه کیلگانی ده یوق ؛ اول بزنگ قولدن ده کیلمی ؛ علمالر ایله اوروشکافزده یوق . معلملکمنی تکمیل قیلماق ایچون هیچ یرگه بارغاغزده یوق ، دیدی .

معلم افندی «خوقند» غه کیلوب صلاح الدین معلمدن اصول جدیدنی اوقوب اوگره نوب کیتمش ایسه ده ، معلم افندی ده اوز شهرنده برده وافصنادی . اوزلرینی تاتارلردن بیک یوقاری طوتوب

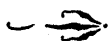
— کورسه توب) مونه مدیرمز شول کشی بولادیر — دیدی .
 — اسم شریفاری نیچک؟ دیدم .
 — محمود خواجه بهبودی افندی، دیدی .
 بزنگده ایٹک برنجی مقصدہ ز، محمود خواجه افندی بهبودی
 حضرتلرن کوروب زیارت ایتو و آندن سمرقند طوغروسندہ
 توبلیردک معلومات آو، بلہمہ گانلرنی صوراشوب بلو ایدی .
 ایبدہشم ایلہ یانینہراق باروب ساریہلر عادتہی بونچہ رکوع قیلا
 یازوب سلام ببردک . محمود خواجه افندی علیک آلدی .
 اهل تورکستاندہ کیوم تعصبی بیک قاتی حکم فرما اولغانغہدر
 آخری یاوروواچہ کیونگان کشینی مطلقا مسلمان دیب بلہیلر .
 صوراشا صوراشاغنه آرادہ ہراز آیت اچقوندرساک سینی بلہلر .
 یوقسہ . . . بزنگ محمود خواجه حضرتمزددہ : «سزلر مسلمانہی؟
 قایدن کیلدگڑ؟ و نی ایچون؟» کبی سؤاللر بپردی .
 — سمرقندنی زیارت قیلو کوکلدہ بار ایدی تقصیر؛ عید
 مناسبتی ایلہ فرصت تابوب زیارتا خووندن کیلدک، دیدم .
 — خوب یاخشی قیلدگڑ، سیاحت یاخشیدر، دیدی .
 محمود خواجه افندی شوندن آرتق سوز سویلہمدی . بر
 ایکی دقیقه اوطوروب چغوب کیندی .
 بر محررنگ، بر ادیب و شاعرنگ یازمش اثرلرن او قوب
 فکری و مسلکی ایلہ آشنا بولغاج . اول ذاتک اوزندہ کوررگہ
 تلہولر، اثرلرن او قوغان صابن کشینک کوکلن آشتندرا، بر
 کورہسی کیلہ . اگر دہ ہراز مناسبت ایلہ شول ذاتلرنک برہرسینہ
 یولوقوب قالسہگڑ، بعضلرندہ کوکلدہ تصویر قیلونغان صورتہی تابا
 آلساگڑدہ، بعضلرن بالعکس تابارسز!
 مونه سزگہ بر حکایت سویلیم ئلی :
 قازان مطبعہلرینک برندہ بر نیچہ سنہلر طوروب و بر نیچہ
 اثرلرن یازوب نشر ایتمش بر ذاتک اثرلرنندن بعضیلرن، سمیر
 غویرناسی کچکنہ گنہ قریہ اماملرنندن بر حضرت مطالعہ قیلوب،
 اوزندہ بر کوررگہ آرزو قیلمش . کونلرنک برندہ بولی قازانغہ
 طوغری کیلگاندہ بو ذات شریفنی کورر ایچون بر نیچہ تین
 صدقہ طوتوب فاتحہسن آورغہ مخصوص مدرسہگہ کیلمش .
 مدرسہ ایشکندن قارشوسینہ اوزونغہ ساجلی، زوروق میقلی،
 قرغان صقاللی بر بیکت چقمش . بو قریہ امامی ہم گناہلی اولمام
 میکان؟ دیب قورقہ قورقہغہ سلام ویرمش . بیکت ہم بیک آجق
 یوز ایلہ :
 — و علیکم السلام، سز قایدن بولاسز حضرت؟ دیمش .
 — بز سمیر غویرناس . . . قریہسندن امام بولامز .
 — بوندہ مشقتلہنوب کیلووگڑدن مقصدگڑ نرسہ؟

— قازانده طوروجی . . . حضرتنگ یازمش اثرلرن او قوب
 ایٹک؛ شوشی کشینی زیارت قیلوب فاتحہسن آورغہ کیلگان ایٹک .
 — خوش آلامی ایسہ، آیدہ حضرت یوقارغی اویگہ رحیم اینگڑ .
 حضرت کرہ بر فاتحہ قیہ . ئلگی افندی حضرت کہ قازاب :
 «سز اوبلاغان و اثرلرن او قوغان کشی مین بولام حضرت!»
 دی . مونه آشان اثرلرگہ؟! چونکہ حضرتنگ کوکلندہ صاحب
 اثرلر ایکنچی توری تصویر قیلونغان ایدی : اوزون چاپانلی،
 یاشیل ساہلی، قولدہ یوزلی تسییح، قالونغہ گوددہلی، زوروق
 قورصاقلی، اوزون صقاللی، یالتوراتقان میقلی ایدی . لیکن اول
 بالعکس چقدی !
 . . .
 مقصدمز سمرقندک آثار عتیقہلرنندن آرزاق یازوب
 او قوجیلرغہ کورسہ تو ایدی، قلمگہ ایرک بیرہ بیرہ چیتکہردک
 چقدق آخری، ایندی مقصدہ کیلہم :
 (آخری بار)
 سیاح .

معر:

مزارستان

عقول اربابنہ میدان عبرتدر مزارستان
 فنای عالمہ برهان قدرتدر مزارستان
 کلنلر بیلمہمش دنیایی ہم بیلمکدہ مشکلدہ
 یواونماز ساحلی عمان حیرتدر مزارستان
 حقایق ہر کسگ ماہیت کیفنچہ ظاہردر
 حیات اہلی صانور زندان محتدر مزارستان
 باتار دہشتلی آغوشندہ بیگ اولاد حریت
 صانورسگ ماندر شبان ماتدر مزارستان
 بیلنمزہ مساوات بشر دوران فانیدہ
 اوننی تفریق ایچون میزان حکمتدر مزارستان
 ہرسکلی عارف حکمت .

طابق

مونه کوزگی سیگا طابق . سین ماطورہ باق کوزگیگہ !
 نورلی کوزلریگہ . بالقوب طورغان آصو یوزوگہ .
 کورچی نیندی کورکلی یوزوگہ، کوزلرک ہم چہ چلرک .
 کورده «درست» گوزل ایکنمن !» دیب اوشان اوز اوزگہ . . .
 جارائہ ویرغازف .

القبامز

II.

۷ نجی عدد «شورا» ده غی مقاله مده حرفلمز نك اصلده بررگنه تورلی شكلدرده ایدلكرن دعوان صوك آنلرنك بازیلو روشلرن بیان ایتەرگه وعده بیرمش ایدم. حاضر شول وعده منی ایفا قیلورغه کریشم.

عرب حروفاتن ۴ ر یاخود ایکیشهر شكلده یوروتو، حاضرنده بایناق نكمل بولغان روس حرفلرنی ده ئلله نیچه شهر شكلده یازو قیلندن بولغان بر آكسزلقدر. بز روسچه یازلغان سوزلرگه دقت ایله قاراساق، آندهده حرفلرنك ۴ ر شكلده ایدلكرن كوررمز. مثلاً: «آ» حرفی یالغز یازلغان بولسه «A» (توبه نده بو گوشسز) شكلنده، باشده بولسه «a» (توبه نده بو گوش ایله) صورتده، اورتاده «u» (صول یاقده بر قوشو صزیفی هم توبه نده بو گوش ایله)، آخرده «u» (صول یاقده بر قوشو صزیفی هم اولك قویروق ایله) شكلنده بولور. مونه شوكا فاراب روس حرفلرنی ۴ ر شكلده لر دیو آكلو نيقدر یاككش بولسه، بز نك عرب حرفلرن ئلله نیچه شهر شكلده یازوده شول قدر خطادر. حالبوكه، همه روس حرفلرنی یوغاریده كورسه تكان شكلده یازوغه. اول حرفلرنك ترکیبی ایله آشنا بولماغان كشیلر اوچون، یولده بار. یازوده اول حرفلرنك باشده، اورتاده و آخرده یازلغان فورمالرنده حرفنی تشکیل ایتكان اصلی جزلر (*) گه باشقه، تاغنده ئلله نيقدر کیسه كلرنك بار بولولری كورینه در. اصلده ایسه حرفلرنك اصلی جزلری هر قایو فورماده صاقلانوب، تگی آرتدیلا طورغان کیسه كلر یازوده حرفلرنی بر برینه قوشودن حاصل بولغان اهمیتسز سزقارغنده در.

بز نك تله مستعمل عرب حروفاتن دورتهر شكلده كورسه تكان نرسه نرده، باری شوشی «قوشو» سزقاریغنه در. شول سببلی گنه بز سه معلملر یاش بالارغه، ۳۵ لهب حرف اورنینه، برده کیره كسزگه ۱۲۵ گه یاقن بوش شكللر اوگره توب، آالرنك باشلارن واتامزده، بالالرمز نیچه شهر یل مکتبگه یوروب ده نه ده حرفلرنك طاوشلرن كوكللرنده طوتارغه و نه ده شكللرن تیوشنچه تصویر ایتەرگه قادر بولا آلایلر.

اولده رده ك بالالرنك بو حاللرن كوروب، یاش بولدیغمدن یغلاو درجه سینه کیله ایدم. درستینی سوبله رگه کیرهك، حاضرده كوب یرلرده شاولاب طورغان و اصول جدیده مکتبی اسمینی یوكله گان مکتبایرمزدن ۱۰۰٪ بی بارمو ایكان، چن معناسی بله ن اصول جدیده نظامی تحتنده دوام ایتكانلری؟ رشدی ۱-۲ صنف بتروب چغوبده، حرفلرنی درست تلفظ ایتكان و شكللرن تیوشنچه تصویر ایته بلگان بالالرنی مین سیرهك اوچراتام. بو اش، بیلگولی ۳۵ حرفنی ۱۲۵ شكلده كورسه تونك نمره سیدر.

معلمنك شول «۱۲۵» اوستونده كویبی مشقت چیکه نلگی اوزینه گنه معلوم یت... مسکین، امتحانلر یاقبلی باشلاغاچ تله ر تله مهس خلق كوزن بویارغه بر صر بولسون دیو، غام حال بیکله تورگه مجبور بولا...

واقعده ایسه حرفلریمزنك جزء اصلیلری هر قایده بر و یك منتظم بولمقله برابر بوندی چیوخالارغه هیچ سبب یوقدر. مین حرفلرنی آچغراق روشده كوز آلدینه قویار ایچون آنلرنك یازوده تصویر ایتولورنك تورلری یاخود جیتن ویکللكلری اعتباری بله ن توبه نده گی توركوم (группа) لرگه بوله م:

- ۱ نجی توركوم: ا، آ.
- ۲ » » : ر، ز، ژ، و.
- ۳ » » : ب، پ، ت، ث، ف.
- ۴ » » : ك، گ، گ.
- ۵ » » : د، ذ، ه - (ه).
- ۶ » » : ط، ظ.
- ۷ » » : ص، ض، س، ش، ن، ق، ل.
- ۸ » » : ح، خ، ج، چ، ع، غ، ه.
- ۹ » » : ی.
- ۱۰ » » : م.

مونده فقط یالغز حرفلر، اگر باش، اورتا و آخر حرفلرنی ده یازسام تاغن بایناق توركوملر آرتدررغه طوغری کیلور. («شورا» ده كوب اورن آلاچقارندن مین آنلرنی مونده یازمیم. اوقوچی افندی. اگر میگا اشانماسه، اول حرفلرنی اوزنی غروپپنراوات ایتوب قارار).

حالبوكه ترقی ایتكان ملتلردن هیچ برینك حرفلری بو قدر كوب توركوملرگه بولنمیلر. بزده گی بو حال ایسه، حرفلرنك ناچارلغن توكل، بلکه اوزیمزنك آكسزلقمزنی كورسه ته در. چونكه حرفلریمز اصلده اوزلرنیك جزء اصلیلری اعتباری بله ن توبه نده گی توركوملرگه گنه بولنورگه تیوشایلر:

- ۱ نجی توركوم: ا، آ.

(*) Основной элементъ.

- ۲ » » : ر، ز، ژ، و؛
- ۳ » » : ب، پ، ت، ث، ف، ق.
- ۴ » » : ل، ک، گ، گ.
- ۵ » » : د، ذ، د.
- ۶ » » : ط، ظ، ص، ض، س، ش.
- ۷ » » : ح، خ، ج، چ، م.
- ۸ » » : ع، غ، ه.
- ۹ » » : ی.

موندن کورینه که، بولای یازغانده تورکوم حسابی بر نیچه دفعه که کیمو ایله برابر، حرفلرنک جز اصلیلری هیچده یوغلمیدر. یوغاریده ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ نجی تورکوملرده کورسه تلنگان حرفلر موندهده آنده یازغانچه قالدیرلار. چونکه آنلر شوشی حاللرنده هر تورلی کیره کسز کیسه کلردن سلامتدرلر. آنلر هر پرده یعنی باشده، اورتاده، تاغن تله فایدهده شول شکلرنده یازیلار. یالغز «ه» حرفیگنه ایکی تورلی شکل ییله: یالغز، یا آخرده یازلغانده شول «ه» شکلنده (شاه، مکه)، باشده یاخود اورتاده بولغانده شوشی «ه» شکلنده بولور (شهر، هاشم). بو حرفنی هر ایکی صورتده، یعنی آندن اوزینه خاص تاوشی مراد بولغانده هم اول فتحه وظیفه سن اوته گاندهده «ه» و «ه» شکللرنده یازو مطلق خطادر. (اما یوگروک یازوده ایسته گانچه یازارغه ممکن). چونکه آنک جز اصلیسو شوشی «ه» بولوب آخرده یازلغانده اوزینک اوک یاغندهغی حرفنک قوشیلووی ایله «ه» شکلینی کسب ایتدر؛ باشده یا اورتاده بولغانده شولوق «ه» نك (شوگا بایتاق اوخشاشلی بولغان «م» دن آبرو اوچون) اورتاسندن صول طرفه تابا شوشی کیفیت ایله «ه + ر = ه» بر سزق تازیلور (بهم کبی).

برنجی تورکومگه منسوب بولغان «آ» حرفیده هیچ بر وقت ایکی شکلده یازلماس؛ تیک بو حرف اوک طرفدن بره ر حرفکه طوتاشقان بولسه «~» علامتی قوبلماس (ب + ۱ = با). باشده ۳، ۴، ۷، ۸ و ۱۰ نجی تورکوملرده کورسه تلنگان حرفلرنک ایتک وقویروقلری، یوغاریده سویلهب کورسه تکانم روسچه «آ» حرفینک قویروغی «a» قیلندن آرتدرلغان بر طاقم کیره کسز سزقلردن عبارت بولدقلری ایچون، اول حرفلرنی صوگنی ۳، ۴، ۶، ۷، ۸ نجی تورکوملرده کورسه تلنگانچه فقط باش حرفلر شکلندهده ایتوب یازامز. اما بولارنک عادی باش حرفلردن بر آز آیرمالری بولور. اولده غاریزوتالنی سزقلدن عبارت بولغان (س) توبهنگی کیسه کلرنک بر آز اوزونراق بولورایدن. ۷ نجی تورکومنگ «ح» شکلنده بولغان حرفلرنی

اورتاده بولای «ح» یازمای مطلق «ح» شکلنده یازو مینمچه خطا همده بیک کولوئچ خطادر. چونکه دقت کوزی ایله قاراساق بو حرفلرنک اورتاده بولغاندهده باشده یازلغاندهغی شکلی ییله گانلرن کوررمز. («ح» شکلندهگی بر حرفنی اورتاده «ح» یا «>» کبی یازو، روسچدهده «ش» حرفن اورتاده «ш» یاخود «Ш» شکلنده یازو قیلندنگنه بولسه کیرهک). آچه، باچه، بالقچی، قولچه. مونه بو سوزلردهگی «چ، چ، چ» حرفلرنک هر پرده صاقلانا طورغان کیسه کلری یالغز شول «ح» در. شوگا اوک طرفدن یالغانغان سزقلر ایسه ایسه «ق» و «ا» حرفلرنک کیسه کلریدر.

کیله بیک ۸ نجی تورکومنگ ع و غ حرفلرنه. بو حرفلرنی اورتاده و آخرده بولغاندهده شولایوق (ع) یازو ظمنچه هیچ ضررسزدر. مثلا: آغان، بولغان، یانغان، بالغ. مین اوزم بو حرفلر ایله بالانرنی تانشدرغانده اول شوشی کورسه تکانم کبی یازوب، صوگره آنلرنک بعضا شوشی سوزلردهگی کبی (بالغ، آغان) (بالار تعبیرنجه «ع» نك آچلغان آوزن قیلاب: ر + ع = م) یازیلورنده حسن خط درسلرنده بیان قیلادر ایدم (لکن قایچانده «م» و «ع» شکللرنده اوگره تمه دم). ذاتا «ع» شکلندهگی حرفلرنی بولای «م» ایتو، یازونک یوگروک بولووی اوچونگنه کیرهک بولایغندن آلارنی بالارغه حسن خط درسلرنده گنه اوگره تورگه تیوشدر.

یوغاریده ۷ و ۸ نجی تورکوملرگه منسوب حرفلرنک بالار تعبیرنجه. قازان (ن) یاخود اوراق (ح) شکللرندهگی ایشه کلری تابا شکلنده (ب) یازلسالر (*) ظمنچه بیک شب بولور ایدی. مثلا: ج، غ، ف، ص، ش کبی. بولای یازونک کوب فایدهلری بولو ایله برابر حرفلرنک نهده طاوشلرنه ونهده معنا و دلالتلرنه برده ضرر کیلمیدر. اولدهده بو حرفلرنی بالارغه اوگره تکانده. ۳ و ۴ نجی تورکوم حرفلرنه ایه روب، آنلرنی شوندی شکللرده کورسه تونی مناسب کوره ایدم. چونکه بو شکللرده یازلغان «یالغز» حرفلرنک تگی صوگنی ۳، ۴، ۶، ۷ و ۸ نجی تورکوملردهگی «باش» حرفلردن کوب آیرمالری یوق. شولوق حرفلر باشده یاخود اورتاده یازلغانده ایته کلری بر آز قسقاتیلوب یازیلار دیب بالارغه بیان قیلادر ایدم. بالار موگا بیک تیز نوشونه طورغان ایدیلر. لکن صوگره آندی ایته کلرنی اوگره تونی (ب) حسن خط درسلرنه قالدروب حرفلر

(*) بو حرفلر تاش باصه سی کتابلرده ایسکیدن اوک شوندی ایته کلر بله زهک کورینه لر. «م» حرفیده تاش باصه سنده کوبرهک شوشی «م» شکلنده در.

رمضان ۲۹ ده کلي کسوف

شو سنه آوغوست سکزده جمعه کون جمعه دن صوگ، پيتربورغ ساعتيله بز ساعت ۵۶ دقیقه ده کلي کسوف؛ هم ده آوغوست ۲۳ ده جمعه کون جمعه دن صوگ پيتربورغ ساعتيله ۳ ساعت ۵۶ دقیقه ده جزئی خسوف واقع اولاجق.

مدنيت دنياسی شو ايکی حادثه دن بلکه غایت بويوک فائده لر استفاده ايدر. بزه ده شو ايکی حادثه رمضانگ شوالنگ باشلرينی تعين حقتده بلکه فائده ويرر. شو سنه هم رمضانگ هم شوالنگ باشی بوتون اسلاميت دنياسنده بلکه بالاتفاق بر کونده اولور. شو سنه آوغوست ۸ ده واقع اولاجق کسوفنگ نهايه سی مثلاً قازان ده قازان وقتيله بش ساعت ايکی دقیقه ده؛ اورنبورغ ده اورنبورغ وقتيله بش ساعت ۳۴ دقیقه ده تمام اولاجق.

بوگا کوره آوغوست ۹ هيج بر صورتله شوال باشی اولاماز؛ لکن آوغوست اون يکشنبه کون قطعی صورت ده شوال باشی اولوب، البته عيد کونی اولور.

ايلرک باشی نجوم اصطلاحنده اجتماع دقیقه سندن اعتبار قيلنور ايسه ده عرف شريعت ده آی باشی رؤیت درجه سندن اعتبار قيلنور. شو ايکی عرفنگ ايکی اصطلاحك هر بری البته درستدر. «شريعت نيچون رؤیتی اعتبار ایتمش؟» اسملی کتاب ده عرف شريعتگ وجهلرينی بيان ایتش ایدم.

شو سنه ایول اون ده پيتربورغ وقتيله ايرته دورت ساعت قرق دقیقه ده آی اجتماع درجه سنده بولنه چق. بوگا کوره ایول اون رمضان باشی اولاماز. بلکه ایول اون بر جمعه کون قطعی صورت ده رمضان باشی اولور.

شو کله چک رمضان. کسوفنگ دلالتينه کوره، اوتوز کون اولوب، آوغوست اون يکشنبه کون شوال باشی اولور.

کسوف، طلوع کبی غروب کبی، عادی بر حادثه در. هر سنه ايکی اوچ یا دورت دفعه کسوف حادثه سی البته واقع اولور. لکن کسوفلرک بعضلری یاخود اکثری معمور يرلرک اکثرنده مشاهده قيلناز. بعض يرلره نسبتبه مثلاً تونده اولور؛ بعض وقت يالگری بحار اوزرنده مشاهده قيلنور. احياناً يالگر مسکون دگل صحرالرده مشاهده قيلنور.

لکن شو سنه آوغوست سکزده اولاجق کسوف حادثه سی معمور يرلرک اکثرينه نسبتبه کوندوز اولوب، معمور يرلرک

ایله تانشدرغانده بتون حروفنی یوغاریده کورسه تلنگان تور کوملر ده گی کبی یعنی باش حرفلر شکلنده رهك بازارغه بولدم. بوسی بگرده ییگل و فایده لی بولدی.

اما حاضرده گی درس کتابلرینک مک تورلی قویروقلی حرفلر ایله باصلغان بولدرندن بعضا حرفلرنگ ایسکی شکللرنده کورسه تورگه مجبور بولونا ایدی. لکن مونده هیچده اوگایسزلقلر اوچرامی ایدی. حرفلرنگ میخانیزماسی ایله تیوشنجه آشنا بولغان بالالر آندی هر تورلی ایته کلرنگ بوش سزقلر دغنه عبارت بولغانلغن بیک شب هم ده مشقتسز توشونه ایدیلر.

«ی» حرفن یالغز یاخود آخرده یازلغانده ایسکیده گی شکلندوک قالدرونی مناسب کوردم.

خلاصه: عرب حروفاتی واقعه مونه شو سنده کورسه تلنگان شکلدرده لدر. آنلرنی بزنگ ئلی یا کز آچلا باشلاغان کوزلریزگه ئله نیچه شهر شکلده ایتوب کورسه توحی نرسه لر، یوغاریده ایتکانمچه، یالغز قوشو سزقلری و حرفلرنی بر آز کیلشاه ندر و اوچون آرتدرلغان بعض قویروقلردر.

مثال اوچون شونده بر نیچه سوز یازوب قارایق ئلی: پ + ی + ت = بیت؛ ک + ا + ز + ب = کاتب؛ م + ل + ط + ق = ملطق؛ و + م + ص + ه = صومه؛ ک + ه + ج + ه = که جه.

بو اصولده ترتیب ایتلنگان مصور «النباه م ایله حروفنگ احوالن و اوقوتو اصولرن مفصل صورتده بیان قیلغان» اصول تعلیم نام کتابم بار. هر ایکسینک کوزگه تابا باصلوب میدانغه چغولری امید ایتوله. شولایوق ابتدائی مکتبلرنگ برنچی وایکنچی صفلرینه مخصوص سزقلی دفترلرم ده کوزگه باصلوب چغاقچیلر. انشاء الله.

بیگی قریه سنده اوچیتل ضیاء ینغالیچف.

شعر:

یانغین

وحشیلیدگدن چیرکنتوب ارباب وحشت بالتام
علم، فن تحصیلنه ایتمکده درلر اهتمام
ملت اسلام ده اولقدر وحشت چوقلاشوب
کون به کون آرتمقده در اسلام ایچنده قتل و عام.
ع . مذنب .

حقیقتی بیان ایدر ایکن فرضیه لر نظریه لر سویله مز .
 بوندن صوگ انسانیت بوتون موجوداتک بوتون حادثه لرک
 حقیقتلرینی عقل قوتیه بلکه کشف ایدر . تصادف دقیقه لرینه
 منتظر قالمایوب ، کشفک یوللرینی ده اوز اراده سیله اوز قدرتیله
 بلکه ایجاد ایدر . حادثه لری فرضیه لرله بیان ایتمک فقیرلرگندن
 انسانیت او وقت آزاد اولوب ، بوتون حادثه لرک قطعی قانونلرینی
 انسانیت او وقت احاطه ایدر .
 بویله بر عصرک البته حلول قیلاچغنه بز البته اسلامیت ایمانیله
 اعتقاد ایدرز .

لکن او عصرک ریاستی ، او دولتک شوکتی یالکز شو کون
 زحمت چکن مجتهدلرک حقی اولور شو کون او قدر بویوک
 زحمتلری غایت بویوک لذت کبی التزام ایدوب . اوافق بویوک
 حادثه لرک هر برینی غایت بویوک همتله تدقیق ایدر مدنیت دنیاسی
 کونلرک برنده البته بوتون طبیعتی تسخیر ایدر ؛ بوتون غیب
 خزینه لرینی تمامیله فتح قیلوب ، عقلک فرمانلرینی طبیعته غایت
 بویوک شوکتله البته تلقین ایدر .
 حکیم کریمک وعدی شودر .

کسوف - عادی طبیعی بر حالدر . یزمله شمس آراسنده
 قرک حیلولتیله حادث اولور . حیلولت شمسک نورینی یز یوزندن
 منع ایدر ؛ بر یوزینی ظلمت باصار . شو جهته هر بر کسوف
 غایت بویوک بر آیت الهیه اولور .
 یرک اوزنده فی نفسه نور یوقدر . نوری . حرارتی ، حیاتی
 بر شمسدن استفاده ایدر . حائلک بر قاچ دقیقه لقی بر قاچ ثانیه لک
 حیلولتی بری نوردن محروم ایدر .

انسانک اوزنده ده فی نفسه نور یوقدر ، حیات یوقدر ، علم
 یوقدر ، قدرت یوقدر . شو کالارک هر برینی انسان ذات الوهیتدن
 استفاده ایدر . آراده بر حجاب بر حائل واقع اولور ایسه ،
 انسانده نور قالماز ، حیات قالماز . علم قالماز ، قدرت قالماز .
 شو حقیقتک صدقنه کسوف غایت آجیق بر شاهد غایت
 ظاهر بر آیت الهیه اولور . الله شو آیت الهیه سیله انسانلری تحویف
 ایدر . یعنی نور ، حیات منبعلرندن انقطاعک مدهش مثالرینی
 انسانلرک اعتبارلرینه عرض ایدر . یرک شمسدن انقطاعی روحک
 الوهیتدن انقطاعنه مثال اولور .

بوگا کوره ، کسوف هم خسوف دقیقه لرنده نماز مسنون
 اولمشدر . کسوف ، خسوف غازلرنده روحزدن عقلمزدن طبیعتزدن
 قارا کئی رفع ایتمک حقنده مناجات ایدرز ، دعا ایدرز . یوزمزله
 قلمزله الوهیت قیلنه سنه متوجه اولوب ، حقیقتی ستر ایده ییلور
 حائلردن استفاده ایدرز .

اکثرنده مشاهده قیلنه چقدر . بعض برلره نسبتله کسوف کلی اولوب
 بعض برلره نسبتله جزئی اولور .

کلی کسوف غره لاند جزیره سنک شمالندن باشلانوب ،
 محیط آطلاسی ، سقاندیناو شبه جزیره سی ، بوتانیک کورفرینی
 قطع ایتمکدن صوگ ؛ ریغه ، مینسک ، کی یف ، مه لیتوپول ، که رج ،
 کفه شهرلرندن ، همده قاره دیگرک شرق جهتلرندن مرور
 ایدوب ؛ طربزون شهری جوارنده تورکیا مملکتته ؛ صوکره خلیج
 فارس شمالنده ایران مملکتته . نهایت هند نهرینه ایرشه چکدر .

کلی کسوفک اگ اوزون امتدادی یدی دقیقه قرق ثانیه دن
 زیاده اولماز . شو سنه کلی کسوفک اگ اوزون امتدادی مینسک
 شهری جوارنده ایکی دقیقه اون یدی ثانیه قدر اولاجق .

کلی کسوف دقیقه لرنده بر یوزنده غایت بویوک قارا کئی
 حاصل اولور . کوک یوزنده بایناق یولدولر ظاهر اولور . شمسک
 طبیعی کیمیای حاللرینی تدقیق ایتمک او ساعت آسان اولور ،
 ممکن اولور .

بوگا کوره ، هیئت علماسی شو کله جک کسوفدن استفاده
 قیلوب قالمق ایچون ، طربزون ، مینسک ، کفه کبی شهرلره تدقیق
 هیئت کوندوره چکدر .

تدقیق نه کسپه دیتسیه لری فوطوغراف سپه کتروسقوب کبی
 آلات اعانه سیله شمسک عجیب حاللرینی تدقیق ایده چکدر .

شمسک تاجی ، اکبلی ، حدبه لری ، فاکوللری ، غایت عجیب
 غایت سریع تحوللری واردر . شو کونه قدر علوم لسانیه سویلنمش
 فرضیه لر نظریه لر شمسک یوزنده حادث اولور همه علامتلری قامیله
 ایضاح ایده مه مشدر . انسان همان او هام همان فرضیات . خیالات
 یوللرنده حیران اولوب قالمشدر .

حقیقی کشف ایتمک عشقیله انسانیت دنیاسی همان اجتهاد
 ایدر . کلی کسوف کبی مهم دقیقه لرده ممکن وسیله لرک هر بریله
 استفاده ایدر .

بونگله برابر ، بوتون انسانیتک بوتون اقتداری : « تصادف
 دقیقه لرنده حیه قوتیه وسیله لرک اعانه سیله فرضیه لر سویله مکدن »
 عبارتدر .

علوم و معارف درجه لرینک اگ بویوکلرینه نرفی ایتمش
 انسانیتک شو کون بوتون اقتداری شودر .

بوندن صوگ انسانیتک اقتداری بلکه دها زیاده اولور .
 انسانیت بوندن صوگ تصادف دقیقه لرینه بلکه منتظر قالمازه
 تدقیق نه کسپه دیتسیه لرینی اورایه بورایه کوندورمک زحمتلرینه
 بلکه محتاج اولماز ؛ موجودک احوالندن بحث ایدر ایکن طیف کبی
 خیاللری تحلیل ایتمک حیه لرینه بوندن صوگ بلکه تنزل ایتمز .

اوجوچی تانار

«شورا» نك ۹ نچی عددنده ذا کر جان آخانتف طرفندن یازلغان «اوجوچی تانار» مقالهسی بر آز تصحیح قه محتاج کورنه در. مذکور مقالهده یازلغان علی افندی بو کونده سلامت. آنک چیرک عصر مقدم اوچارغه طرشقانی ده درست. فقط موفق بولا آلمانان. «چاچکه جیوب قایتو» لر حکیمجان افندی فاتتازیه سیغنه بولسه کیرهك.

قانات برله اوچا آلماناچ، علی افندی پاراشوت برله اوجوب توشهرگه طرشقان. بو قدرسینه موفق بولغان. باشقه آغای انیلر نك: «نی یوققه ماتاشاسگ آدم اوچا آلا تورغان بولسه، خدای آنی قاناتلی ایتوب یاراتقان بولور ایدی» دیب بنی آدم نك اوجوونینگ امکاتلی انکار ایتوب طورغانده، سیمی دن باشقه یرنی یک آز کورگان و برده اوقوماغان علی افندی نك «اوجام» دیب ماتاشووی. گرچه موفق بولماغان بولسه ده شایان تبریکدر. آنی تاتارلرنک سیواستیان لینورمانی (۱) دیسهك - خطا بولماسه کیرهك. علی افندی نك اختراعی ده بار: یکریمی نیچه یلدر مقدم علی افندی صوده یوری طورغان چانغایاق یاصاب «ایرطش» نهری اوستنده یوروب ماتاشقان. موفقیتلی چقغان. گرچه ایک اول صوغه توشکانده آیاقلری ایریلوب کیتوب، علی افندی باطوب ئوله یازوب قالسهده. اولقدرسی یوررگه ملکه یوقلقدن بولور، بلکه قورالده قصور بارلقدن ده بولور. لکن هر نه ایسه بو قورالنی «سیمی» نك ساعتچی علی بی آوروپالولردن یکریمی یل مقدم رهك وجودگه کیتورگانی ثابتدر. چونکه صوده چانغایاق برله یورونی آوروپاده فقط اوتکان ۱۹۱۳ نچی یل اختراع ایتدیلر. مونده تأسف ایتله چک اورن شول: بو اشلرنک همه سینه علی افندی فقط اویون ایتوب قاراغان. کیره کلی اشکه تطبیق ایتو یاغن برده اویلاماغان. شولوق قورالنی اختراع قیلغان آفستریالی نمسه ایسه، اوز اختراعی ایچون حکومتمدن نیچه مکر آغان، زور مبلغ برابرینه حریه نظارتینه صاتوب اوزینک استقبالینی تأمین ایتکان. بزم مخترع علی - صابون قایناتوب صنعی بان یاصاب کون کوره درا شولای ده، علی، تاتار میینی نك استعدادلی، پشکان می ایکانینه شاهد عادلدر.

(۱) سیواستیان لینورمان دنیاده برنچی دمه پاراشوت استعمال ایتکان کشددر. ۱۷۸۳ ده ایکی زونتیک برله اوی توبه سندن سیکرگان.

کسوف، خسوف نمازلرنده مقصد بردر؛ لکن نمازلرنک هیئتلری مختلفدر. حدیث کتابلرنده متعدد روایتلرده بیان قیلنمش هیئتلك هر بری البته مشروعدر.

نبی کریم شارع کبیر علیه الصلاة والسلام حضرتلری کسوف نمازلندن صوگ، هر دفعه خطبه اوقور ایدی. کسوف خطبه سی، نمازك مقصدینه کوره. هر دفعه البته وعظدن عبارت ایدی. شو سنه آوغوست سکرده اولاجق کسوف رمضان ۲۹ ده جمعه کون جمعه دن صوگ اولور. جمعه اجتماعی کسوف اجتماعندن جمعه خطبه سی کسوف خطبه سندن بلکه اغنا ایدر. کسوف حادثه سنگ ادبی فائده لرندن، علمی اهمیتلرندن اسلامیت دنیاسی ده بلکه غفلت ایتمز.

بوندن صوگ، انسانیت دنیاسی ده «تصادف دن استفاده» کبی عاجز لکدن بلکه نجات بولور. شمسک تاجی، اکلیلی، حدبه لری، فاکوللری کبی شیلری یالگر آلات واسطه سیله، یالگر فرضیه لر اغانه سیله «حل» ایتمک درکه لرندن عقل قوتیه احاطه ایتمک درجه لرینه انسانیت بلکه ترقی ایدر. انسانیت حقنده بنم امیدم شودر.

مای ۱۹۱۴ سنه . پیتربورغ .

موسی جاراالله .

شعر:

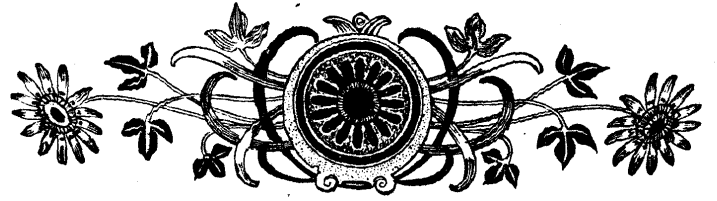
کملر؟

مینم جن دوستلرم شونلر: مینی دشمن کوروچیلر. آلا، مینم یاراماس اشلرم کوروب کولوچیلر. . . منه آنلر ناچار یاقلرنی کورساتوچی کوزگیدر شولار برله ننگنه کشی اوزن اوزی تیگزلیدر.

مینم ایک دشمنانم شونلر: مینی هر اشدده مانتارلر. یومازلر کوز قصورمدن مینی عییمدن آقلارلر. منه بونلر، جو یوب کوککه مینی، معنا صوبوچیلر قصور عییمنی ایتمیجه کشیلکدن جو یوچیلر.

شیخ الله طولین .

مسلمانلرنی کافر ایتو ییکل توگل

(« خرافاتدن حقیقت‌گه » اسملی اثردن مقتبس)

اسلام دینینگ عالی بولغان اساسلردن بری کافرلک برله حکم ایتونک چیتونلگیدر. اسلام عالمده، بر مسلماتی کافر قیلو قدر مشکل اش یوقدر. اوزینه فارشی چیقغان یا که اوزی کبک فکرله مگان آدملرنی کافر ایتو حتی هیچ بره و گه ده بیرلمگاندیر. اسلام عالملی : « بر آدمنگ کافرلگینه توقسان توقز دلیل بولوب ده مسلمانلغینه بر دلیل بولسه، توقسان توقز دلیل گه اعتبار ایتولمی، بر دلیل ایله عمل قینور » دیب بو طوغروده بر دستور قویشلردر. موندن ایسه خلقلرنی کفر گه نسبت برونک نی درجه ده مشکل بر اش ایکانلگینی آکلارغه ممکن بولور.

انسانلرنک فکدرلی ایچون اسلام دینی قدر کیگ حریت بیروچی « دین » دنیا ده یوق. اوشبو دستوری ایله اسلام دینی اوزینه منسوب بولغانلرنک حکمی، فلسفی، علمی تدقیقلرینه کیگ بولر آچمشدر. بتون اشلی و بتون همتلری بو کونگی مسلمانلرنی اکفار قیلودن عبارت بولغان آدملرنک کوزلری چیقماغان بولسه شوشی قاعدهلرنی کورر گه کیره ک ایدی. کورگان بولسلر نیچوک ایتوب مونلر شرعی قاعدهلرنی آیقلری آستینه سالوب تابارغه باطریق قیلر؟ .. اگرده کورمگان بولسلر دین طوغروسنده سوز سویلهر گه اوزلرنده نیندی صلاحیت نابار؟ ..!

اوزلرینه حرمت ایتمی طورغان مسلمانلرنی شخصی آچولری سببلی کافر ایتوب طوروچی بو خلقلر اوز عمرلرنده بر کافر نی مسلمان ایکانلری بارمیدر؟ .. بتون اشلی فکری آچلغان، کوبمی آزمی بصیرتلی آرتقان مسلمانلرنی اکفار قیلوب طورودن عبارت بولغان بو بلای مبرم و آقتلر، اسلام دینینگ تامرینه بالطه چاپولری اورنینه اعلائی کله الله غایه سی حقتنه خدمت ایسه لر ضرر بولماز ایدی. هر طرفده خصوصاً قریه لرده بولغان مسلمانلرنک اسلام دیندن خبرلری یوق، کوندن کون سفاهت و سفالت چوقورلرینه توشار گه یاقینلاشوب بارالر. بزنگ اکفار چیلر مز شوشی فلاکت حقتنه طریشورغه و طریشوق اوزلرینه وظیفه بولوینی بلور گه تیوشلی ایدی. مونلر، چیت دینلر ده میسیونرلرنک نیندی فداکارلقلر ایتولرینی کوروب آزدراق عبرت آلورغه و اوبالوب یوزلری قزاررغه کیره ک ایدی.

بر قریه پاپاسی، نی قدر نرسه لردن معلوماتی بار، خلقلرغه و دینینه نی درجه ده شفقت و محبت برله خدمت ایتهدر. بو اشلر، اوزی یاراتماغان و اوز سوزلرینه « لیک » دیب طورماغان مسلمانلرنی کافر ایتو یا که : « آنی مین کافر ایتیم بلکه شریعت کافر ایتهدر » دیب اسلام دینینه افترا و بهتان قیلوب طورو قدر ییکل توگلدر. منبرلر ده، محرابلر ده طوروب مسلمانلرنی کافر ایتوچیلر و غیبتلرینه توشوچیلر دین خادم لری توگل بلکه منبر ایله محرابی پچراتوچیلر در.

مسلمانلر آراسینه خرافات تارالا. اقتصادی جهندن کوندن کون باشقه لرغه اسپر بولوب بارالر، اخلاق بوزولا، ایسرتکچ و فحش عجایب صورته جابوله، آروپا و آمریکا میسیونرلری اگ اولاق یرلر ده گی مسلمان اوللرینه قدر کیلوب آرالاشالر و حسن خلقلری، گوزل معاملهلری برله اوزلرینی اسلام عائله لرینه سویدرلر، محبت باغاتالر. اوشبو اشلر گه قارشو بزنگ دینچیلر مز و اوزلرینه « دیندار » عنوان جایلنی بیروچیلر مز، بیک جزئی نرسه لرنی بهانه قیلوب اوشبو غریب و مظلوم بولغان اسلام دینینگ بختسز بالارلرنی اکفار قیلو و آنلرغه « لادینی » کبی اسملر تاغو ایله شغله نمکده لردر.

نیندی فلاکتلر! .. و نیندی مصیبت هم بختسزلکار! .. مصدره بر شیخ محمد عبده چیقوب هانوتوغه قارشو اسلام نی مدافعه ایتوب و مسلمانلرنک انقراضلرینه سبب بولغان خرافاتلرنی رد قیلوب شغله تگان وقتده، دینچیلر قالقوب اوشبو الوغ مسلماتی اکفار قیلورغه کرشکانلر ایدی. اوشبو حال مصدره غنه توگل ایران و هندستانده، جاوه و آفریقاده، روسیه و افغانستانده شولایدر.

اسلام عالملرنک وظیفه لری اسلام هیئینه منسوب بولغان شخصلرنی کافر قیلو و تضلیل ایتو یا که ضررلی نرسه لر برله قورقوتو توگل، بلکه کوللرینه نور و عرفان اورنلاشدر مق، قصور و خطالری بولسه اسلام تعلیمینه موافق اصلاح قیلمقدن عبارتدر. اوز وظیفه لرینی، اسلام دینینه منسوب بولغان آدملرنی کافر قیلودن عبارت دیب بلوچی آدملر گه « علما » و « ورثه انبیا » صفتلرینی بیرو اسلام دینینی حقارت و حقیقی عالملرنی اهانت قیلودر. خرستیان میسیونرلری اوزلرنجه اعلائی کله الله قصدی ایله آفریقا جوللرینه، عربستاننگ جهنم کبی اسسی یرلرینه قدر تارالوب کون تون سعی قیلوب یوردیکلری حالده بزنگ دینچیلر مزنگ مسلمانلرنی اکفار قیلوب اوطورولری، بو کونده اسلام دینینگ آیقلر آستنده تابتالوونیه و مسلمانلرنک ذلیل و خور بولوب یوزلرینه اگ برنجی سپدر.

مسلمانلقنى مدافعه قىلو، مسلمانلر آراسينه قارنداشلك و حسن خالق تاراتودن عبارت بولغان بزنگ مسلمان عالملى اوج تىنلك بر نرسه ايچون مسلمانلارنى دىندن قووالر. الله دن قورقنى، خلقدن اويالماي اوزلرنگ اوشبو قباحت اشلرني مطبوعاتده نشر قىلرلر. مونلرنگ بو اشارى بارى ميسيونرلرگه گنه ياردم قىلو و آنلر ايله برلىكده و بر مقصد ايچون خدمت ايتودن عبارتدر.

ميسيونرلرنگ آچاق و يالانچاقلارغه، هر تورلى اورلقلارغه التفات ايتى وحشى قىيله لر آراسينه قدر دين تاراتوب يورلرلك قدر صلابت دىنيه لرى، وظيفه شناسلقلرى الحق شايان تحسیندر. موگا قارشو بزنگ عالملمزنگ يالقاولقلرني، دين گه قارشو قىدسزلىكلرني تعريف ايتارگه سوز تابوب بولميدر.

اسلام دينىنگ تعاليسى و مسلمانلرنگ اتباهلرى حقيقى عالمردن و حقيقى دىندارلردن عبارت بر هيئتنگ آرمى تالمى خدمت ايتووينه باغلودر. مونلر، دين يولنده خدمت ايتونى الك شرفلى بر اش ديب بلسونلر و مسلمانلرني ياشاتو حقنده اوز جانلرني فدا قىلودن كىرو طورمانسونلر، جاهل مریيلر و متعصب روحانلرنگ تلقىلرى سببلى اخلاقارى بوزولمش مسلمانلارغه علم و حیات روحى اورسونلر.

ميسيونرلرنگ اشلكلى بولولرینه قارشو بتون هنلرى عطالت چوقرینه صينو و يوق غنه سپيلر برله مسلمانلرني اسلامدن قووالودن عبارت بولغان حضرتلرگه: «افديلر! بو كون گه قدر اسلام ملتينه قىلديغىز آيو خدمتلى ايندى چىگندن چىقوب كىتدى، موندن صوك بو اورنلرني اوزلرینه لايق بولغان آدملر ايچون بوشاتكردى اوزك اوزكركه لايق بولغان اورنلر كركه كىتكز!، سزنگ كىرهك یركز يوق، سزدن هيچ بر نرسه صورامىمىز» دىرگه همده حقيقى اسلام عالملى حاضرله رگه وقت يك يتدى.

شعر:

ايكه و برگه

..... گه

... ايو، قورقما، سينگ برلن بولورمز بز ايكه و برگه.

كوله رمزده يلازمزده طورورمز بز ايكه و برگه!

بختسزده بختلى ده ايكه و برگه بولورمز بز.

بو طورمشنى توزورمزده بوزارمزده ايكه و برگه...

جارالله ويرغازف.

«قبرس» جزيره سنده مسلمانلرنگ بردن بر اعدادى مکتبلى بار ايدى. عبادت قىلو نيتى برله جامع غه بارسام، واعظ منبرده اوطوروب شول مکتب اعدادى معلملرني، شاگردلرني غيبت قياه. خلقلرني نفرت ايتدررگه طريشه در ايدى. بيك كوب تورلى هذيانلر سويله وينى قولاقلم برله ايشتوب اوطوردم. واعظ افدى «اول مکتبدن دىنسزلر يته در» ديگان سوزىنى كوب مرتبه لر تکرار قىلدى. چيتلرنگ آياق آستارنده قالوب ايزلولرینه چاره تابو نيتى ايله فن تحصيل ايتوچى ياشلرني اوشبو عالمنگ اکفار قىلوب شغله نگانى زمانده چيتلرده، آلاق اورنلرده قالغان مسلمان قريه لرنده باپاسلر يوروب، دىنارنى تلرني تاشلاتبو. مسلمانلقدن دوندروب روم خرستيانلرى ياصو حقنده بتون اجتهادلرني صرف ايتوب يوريلر ايدى. كوب وقتلر اوتماي منبرده وعظ قىلوچى دىندار حضرتمز طرفندن اکفار ايدلگان ياشلر، اعدادى مکتبى تمام ايتولرى برله مذکور اسلام قريه لرینه تارالديلر. مکتبلى آچوب «الله» اسمى اوگره تورگه كرشديلر. بو كون «قبرس» آطه سنده يونان و خرستيانلرنگ اجتهادلرینه رغما مسلمانلقنى و اسلام دينى صاقلالوجيلر، منبردن طوروب دين اسمينه وعظ سويله وچى عالم طرفندن اکفار ايتولگان ياشلر و شونلرنگ شاگردلر بدر. وقتلردن آز بولسه ده نله كدر و قصدى برله انگيزلرگه (قبرس جزيره سى انگيزلرده در) مداهنه قىلوچى و شونلرنگ مرادلرینه موافق ايتوب شرعى فتوالر اعلان ايتوچى دىندار عالملمزنگ هيچ بر وقت خاطرلرینه كروب چىقماغان قريه لرده كى خلقلرني، كچه گنه اوزلرى كافر ايتولگان ياشلر شول قدر متاتلى مسلمانلر جمله سینه كرتورگه و يونان باپاسلرنگ تاثير يورلردن قورتولدررغه موفق بولديلر.

سلف عالملى مسلمانلرني اكفار قىلو برله توكل بللكه بر طرفدن بيك زحمتلى سفرلرني اختيار قىلوب دين تاراتولر و ايكنچى طرفنده اوز آرالنده غى مسلمانلرني شفقت و مرحمت اوزرنده ارشاد قىلولر ايله دين گه خدمت ايتارلر ايدى. سلف عالملى اوتوب آنلر اورنرینه «علما» اسمى برله حاضرگى باغوشلر، جاهلر اوطورغاندن صوك اسلام دنياى ميسيونرلرگه آچيق بر ميدان بولوب قالدى. مونلر نىندى گنه اورن غه بارسه لرده بزىكلرنگ خلافتجه بيك عقللى حرکت ايتلر و اوزلرني حسن خلقنگ عالی درجه سنده ايتوب كورساتلر، خلقلرنگ محبتلرني جلب قىلرلر. مکتبلى آچار، خسته خانلر تاسيس ايتلر، اوقوتالر، آچى معامله لرگه توزه لر، خلقلرغه ياخشى كىكاشلر بيرلر، طبعى اوشبو سايه ده محلى خلق تلنده بولغان كتابلرني، رساله لرني، انجيل و توراتى ده نشر قىلرلر. حالبوكه وظيفه لرى

ایتهرگه حاضرگنه طورغان معصوم یوره کلری سیزو؛ بالار شول معلوماتی، شول نتیجه لرنی یالغز قایلری بله ننگنه آلی الوری بولا .

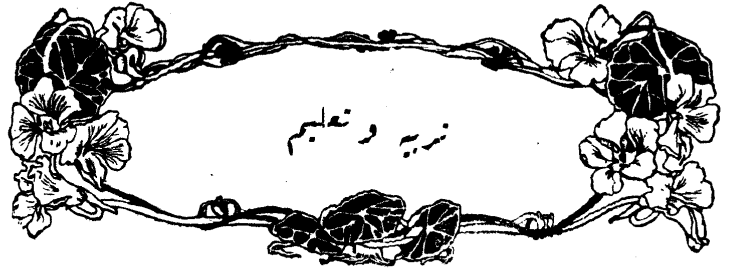
بونک ایچونده، معلم، اول اوزی مقاله ننگ غایه اخلاقیسی بلن درست هم بیک یاقدن تانشتان بولورغه کیرهک. ایکنجیدن شونی بالارنک کو کللرینه اونکدرو، یوره کلرینه سکدرو طوغریسندنه آرتق اوستالغی بولورغه تیوش، طوغریسی، آندی سوز بلن آکلانو ممکن بولماغان چاقلرده، اخلاقی تاثیرلرنی، بالارنک کو کللرینه، معلم، اوز یوره گی آرقلی اوتکدزه آلو فوتینه، شول بیوک استعدادغه مالک بولو شرط. معلمنگ اوستالغی، مونه شول نقطه ده بیگرهک آچق صنالا.

عمومی مفهومینی سوبله توب، اخلاقی نتیجه لر چقارتقاندن، ینه شوکا بیک نق دقت ایتهرگه تیوش: آندی نتیجه لر مطلقا طورمشقه تطبیق بلن وطورمشدن آلوب چقارتلسون. بیگره کده، مقاله لرده گی واقعه لرنی، اشلرنی و حاللرنی بالارنک اوز طورمشلرینه کوچررگه؛ مثلا: آلارنک اوز اشلرینه، اوز حاللرینه و اویونلرینه؛ بر برسینه هم اوزلرندن الوغلرغه قارشنی بولغان و بولا طورغان معامله لرینه تطبیق ایته باررغه کیرهک.

اگر، طورمشقه تطبیق ایتمیچه، طورمشدن مثاللر- فاکتور آلوب، شونلرغه به یله ب بارلمیچه طوروب، تیک اوقولغان مقاله لر واسطه سی ایله گنه اخلاقی معلومات بیرو یولینه کرلسه، بیک آچق بلورگه تیوشلی، که اول معلومات و اول نتیجه لر هیچ وقتده بالارنک یوره کلرینه کروب اورنلاشا آلمایاچقلر. گرچه، بتوندی اولک یوغالوب، هواغه اوچوب کیتمه سه لرده. بالارنک قولاق قووشندن اچکه تابا قطعیا اوته آلاچق توگلر. حاصل: طورمشقه، واقعه لرگه تطبیقسز، قوری ماتور سوزلر، ییزه کلی افاده لر بله ننگنه بالارنک یوره کلرینه، کیله چکده فایدلی یمشدر بیرلک ره ووشده، امیدلی اورلقلر ایگوب قالدردن آلو بیک شبه لی.

شونک ایچونده، طوغریدن طوغری ییزه کلی افاده لر آرقلیغنه اخلاقی معلومات بیرو نیتی بلن یازلغان شعرلرنی (مثلا: مرحوم توقایمزنک «بیرهم بوگون»، «اش» و «اشکه اوندو» ی کبی شعرلرنی) شول اوق اخلاقی نتیجه لرنی و اخلاقی معلوماتینی بیرو ایچون، حکایه طرزنده، بر واقعه گه تردب، یازلغان مقاله لردن سوگنه اوقوتا بارو هم قرائت کتابلرن ترتیب ایسکادده شوکا بیک اعتبار قیلونی تیوش کوردلر.

معلم عبدالرحمن سعدی.

تل و ادبیات اوقتو اصوللری

ادبی و اجتماعی مقاله لرده عمومی مفهومینی بیان
هم افشارقی نأیبر: - بو نوع مقاله لرنی آکلانوب اوقتوده ایک آور بر اش بولسه، اولده، عمومی مفهومینی بیان ایله بررگه، بالارنک مقاله لرنگ غایه سی بلن آچق هم درست تانشدروب، شونک آرقاسندنه، آلارنک کو کللرینه چن معناسی ایله اخلاقی نزل قالدرا آلو بولا.

مقاله لرنگ غایه سی ایسه، آنلرنک جانی حکمنده، غایه لری، نتیجه لری بالارغه آچق آکلانوب، شونک واسطه سی بلن، آلارنک کو کللرینه اخلاقی نزل اورنلاشا بارماسه، آندی مقاله لرنی اوقوده، اوقوده فقط قورچاق اویونی درجه سندنه گنه بولوب قالاچق. اوقوده، اوقوده بتونله ی روحسز بتونله ی جانسز بر یولغه کرگان بولاچق.

شونک بلن بررگه: مقاله لرنگ غایه سن، نتیجه سن بالارغه آچق توشندرو، آنلر واسطه سی ایله هر توری پاک و نفیس توغیلرنی بالارنک کو کللرینه، آلارنی ایمگه تمه یه چک ره ووشده، یکلک بلن، یاخشیلاب اورنلاشدره آلو؛ شونلرغه بالارنک دقتن کیره گنجیله جاب ایلوب، آلارنی شوکا تمام قزغراق حالگه کیترو؛ مونه بولار، معلم و معلمه لرنگ تعلیم باندنغی استعداد و مهارتلرن صنی طورغان اوصال بر مسئله. بونک سببلی، تجربه سی نه زرهک بولغان کوب معلم و معلمه لر آقصاب قالوغه ده مجبور بولار. بو مسئله، بعضاً، حتی تجربه سی کوب بولغانلرننگ ده سرلرنی صناطور. اخلاقی معلومات و اخلاقی نتیجه، نیقدر عقل و فکر ایله آنسه، شول حدلی اولک یورهک بلن آنورغه تیوش. ادبی و اجتماعی مقاله لرنی آکلانوب اوقوده هم شونلر واسطه سی بلن اوقوچیلرنک کو کللرینه اخلاقی نزل قالدرا آلو طوغریسندنه مسئله ننگ آرتق چیتله شووی، بیگرهک، منه شونلقدن کیله. حتی بعض وقتلر بولا، قایسی بر اخلاقی نتیجه لرنی بالارغه سوز بلن هیچ بر توری ده آکلانو ممکن بولمی. منه شوندی وقتلرده، بررگنه یول، بررگنه چاره قالا، که اولده، آنلرنی (مقاله لرنگ اخلاقی نتیجه لرن) بالارنک هر توری پاک و ایزگی مغالرنی قبول

تورکیچه قرآن تاریخی کیرهک

مکتبلمزده اوقوغه بر درجه دینی، تاریخی، جغرافی، تورکی اوقو کتابلمز خداغه شکر باردر. بو کتابلر آراسنده اهللری طرفدن ترتیب قیلنوب یاخشیغنه روح بیردیبری ده بار. اما نا اهللر طرفدن ترتیب قیلنغان و قولغه آلماسلقلری ده یوق توکلدر. بولرنی جنتکلب تنقید قیلونو اهلینه قالدروب اوز مقصودمنی آیتاین: بزم اساس دینمز قرآندر. بز مسلمانلر شو قرآندن دنیا و آخرت سعادت یولی ازلیمز. حالانکه اوزمز قرآنتی فائده له نورلک روشده آکلایمیز. قرآنتک سرن آکلاب آنک بویونجه عمل قیلو بولای طورسون، قرآن ایله آشنا بولوغه برنجی یول بولغان آنک تاریخی ده بلایمیز. حتی قاراسون درستلهب اوقی باشلاومز یاقینده غنه در.

بز تورکلر قرآنتی قارانغی بر روشده آکلیمز. گویه که آنک تاریخی ده یوق، فقط شول پلاو، بلش مجلسلرنده، قبر باشلرنده کویلهب کویلهب اوقور ایچونگنه ایندرلگان کبک اویلایمز. آنه بزم شو ضعیف اعتقادمز بزلرنی خراب ایته در. اگر بز تورکلر دنیا و آخرت مسعود بولاسیمز کیسه، اول قرآنتک تاریخی مکتبلرده بالارغه اوقوب، بر درجه قرآن ایله آشنا قیلورغه کیرهک. تا اینکه آرنک قرآن توغروسنده بولغان ضعیف فکری بلسون. بورون بزم تورکلر قرآنتک قاراسینی ده درست اوقی بلایلر ایدی. ایندی خداغه شکر اول نادانلق بتوب بارادر. ایمدی قرآنتک تاریخی بلورگه قالدی. آنی بلگاج قرآنتک معناسینی ده بلورگه طرشورمز. معناسینی بلوب سرن آکلاغاج آنک ایله فائده له نو یولن ده قارارمز. مونه شولای ایتوب آنا بابادن قالا کیلگان تلمزمگه سکشکان نادانقلر آقرونلاب کیتهر. و الا بورونغی روشده قرآنک تاریخی ده معناسی ده یوق کبک عیان فکرده بولسه ق، نادانلق تیریلرزمز دخی قالنایوب بر کون هلاک بولورمز.

بز مسلمانلر هر نرسه نی دین دائره سنده آلوب بارونی یاراتامز، یاوروپانک دینسز ترقیسینی قبول ایته سیمز کیلمی. قرآندن ترقی ازلیمز. آلائی بولغاج یه تگسینی یه مونسینی قبول ایتهرگه کیرهک.

شونک ایچون ده مکتبلرده بالارغه اوقتورغه یاراقلی قیلوب تورکیچه بر قرآن تاریخی یازولرن قلم اهللرندن اوتهمن. یازوچی اصول تعلیمدن خبردار، تجرب به کورگان معلم بولسه یاخشیراق بولور. تاریخ، قوری بر معلوماتدنگنه عبارت بولمی بلکه صاف تورکی تلمه بولوب، بالارغه روح بیردی بولسون. ابتدائی ۴ نجی که

یکلرهک بولوب، رشدی صنفلرغه کوربرهک معلوماتلی بولسون. گوزمل قالون کاغزغه باصلسون، قاطرغه طشلی بولسون. بز مسلمانلر بر نرسه بولدی ایسه قرآن دیگاندی ایته مز. گویه که قرآنتک یولیه یوریمز ایمش. حالانکه قرآنده بولغان آلتی مگ، آلتی یوز، آلتمش آلتی (۱) آیت شریفه دن نجه سیله عمل قیلامز ایکان؟ هر کون دیب آیتورلک هر تورلی قندن میدانغه کتابلر چغوب طور. اما قلم اهللرینگ بر قرآن تاریخی یازوغه صارانلق قیلولری بیک عجب له ندره در.

صابرجان القورماشی. آلماتا.

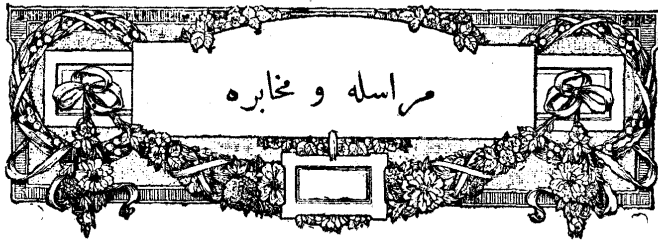
مدینتی قوملرنک مکتبلی

آمریقاده مکتب

آمریقا مکتبلیرنک صنف بولمه لری، چه چکلر اوطورتقان، صایراوچی قوشلر آسقان ماتور بولمه لردن عبارت. بونده بالالر حیولا، موزیقه کویینه بیوشه لر، اونیلر، پارتالر آراسنده یوریلر. درس بیرگاندی بالالر بولمه بوینجه یوریلر، معلمه ایله ناروب سویله شه لر (آمریقاده اوقوچیلر ناک دورتدن اوج الوشی معلمه لردر). بونده هر کم مکتب که رخصتسز کروب درس طککلاب اوطورا آلا آنا. آنالرنک ۹۰ پروسیتی شول طریقه مکتبکه یوریلر. آمریقاده اوقو ۱۲ ییل، - ابتدائی، رشدی و گیمنازیانک هر بری ۴ یللق. آنده هر ولایت آفتانومیالی. شول سببلی اوزاق ایسابله میچه هر بر اصلاحاتی یاصی طوررغه ممکندر. آنده ایر و قز بالالر برگه اوقیلر، آیروم مکتبلر یوق. آمریقاده بالانی جزا (قوو، آج طوتو، صوغو، ناچار نومیر قویو و باشقه لر) هیچ یوقدر. مکتبدن اصل مقصد هر کم اوز کیره گن اوزی بلوب تشبکارلک که اوگره نسون. آنده اویده اوقورغه - یازارغه سبق یورو یوق. همه درس باری معلم یاننده اوقو ساعتلرنده بته در.

انگلزیه مکتبلی

موگا قدر انگلترده اورتا و عالی مکتبلرده زور بای بالالری غنه اوقوب عادی خلق بالالری ابتدائی نی بترگچ ده اشچیلک که کریشه ایدی. صوگ یلدرده معارفی دیموقراتلاشدر یعنی عوامی یوغاری درجه که مندرو ایچون بیک طریقه باشلادیلر. بو قصد ایله ابتدائی مکتبدن اورتالرغه کرو ییگله یتلدی. ابتدائی مکتب بتروچیلر ایچون مخصوص حاضرلک صنفلری آچدیلر. حکومت ابتدائی دن اورتاغه کرگان فقیر شا کردلرگه یورو حق بیر، همه کیرهک نرسه لرن (۱) آیتلرنک عددنده اختلاف بار.

سمرقند بزنک تورکستان خلقلری بعض بر اولکلرنی «ولی الله» دیب اعتقاد قیلر و شول آدملرنک قبرلرینه باروب اوزلرینک حاجتلرینی صوریلر، شونده قربانلر بوغازلاب نمازلر اوقیلر، سجده قیلر و شول میلرگه باغشلاب نذرلر آیتلر، قبرنک توپراقلرینی ایزوب ایچلر، قبرلرنک اوستلرینه شهم یاندروب قویار. شوشی اشلر شریعت قاشنده درستیدر؟ «شورا» ده جواب یازلسه ایدی.

حلم مجیدوف.

سورا: اولکلردن استمداد، استعانت قیلو و قبرلرنی زیارت ایتو مسئلهلری «وقت» ادارهسی طرفندن نشر ایتولگان «ابن تیمیه» همده بو کونده «وقت» مطبعهسنده باصلا طورغان «دینی و اجتماعی مسئلهلر» اسملی رسالهده تفصیل قیلنمشدر. مراجعت ایتولسه شاید ضرر بولماز. لکن مسئلهنک اهمیتلی بولوری سیبیلی بو یرده هم بر آز یازارغه مجبور بولدق. رسول اکرم حضرتلری واسطهسی ایله تبلیغ ایتولمگان مدنده بر آدمنی تعیین قینوب «الله ننگ ولی» یا که «الله تعالی ننگ عدوی» (الله ننگ دوستی یا که دشمنی) دیب اعتقاد قیلو قطعی صورنده درست توگل. بندهلرنک خاتمهلری الله تعالی ننگ اوزندن باشقلرغه بلنمی طورغان یاشرون سرلردندر. عمری بوینچه عبادت قیلغان بر کشینگ اسلام دینندن محروم بولوب وفات ایتووی و بتون عمرینی بوزوقلده اوتکارگان بر آدمنک آخر صولوونده الله تعالی ننگ رحمتی برله خالص مؤمن بولغان حالده اوتووی ممکن. اوانکلردن حاجت صوراولر، قبرلرینه قربانلر بوغازلاب سجده و رکوع قیلولر اسلام طرفندن اوگره تلگان نرسه لر توگل. بلکه اول اشلر اسلامنک روحینه و تعلیمینه تمام خلافدر. اول عادتلر برله مسلمانلر مبتلا بولسلر بو اش اسلام دینی یاخشی بلمه گانلکلر نندندر. اولکلرنی تعظیم و آنلردن یاردم صوراو عادتی سلف عصرلردن صولک اسلام دینینه غالب بولوب مسلمانلر آراسنده محکم اورنلاشدی. مسلمانلرنک عامهسی نادان بولودن فائیده نوب زحمتسزگنه سیمروب یاتو قصدنده بولغان حیلکارلر، تره لرنی و اولکلرنی اوزلرینه رزق سیبیلری باصادیلر و یچاره لرنک ماللرینی سلوک اورتده ایموب باتورغه باشلادیلر. خلقلرنی اوزلری منسوب بولغان قبرلرگه کوبردک

یتشدره حتی بر «اشچی» دن محروم قالغان فقیر آنا و آنالرینه چه یاردم ایتکالی. بو آرقاده ۱۹۱۱ - ۱۹۱۲ یلرده ایتدائلردن اورتا مکتبلرگه کوچوچی توبهن خلق بالاسی ۹۱ مگ که یتکان. بونک ۴۰،۵۰۰ ی اجرتمسز اوقیلر ایکان. عالی تحصیلنی بو روشده عوام آراسنه طارانورغه طریشو اینک حر صاقلغان فرانسیه جمهوریتنده بیه یوقدر.

گیرمانیا مکتبلری

گیرمانیا ۲۵ قدر مستقل مملکتنگ برله شووندن عبارت بر دولتدر. بو مملکتلرنک هر برنده مکتب اوزینه باشقه اصولده قویولغان، لکن همهسنده اورناق بر خاصیت باره وطن سویو هم عسکرلک که حاضرله نو. گیرمانیا ایتدائی مکتب معلملری خلقنی عسکرلک که حاضرلیر. آنده ترتیب، اطاعت، ملی غرور، قورقاول-تربیه ننگ نیگری سانالدر. گیرمانیانک طشقی بتون کوچی شوشی مکتبلر و معلملر یاردمی ایله در. گیرمانیا مکتسینگ، نی که خدمت ایتوون بلو ایچون روسیه ایله چیکدهش ولایتلرده گی مکتبلرده روسیه جغرافیاسی یک مکمل اوقلوننی بیان ایتویتسه کیرهک؛ روسیه که هجوم ایتسهک کیرهک بولور، دیلر.

روسیه ده هر یوز مگ که ۶۰ مگ اوقو- یازو بلمه گان ریکروت چقغانده گیرمانیاده باری ۴ که طولادر. بو ایروما گیرمانیاده ایتدائی تعلیم کوبدن مجبوری ایتلو آرقاسنده در.

عبرتلی سوزلر.

قومسز آدمنک مالی یا آفت که اوچرار یا وارلرغه قالور هر حالده اوزینه بولماز.

تمام عقلی آدملر بختسز لیکدن ده، بختلر لیکدن ده محروم بولورلر.

عنادچی آدم اوز فکرینه اوزی خواجه توگل، بلکه آکا فکری خواجه در.

قاش توزه تم دیب کوز چیقاروچی دوستلردن صافلانورغه تیوشلی.

نجات ایله منانت، مقصودغه یتونک خبر چیلریدر.

کثیر ایچون مونلر حقنده بیک کوب کرامات و خرافات اختراع ایتدیلر. بو روشده اولکلردن یاردم صورامق، قبرلرنی تعظیم ایتمک اسلام دنیا سینه ایسکی وقتلرنک خریستیانلردن کردی. ایسکی زمانلرده خریستیانلرنک هر یرده صومعه لری و هر شهرده بر یا که بر قاچ دانه «ولی» لری بولور، عوام خلقلری شوشی ولیلر و شوشی تکیه لرنی زیارت قیلورلر، نذرلر بیرلر و شونک برله گناهلرینک عفو بولووینی، دنیاوی حاجتلری اوتولو، خسته لکلردن سلامتله نولرینی اعتقاد قیلورلر ایدی. اسلام دینی اوزینک تابعلرینی موندی اشلردن منع ایتدی. قبر اوستنده شه یاندروچیلر شریعت تبلیغ ایتوچی حرمتلو ذات طرفندن لعنت قیلندی. اولکلرگه رکوع و سجده قیلو برله صنملرغه، تهریلرگه سجده و عبادت قیلو آراسنده بر آیرماده یوقدر. شول اولکلرنک اوزلری، اوز حقلرینده موندی حاللر بولووی ایچون یانوب کویولرنده، معذب بولولرنده شبهه یوق. گرچه معین صورتده معلوم بولماسه لرده اولکلر آراسنده «ولی» لر بولورغه ممکن. لکن تله سه ولی و تله سه عدو بولسون وقات ایتکان کیمسه لرنک دنیا برله هیچ بر علاقه لری یوقدر. کشیلرگه یاردم ایتو توگل، مونلر بلکه اوزلرینه یاردم ایتو قوتندن ده محروملردر. اسلام ملتینگ علمی و اقتصادی، سیاسی و اجتماعی حاللرینی توزه تورلک بایقلرنک «ولی» لر اسمی برله تارالووینه، تکیه لر و تر به لرگه کیتوب طورووینه حمیتلی مسلمانلرنک هر بری قایغرغه و مونی بترونک چاره سینی کوررگه تیوشلیدر. قبر اوستینه شه یاندرو و قبر یاننده قربان بوغازلاو، قبر توپراغینی ایزوب ایچو و آنده بولغان صولرنی ایچرونک اسلام دینی برله یندی مناسبتی بولسون؟ بتونله ی عقلدن یازماغان کشیلر بو اشنگ تیوشسز و اسلام دینی برله مناسبتسز ایکانلگینی اوزلرینک قارا حسابلری برله ده بلورگه تیوشلی ایدی. اسلام دیننده الله تعالی دن باشقه هیچ کیمسه دن حتی رسول الله حضرتلرندن ده دنیادن کوچکان سوکنده حاجت و یاردم صورامق درست توگل. شونک ایچوندرکه روضه مطهره نی زیارت وقتده دعا قیلوچینک قبر شریف که توگل بلکه قبله که قارشی طوروی لازم. رسول الله حضرتلری اوزی ده: «ای ربم! مینم قبرمنی پتخانه قیلمه!» دیب دعا قیلهدر ایدی. قبرلرگه یوروب حاجت صوراولر، رکوع و سجده قیلوب تعظیم ایتولر، قربان بوغازلاولر، زیارت ایچون بیک یراق یرلردن سفر ایتولر اسلام دنیا سنده شول قدر شایع و شول قدر عمومی بولوب کیتدی که بو، تورکستانده غنه توگل بلکه بتون اسلام دنیا سینه تارالادی. بو طوغروده سوز سویله گان برکشی و هایللق برله تهمت ایتولدیکندن و تورکیا دولتینگ ایسکی سیاستی بونچه و هایلر،

اڭ یامان بد مذهبلردن و بوزوق خلقلردن سانالیدیغندن و تاریخ علمینی قنی روشده بلودن محروم ملالرنک مکّه مکرمه مفتیلرندن سید دحلان طرفندن و هایلر حقنده نهایت درجه ده دشمنلق و غرضکارانه همده مشوش و تریبسسز، ناقص و اساسسز یازغان نرسه لرینی قرآن و حدیث اورتنده دلیل کوردیکلرندن بو دینی بدعتنگ اسلام دنیا سندن کوتارلووینی و حقیقت ظاهر بولووینی امید ایتارگه اورن یوق ایدی. لکن دنیا ده هیچ کم خاطرینه کیلمی طورغان روشده سنیاسی انقلابلر بولغانغی کبی علمی و فیکری انقلابلرده بولادد. شوشی مسئله نی آکلاوچیلر بو کون تورکیا ده بیک کویابوب بارلر. مونلر تورکیانک باش عنصری همده بر طرفدن اسلام علمی و ایکنچی طرفدن زمانه علمی بزه لازم درجه ده آشنا بولدقلری. هر تورلی دینلر و مذهبلرنک تاریخلرینی بلدیکلری سببلی قبر بدعتلرینک مسلمانلر آراسندن کوتارلووی حقنده امیدلر آرتورغه باشلادی. عموم مسلمانلرنک نادانلقلری ایچون اسلام توره لری و عالملری مسئول بولغانلقلری کبی شول عوامنگ قبرلرگه یوروب توحیدگه خلاف اشلر قیلولرنده. مضطر و قتلرنده الله تعالی حضرتلرینه مناجت و ندا ایتارگه تیوشلی بولا طوروب: «یا خواجه بهاء الدین! یاسید بدوی! یا شیخ عبدالقادر!!...» دیب شوشی ذاتلرغه دعا قیلولری حقنده ده اسلام توره لری و اسلام عالملری مسئول بولمی قالماسه لر کیرهک. قبرلر و تر به لر ایچون ایتولگان و قفلرنی عمومی اسلام فائده سی ایچون ضبط ایتمک اسلام حکومتلری اوستنده فرضدر. عوامنگ خواجه بهاء الدین قبرینه باروب رکوع قیلولری، دعا ایتولری و قربان بوغازلاولری حقنده، علملری و منع قیلورغه اقتدارلری نسبتنده «بخارا» عالملری گناهی بولسه لر و الله حضورنده جواب بیررگه مجبور ایتولسه لر کیرهک. قبرلر و مجاورلر فائده سینه قیلغان و قفلرنی بر ساعت کیچکدرمی حکومت کفالتنده بولغان مسئول بر اداره که آورغه، منفعتینی ده مسلمانلرغه مخصوص باغادیلنی، پریوت، خسته خانه و فقرا بالارینه مخصوص مکتبلرگه صرف قیلورغه تیوشلی و لازم. خواجه بهاء الدین گه حرمت ایتوچیلر و آنک روحینی شادلاندرونی قصد قیلوچیلر ایچون بو اشنی بر ساعت کیچکدرمی آنک قبری و مجاورلری حقنده غی و قفلردن باشلارغه کیرهک. قبری اوستینه کیلوب یالنجی و یالواروچیلر حقنده نیچه یوز یلردن یرلی معذب بولوب، بورچولوب طورغان روحینک راحتله نه چک ساعتی شول ساعتدر. بو کونگی بخارا عالملری بزنگ بو سوزلرنی ایشتازلر، ایشته لرده آنک برله اش ایتازلر، شولای بولسه ده یازارغه مجبور بولاق. ایسکی نسل گه اثر ایتاسه بلکه یا ک نسل گه اثر ایتار. قبرلرنی تاپتاب چوپلک ایتمک و حیوان آزباری قیلماق

اوستنده طوروچى ياش عالمىرمز بو خصوصده بزگه ياردم ايتسه لر و بزنگ ايچون مرحمت ايتوب جواب يازسه لر بيك گوزل بولور، ممنونيت برله يازار ايدك . توركيه و عربجه بولغان ترجمه لرگه اعتماد قىلو جائز بولسه هم ده مسلمانلق برله «پاتنه نزم» ننگ برگه جيپولولى ممكن كورسه، گوتنه ننگ مسلمان بولوب ياشا گانلىگى اوز اعترافى برله ثابتدر. گوتنه، قارلايل، دراپرلرنگ اسلام دينى قدرتلرندن كيلىگان قدر اجتهاد برله تيكشورلرندنه شهبه يوق . مونلر آراسنده مسلمانلقنى اختيار ايتوچيلر بولسه طبعى، شوشى تيكشور و تيجه سى بولور. اما ناپاليون حقنده موندى ظن قىلورغه كوب اورن يوق. اول، دين برله كوب اشى بولماغان بر صوغش چيدر. اگرده اسلام غه كرگان بولسه بو حال اجتهاد غره سى بولودن يىگره ك «دين» گه اعتبارسز و يىكل قاراوندن بولورغه ممكن . ناپاليون مصرنى ضبط ايتدى ايسه ده حقيقت حالده اورنى نق توگل، حالينك عاقبتى قورقنچ ايدى. شول سببلى مصر مسلمانلرنگ محبتلرني اوزينه جلب ايتارگه محتاج بولدى. يا گام مسلمان بولوچيلر حقنده قرآن كريم: «لا تمنوا على اسلامكم بل الله يعن عليكم ان هداكم للايمان ان كنتم صادقين» ديب بيك اساسلى بر دستور قويغان بولسه ده «يا ايها الذين آمنوا اذا جاءكم المؤمنات مهاجرات فامتحنوهن» فرمانى برله بيك كيردكلى بر قاعده حقنده معلومات بيرسه ده، اسلام خلقى ننگ يا گام اسلام غه كروچيلر حقنده بيك يوشاب كيتولرى معلوم. حتى ايسكى مسلمانلرني اوتار اوتار، يوزار يوزار كافر قىلوب طوروچيلرده يا گام مسلمان بولوچى آدمنى بيك آچيق قارشى آلمقده لردر. ناپاليون، مسلمانلرنگ اوشبو روحى حاللرني ياخشى بلووى سببلى مصرغه بارووى برله حتى صوغش باشلاخازدن مقدم اوك اوزينك مسلمان ايكانلىگنى، اوزينك گنه توگل، بلهك بتون فرانسز ملتنيك مسلمان ايكانلىكلرني رسمى صورتده اعلام قىلغان ايدى موني مجرد بر دعوى صورتده گنه توگل، بلهك مسلمانلرغه ضد و ضررلى بولغان ياپانى اورتندن توشورلرني، مسلمانلرغه هر وقت فتنه لر كيتوب طوروچى «مالطه» نى ضبط ايتولرني اوزلرنيك مسلمانلقلرنيه دليل قىلوب كيتديلر. مصرغه كرگانلر صوكننده ناپاليون اوزينك مسلمان ايكانلىگنى سوبله دى و بيك كوب مسلمان قز خاتونلر بىز مسلمان ديب سوبله وچى فرانسزلرغه نكاحله نوب بارديلر. لىكن صوكنندن بر فتنه ظاهر بولووى سببلى مسجلرني وخصوصا جامع الازهرنى حقارت قىلولرى اوشبو مسلمانلق دعوالرني بيك اثبات ايتميدر ايدى. ناپاليون و مصر عسكرينك مصرده بولغان حاللرني عبدالرحمن الجبرتى اوزى كوروب بلوب كونلك دفتر صورتده يازادر. بو ذاتنگ يازولرنيه كوره ناپاليون ننگ مسلمان

يارامى، شونك برله آنلرنگ توپراقلرني ايزوب ايچو، شهملر ياندرو و قربانلر بوغازلاو، ياردملر صورلده اسلام شريعتينه كوره درست توگل. بو ايكي طرفنگ اورتاسنده بيك كيگ بر ميدان بار.

طروىكى . اسلام محررلى آراسنده تبعاتى و وقوق علميسى ايله كسب تميز ايتكان فاضل محترم جلال نورى بك افندى حضرتلر، يا گانغه نشر ايتكان «خاتم الانبيا» نام اثرنده عالم نصرانيتنگ ايگ بيوك تاريخى سيمالردن بولغان ناپوليون بوناپارت، گوتنه و قارلايل لرنگ مسلمان بولغانلقلرني دعوى ايتهدر. مذكور كتابنگ ۸۲ نجى صفحه سنده گى شو سوزلرني حيرتله او قودم:

«ناپوليون مسلماندر. بو ذاتنگ مصرى ضبطى اوزرينه اسلاميتى قبوليني بعضيلرى بر شارلانالقى و طولاندر يچلىق اثرى تالق ايدرلر سه ده حقيقت بك بو مركزده دگلدرد. لورد روزرى، فرانسه امپراطورينك سنت «ألن» آطه سنده صوك صفحه حياتى تصوير ايتديكى وقت كنديسنگ بر شكل نظريده اسلاميتده ثبوت ايتديكندن بحث ايدىور. «بز مسلمانلر!» قولى دائما ناپوليونك زبازردى ايمش. گوتنه اسلاميتى تدقيق ايدوب «اسلاميت بو ايسه جمله مز مسلمانز» ديه چك درجه ده ايلريه كيتمشدر. قارلايل ايسه، بيوك بر نور ده ايله صدق نبوت احمديه بى تصديق ايتمش» .

ناپوليون خصوصنده وقتيله، مسلكم اقتضاسى اوله رق، بر چوق تبعاتده بولنمشدم. لىكن جلال نورى بك ننگ بو ادعاسى كى غريب بر دعوغه هيچ بر برده تصادف ايتامشدم. شمدى، تاريخ اسلام ايچون غايت مهم بولغان بو واقعه ده واسع بر مقياسه بلهك حقيقت اوله رق ميدان غه چيقار آرزوسيله استفسار ايدرم: بو حقه الكزده نه كى معلومات وار؟ ناپوليون، جلال نورى بك ادعا ايتديكى كى، اسلاميتى قبول ايدوب شو هدايت احمديه اوزرينه وفات ايتديمى، بو حقه كملرنگ اثرينه تصادف ايتدكز، ناپوليون اسلاميتى قبول ايتديسه بو گاننى نرسه سبب بولدى، بو بر اثر تبعمى يوقسه سياستى ايدى؟ گوتنه و قارلايل حقنده فكرگز نيچوك؟ شو سؤالريمه محترم «شورا» ده جواب ويرمكگزى استرحام ايدرم.

احمد تاج الدين .

سورا: بو مسئله لر حقنده درست جواب بيرر ايچون آروپاده بولغان علم تلرندن بر ايكيسنى بلو اوستينه، محقق و متفكر علملرنگ اثرلرني آكلاب و دقت ايله او قورغه لزوم بار. ناسفدركه بو كالاتردن بىز محرومىز. اگرده آروپاده تحصيل

آزدر. کیو بولاچاق یکتک آتا، آناسی، اگر اوز اول قزی بولسه اوزلری، چیت اول بولسه بره اشانغان کشی آرقلی صوراشده یاقلرندن بر- ایکی کشینی یوچی ایوب یبره. یوچی، قز آناسینه باروب مقصدنی سویله و، سوده له شکان کبک ایوب سویله شو باشلانا. توری آیاقلی مالدن بر نیچه شه باش و آچہ لاتا بر آز مقدار تعین ایوب، بر آز تارتوشقاچ کیلشه لر، بعضا کیلوشه آلمی نتیجه سزده بولاب قالا. اگر کیلوشه لر طوی وقتن تعین ایتہ لر. اما کیه وگه بیرلگان قز بو حالدن خبرسز یا که چیتدن گنه سیزنگان بولا. حتی بالار ایله اویناب یوروبده قالا، دیلر. قزنگ رضالغی ایله بیرو بیک سیرک بولا. کوبره گی صورامیوق اش بره لر. وعده ایتلگان مالنی آلوب قایتورغه قزنگ آناسی کشی ییبره. اول کشی ممکن قدر مالنگ یاخشیراغن آورغه، کیه و طرفی ایسه کیرسنجه اشهرگه طریشا. مالنی آلا باروچیلرغه بوله کلر بیرله. بعضا ققرشوب آلمی ده قایتلر. یوغاریدہ غی حلالر موفقتیلی اوتسه معین کونده باشقردلر رفیقہ لر ایله طویغه کیلہ لر. آتقہ آطلانغان یکتلر اول اوچینه چغوب قوللرینه یاولقلر طوتوب قارشی آلوب چابشه - چابشه قز آناسینگ یورتینه کیتہ لر. قز یهش بولوسیبلی اماملری قورقسالر بره قارتدن عقد ایتدروب یا که به شرن نکاح اوقوتوب طوی باشلانا. کونینہ اونلاب یبره مجاسده بولار؛ یه شرمک قدالر قورای اویناب، جراب آچتقان بال و آراق اچہ لر. و عادتلری روحانی و معتبرانلر نده ده اشہ نہ و اچکیلکسز طویلر بیک آز بولا. طویلر نده زمان، اوزگہ رشلر توغرسنده سوز بولمی. قدالر کیلگان کونده کیچک تبا کیه و ایله کیه و اوگہ ری (باشقردلر، کیه و یکتن «کیه و اوگہ ری» دیلر) آتقہ آطلانوب کیلوب قز طوغانلرندن برسندہ تاماقلانچاق. عادتلرینه بناء، اوج - دورت اییدہ ش قزی ایله برگه یه شرلگان قزنی کیه و ایله کیه و اوگہ ری و قزنگ جینگلری و باشقہ طوغانلری همہ سی ازلیلر. شہلہ لگان اوی و آمبارلرغه ایشک آچدرو اوچون آچہ تولب کروب ازلہ ب تابار. بو عادتلری حاضر بته بارا، دیلر. قزنی یه شرنگان یبردن تابقاچ، یوگرته لرده شول وقتده یگت قووب طوتا. حاضرلہ لگان یورتقہ قزنی آلدن کرته لرده ایکی جینگہ سی بیش - آلی آرشین سیتسه نگ اورتاسندن جرتوب ایکی - اوج ویرشونک گنه قالدروب ایکی باشندن طوتوب طورالردہ، کیه و یکت اورتاسینه باصوب جرتوب کرہ، اگر جرتا آلماسه کیه و یکت اشکسز بولا (بو عادتلرن جرتوش دیب اسمیلر). جرتولغان سیتسه نی ایسه مذکور جینگہ لری آلا. باشقردلرده کوبره ک کیه و اوچون آیرم بولمہ بولمی، ایکی توب قدا و کیه و ایله قز بر اویدہ قونالر. شوشی عادتلر ایله طوی اوتکەرله. باباسی ایله کورشکان وقتده

بولوونہ اشانو بیک قیین. مگرده مصردن کیتکان و خصوصاً سنت «ألن» ده یاتقان وقتندہ دینارنی تیکشروب، اسلام دینینی حق دیب بلگان و شونی قبول ایتکان بولسه عجب توگل. آنک شوشی وقتده یازغان اوج جلدلک کونلک دفتری بار، دیلر. بو مسئله نگ جوابی بلکہ شول اثرندہ باردر. والله اعلم بالصواب. اگ باشدہ یازارغه تیوشلی سوز حاضرگنه ایس که توشدی: سز اوزگز بو خصوصده جلال نوری افندی که مکتوب یازسه گز و شوشی خصوصارده تفصیلات هم سویله گان دعوالرینگ، مأخذلرینی صوراسه گز بیک یاخشی بولور ایدی. آنک «شورا» نی اوقوب اوقوماوی بز که معلوم توگل. اما مکتوبگزنی جوابسز قالدرمز، هیچ بولمسه برر غزته و ژورنالده یازار، فائده سی ایسه سز گده، بزگده و باشقہ لرغه ده بولور.

آیسہ. بزدن باشقہ قوملر، علم و هنرلری سایه سنده آز بر زمان ایچندہ بتون جهاتی تسخیر ایتدیلر. اما زمانه غه موافق حرکت قیلماقلری سببندن مسلمان حکمدارلر اسیر و نابود بولدیلر. آوروپالیر حاضرندہ بلگان علملرینه گنه قناعت قیلمی همیشه آرتدرو اجتهادندہ درلر. اوزلرینگ راحت عمر ایتولری و اوزلرینی دشمندن صاقلاو ایچون نی قدر قورال و اسباب اختراع قیلدیلر. بیش اون یلر سوکنده مونلر آیروپلانلر برله هواده صوغوشا باشلاسلر کیره ک. بز، حکمت برله طوی بولغان قرآنمزنک انظلمرینی یادلاو ایله قناعت ایتدک. معارفزده زید برله عمرنگ صوغوشوی وایسکی یونانولردن قالغان و اسلام دینینه خلاف بولغان سفسطہ لردن عبارتدر.

ایل. بزنگ اورسکی اویازی ۱ نجی، ۲ نجی، ۳ نجی بورجان، تانالق بورجان و قاراغای قیچاق سکر اول بولدی حالده وولصترنده باشقردلر طرفندن آچاغان برگنه قزلر مکتبی یوق. تماس و خلیل آللارنده قزلر اوقووی بولسه ده چیتدن کیلوب طوروچیلر طرفندن اشہ ندکی سبیل باشقردلرده قزلر اوقوتونک بتولہ ی یوقلغی معلوم بولسه کیره ک. عموماً قزلر نی ۱۲ - ۱۸ یاشلر نده کیه وگه یبرلر. توشونوب کیه وگه بیرو یوق درجه سندہ

ادیاتلری ده یوق ایکانلکنی کوردیلر. استانبول خلقی اوز آراننده عربجه، فارسجه سوزلر قوشمیچده سویله شه آلار. اگرده کاغدلر گده شول روشده یازسه لر ایدی بر ضررده بولماز ایدی. بزنگ ایچون موندن صوڭ خلق تلی برله یازو لازم. استانبولده سویله شانه طورغان تورکیچه بزنگ تلمزنگ نیگری بولسون. شول روشده یازساق غنه بزنی اونوتمازلر، قبرلمزده یاتقان وقتلمزده بالالرمز و بالالرمزنگ بالالری بزنی رحمت برله یاد ایتارلر.

قوباشی • قازان اویازی بزنگ «مولمین» ؤولصنده اون سیکر دانه مسلمان اولی بولوب جمله سی ۲۱ محله دن عبارتدر. اماملرنک کوبره کلرنک معیشتلری یاخشی غنه بولسه ده اوز اسملرینه غزته و ژورنال آلدروب آچه هم وقتلرن ارمه ایتیلر. ۲۱ محله مسلمانلرینه باری ۶-۷ دانه مسلمانچه غزته کیله در. شوندن باشقه نه دینی و نه ده ملی ژورنال آلدروچی برگنه امام ده یوق. بو ؤولصته اماملرنک کوبسینگ فکری «معیشتچیلر» فکری بولسه ده. «دین و معیشت» آوچی بره و گنده یوق. دیمک: اوز مسلکلرینه نه مادتا و نه ده قلما یاردم ایتیلر. بو ؤولصت خلقینگ بتونسی ایگنجیلک ایله معیشت ایتلر. طبیعی اولرده اوی صاین لا اقل ۳-۴ ایر ذاتی بولوب آلا، جهی کونلرنده ایگن اشلرن آندن موندغنه اشابه بتره لرده کوز کونده ایندی اول صاین باری ۱۵-۲۰ لهب کشی اش ازله ب قازانغه بارالر و نادانقلری هم هنرسزلکلری آرقاسنده خدمتی آور، حق ییگن خدمتلرگه کررگه مجبور بولالر. اولده قالغانلری ئویلرنده جهی ایگن آزغنه ایگنلرن قش بویی کوسی کبی کیمروب چغالر. بو ؤولصته یهش اوسمر یگتلردن آلوب ۴۰-۴۵ یاشلرنده گی صاقالی صیلرغه قدر کوزن آنگان صالداتلر ایله برگه قارا مونچه لرده قوناق بولوشوب یوریلرده، آلدردن صوڭده قارا مونچلرینی بتونلای محروم ایتیلر. بلکه تونون تون بویی نه کیت صاتوب، آراقی اچوب، کارتله لر اویناب، نه مه کی توتونینه غرق بولوب اوطورالرده ایرته ایله ئویلرینه قایتوب کونون کون بویی میچ باشلرنده بوقیلر. یوقولری طویغاج بو حیوانار آچه طوق بولوب قابقا توبلرینه چغوب قاشنا، قاشنا قابقا باغاناسینه سوبه لوب طورالر. بو بیچاره لرنک یانلرندن اوزغان وقتلمده طوقتاب: «یگتله! نیک ئویکرده گنه اشسز یاتاسز؟ نیک بره ر بیرگه کسبکه بارمیسز؟ منه بو یل قش باشندن بیرلی قازان - یکتارینبورغ تیمر یولی اوچون «بیوک تاو» «بالاوز» اورماتندن آغاج کبسدروب «اشپال» یاصاتیدلر، منه سز شونده بارو کیره ک ایدی، اوستکر

کیه و بره ر نرسه (کورتش دیلر) بیرگه تیوش. کیه و ایچون مونچه و آیرم اوبده بولولر یوق. بای و روحایلرنده بولمسه ده باشقه لرده کیه و دن اوطون و بچن طاشوتولر بولا. کیه و کله شن آناسی یورتینه آلوب باروب یورتولر یوق، طوی قارشوسینه چاقروب اوتسکارگاج، ایسینه بر طون یا که چاپان بیرگاج اوزاتوب آلا. بونی بیرمی اوزاتمیلر. بو بوله کنی «اینه طونی» دیب یورته لر. کیه و، یاقن طوغانلری و خاتونلر ایله اوچ - دورت کون قوناق بولوب اوزاتوب آلوب کیت. قزنگ پیش - آلتی ایدیه شی برگه اوطوروب جلاغان ناوش چفاروب اولنی چققانچه اوزاتالر (بو عادتلرن «چکلاو» دیلر). بو وقتده اوزاتلوجی ده جلاغان بولورغه کیردک. زاقون و شریعتکه خلاف اولاراق یهش قزلرینی بیرو مونلرده دوام ایته. قزلری همان نادان فکرسز. باشقردلر، شرعا قزنی طوقزده بیرو درست یعنی بالغ بولا. دیلر. زاقون غنه منع ایته دیب قاراسالرده، رضالق صورالمی. بیرلگان قزلر ۱۸ - ۱۹ غه - ییتکاج ایرلرندن قاجوب قایتولر یش غنه بولا. بعض یل سکر - طوقزی بر اولغه قاجوب قایتولر بولا. قاجقان خاتونلریننگ آرتلرندن کیه ولری البته کیله لر. قیناب آلوب کیتولری ده بولغانی شیکلی وقتده نکاح اوقولماو یا که اوقولسه ده یهش بولغانلقدن متریکه گه یازلماو سبیلی. قزنگ آناسی بلمیمن - کورمیم دیب کیتسه، کیه و اماملرغه مراجعت ایته. آلدردن اوزلری نه که کس یاققه قیشایسه، کیه و اوزینگ راسخودن یوللاب ؤولصتنی صودقه بیروب قاری. صودیله ر امامدن صوریلر، امام آگا نکاح اوقوغانم یوق، چونکه متریکه ده یازلماغان دیسه کیه و، کله شندن قولاق قاغادر. البته بیک سیره کله ب کیشولرده بولا. باشقردلرده بای کیلونلری ده بییه صاوو، صبر صاوو و باشقه یورت اشلرن اوتهرگه تیوش دیب قارالا. کیه و ده اوز توغرسندن غنه قاریدر. خاتوننی قیناو و سوگو ایثک توبه نگی و یوغاری صنفلرنده ده بار. حتی حضرتلرندن برسی قارتایغان خاتونلرینی آبروب طورغانی کوز آلدنده. قزلر مکتبی آچو، اوقوتوب زمانه موافق تریه بیرونی تیوش دیب اویلاوچی ده یوق.

تورک سوزی • تورکلرنک اوقوغان کشیلری اوز خلقلرندن آیرلار. بو ایسه آنلرده ایسکیدن کیله طورغان بر عادتدر. مونلر بو کون گه قدر تورکیچه ننگ جانلی بر تل ایکانلگینی خاطر لرینه کیتورمیلر ایدی. صوڭ وقتده باشلرینه کیلگان فلاکتلر سببندن تورکلر بر آز اویغاندیلر و «یزده دیناده بارمز!» دیرگه باشلادیلر. حالبوکه بر ملتنگ بارلغی تل هم ادبیات بولورغه توقف ایته در. اویغانان تورکلر کوزلرینی آچوب قارادقلرنده تللری ده

قوناغہ قایتقان قازان تاتارلری آقتق بایلقلرن ایتوب کسه لرن سلکوب قایتالر. مونه بزنگ بو طرفده موندی بدعتلرگه نه اماملر و نه ده مؤذنلر (و نه ده ضیالیرمز دیور ایدم آلاز بزده یوق) هیچ تعارض قیلوب قازا خلقغه تیوشسزلکن آگلاتمیلر. مونه شولای ایتوب قازان آرتنده مکتب و مدرسه لرگه صرف ایتلودرگه تیوشلی ماللر کملر ایچون و کملرگه قربان بولمی.

المناہ (ج ۱۷ جزء ۳): پیغمبرلرنک شخصلری، اولیا هم متقیلر برله توسل و دعا قیلو، آنلر برله یمین ایتو و آنلردن حاجت صور او عادتی مسلمانلر آراسینه قرون وسطاده شایع بولدی. اوشبو وقتارده مسلمانلر، اوستلرنده گی ضررلرنک کیتولری، آنک اورنینه فائده کیترو حقنده میتلردن استعانت ایتو باشلادیلر، قبرلرینه یورونی عادت قیلدیلر. حالبوکه دعا قیلو عبادت بولوب الله تعالی ننگ: «فلا تدعوا مع الله احدا» دیگان فرمانی بوینچه الله تعالی دن باشقهلرغه دعا قیلودن مسلمانلر منع ایتولگانلر ایدی. اسلام دیاسنده ظاهر بولغان بعض مؤلفلر (خطالقی برله): «اولکلر، قبرلرنده حالده تصرف قیلر، یاردم صور او چیلرغه یاردم بیرملر» مضموننده سوزلر سویله دیلر. مسلمان دیاسنده نادانلق بیک شایع بولغانلق سببندن. الله تعالی ننگ امرینه خلاف بولغان شول سوزنی قبول ایتدیلر. بعض بر علم برله شهرت چیقارغان آدملر: «اول اشار میتارگه توسل توگل، بلکه آنلرنی سبب و واسطه ایتوگنه» دیب توری تاویللر و توجیهلر برله خلقلرنی صاناشرددیلر.

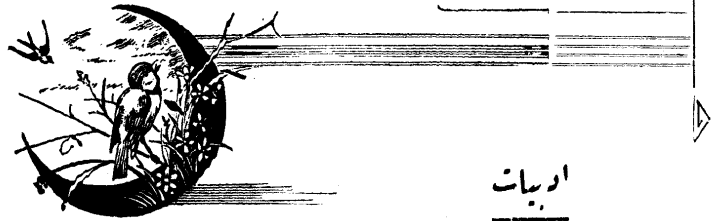
وقت: اندیجان شهرینگ معتبرانی اجتهادلری ایله زور بر مجلس یاصالوب تورکستانیلر ایچون بیوک بر فلاکتکه سبب بولغان معروف اسرافاتغه قارشو سویله قرارلر یاصالدی: (۱) سنت طویلرنده بولا طورغان اورنسز اسرافات بترلسون، طویغه باروچیغه چاپان ئوله شوب آننگ مقابله آقچه بیورلر بسونلر. (۲) وفات سوکنده تعزیه قیلشمز دیب کوچله نوب بولهک طاشولر بترلسون. بونلر اورنینه صرف قیلنه طورغان آقچه لرنک بر قسمی - یعنی آور بولماسلق درجه سی - مسجد و مدرسه فائده سینه، اوقو یولینه، محتاجلرغه یاردم جمعیتلرینه بیرلسون. اندیجان ننگ معتبرانی بو قرارلرنی قاضی حضرتلرینه طابشروپ بوندن سوک بولا جق طوی و میت تعزیه لرنده نا مشروع اسرافاتغه چوموچیلرغه جزا بیرو (اشطراف سالو) نی اوتدیلر. بر اندیجانده غنه توگل، بتون تورکستانده سنت طویلری وقتنده نلله نیقدر اسرافلر قیلنه. ایک فقیر دیگانلری ۲ - ۳ مک صرف قیلوب سنت طوی یاصیلر. ۱۰ - ۱۵ مک اسراف قیلوچیلرده ره تکه بولوب طور. بو

بوتون تاماگنر طوق بولور ایدی» دیب نه تسهک «نیک بزنگ تاماغمز آچنی؟ الله تعالی اوزی قازا ایکمه کدن آیرماسون، ایکمه کدن اولی نرسه بارمنی؟» دیب بر - ایکی سوز بله ننگنه طوقتانلر. بزنگ قازان آرتنده خصوصاً «مولمین» و ولصتده اصول جدیده ایله اوقو و اوقوتوغه بیک قرن قاریلر. حاضرده ایک بختسز و استقباللری ایک قارانغی «ملت» بالاری بزنگ «مولمین» و ولصتی مسلمان بالاریدر. قازان غوبیرناسینگ باشقه اویازلرنده اصول جدیده مکتبلری ئوستینه عادی گنه بره ر محله لی اوللرده هنر مکتبلری، قرائت خانلر و مکتبلرینه کتبخانه لر آچلوب دنیانگ هر طرفلرندن غزتلر و بالالرنک روحینه مناسب زورناللر آلدرلوب، عموماً خلقی و بالالری فائده لانه قده ایکنیچیلگی معلومدر. اما بزنگ بو و ولصت خلقی همان اویقوده لر. اماملر عموماً اتفاق بله اوقو اوقوتو حقنده خلقغه و عطلر سویله مه سکه گویاکه آند ایتکانلر دیوب بلورسک. شونک اوچونده بو طرف خلقی مکتب و معلملر کیره کسنو توگل بالعکس معلملرنی بیک مکروه کورلر، اوزلری آراسنده «اوقوغان کشی چوقغان کشی» دیگان بر مقاللری ده بار. باشقه طرفلرده غی اماملر حاضرگی زمانمزغه کیره کلی بولغان علوم و فنونلرنی ترتیبی مکتبلرده اصول تعلیم بلگان معلم و معلملردن تعلیم ایتدررگه تیوشلی ایدکنی خلقلرینه تمام آگلاتدیلر. بزنگ ده قازان آرتنده محله صاین بر ایکی بای و سوداگر بار. نه نه شول بایلرغه بو طرف اماملری مکتب و مدرسه لرگه اعانه ننگ ئوابلی اش ایدکنی هیچ آگلاتمیلر. بناء علیه نلگی بایلرده اوقو و اوقوتو یولینه اعانه نی، تیوشسز نرسه گه اعانه دیوبکنه قاریلر. آلی بولسه ده قازان آرتی خلقینگ بیک اهمیت بیروب اشلی طورغان بر عادتلری بار: «نیشی» زیارتینه باروب میتلردن استمداد قیلو (یاردم صور او). نیشی زیارتنده گی میتلر ایچون نذر قربانلری صارق، تاوق کبی ماللرنی، بولاری بولماغان موژیک خاتونلری ایزولرنده گی ایسکی تنکلرینی «نیشی» اماملرینه، نیشی خیرچیلرینه تاشوب طورالر. بو عادتلرینگ ضرری نلگی مدد صور اوچیلرنک اوزلرینه گنه طوقتالوب قالمی، بلکه بو عادتلری بله مذکور نیشی کشلرن و بختسز نیشی بالالرن عموماً یا قواولقغه و خیرچیلکگه اوگره تهر. قشن جاین نیشی زیارتینه نذر قربانلری و آقچه لر تاشوب طورغاچ. نیشی بالالری نلگی زیارتچی لرنک بره ر تین آقچه لرینه قزغوب اوقو سیزوننده اوقودن محروم بولالر، آننگ اوستینه خولیغانلقدن و اخلاق ذمیمه دن بیک نق درس آلوب قالالر. نیچه عصرلردن بیرلی شوشی نیشی خیرچیلرینه نلله کملرینه قازان آرتی خلقی جای کونلرنده حیون آظنه لرنده

آق پادشاهغه باقن طورغان وزیر «زهره»، ایدینه شینه مطایبه قیلوب، لکن بر امیدسزک ایله: «ایدهش! بو، یر خلقینگ معبود درجهسند تانی، دین و دنیاری ایچون شفاعت تلب ایته گنی اوبه طورغانلری هاوای ایشان توگمی؟» دیدی. «عطارده» ده آور ایسایدن اوغانغان کبک بولوب کوک چاپانینی طاشلاب فارارغه کرشدی. جنایت ایتوچینگ هاوای ایشان و جنایت ایتولمش بیچاره نك ده یا گاغنه چیردن ترلوب یتار یتمازدوک بره وگه عقد ایدلمش اوزینگ آسراوی «زیره» ایدکنی تأسفلی بر تاوش ایله زهره گه سویله دی.

شونگ ایله یر وکوک الله ننگ حکمینه رضا بولماغان کبک بو قدر مسئولیتلی اورنده، بو قدر ظالم خلقغه شاهد ایتوب قویاسه نی بولا؟ دیگان روشلی اوزینگ قسمتدن شکایت ایتدی. زیره، هاوای ایشانگ «فقرمه!» دیوب اوزینه صوغوینه قارامیچه یزگه کلی - قالدراوقلی تاوشلری ایله طنی بتکانچه ققردی. یاقغان و بونچیغان، آرق و حالسز قوللری ایله بو خائن گه بیرشمازگه طرشقان بولوب حالی بتکانچه چاپالاندی. آخر غیرتی اوله رق: «لغت آق صاقالیکا!» دیوب قالدراغان کوگارگان ایرنلری ایله ایشانگ یوزینه، آق صاقالینه توکردی ده حالی بتوب یغلدی. مریخ یولدزی، واقعه نی آچیق کوروب طوردیغندن زیره ننگ یوره گندن طامغان آه فغانلی قانلرنی، یرنگ زینتی و ماتور ساچکلری ایله سورتکمچی، شونگ ایله اوزینگ حسرتینی آکلامقچی، اخلاصلی شفقتینی، قزغانوینی بلدرمکچی بولدی. معصوم ساچکلر آندی جنایت صحیفه لرینه تنزل قیلما دیلر، بوی صنمادیلر. مریخ، ینه اوی غه قالبوب ماتور تبسملی، شادقلی آغاچ یافراقلردن قطعه لر آلمقچی و شونگ ایله جنایت قانینی قاپلاب بر آز طنچلامقچی بولدی. یردن یوغاری طوروچی تکبرلی، زمرد کبی بو یاشل یافراقلرده بوی صنمادیلر. مریخ، قلبندن چققان حسرتلی کوز یاشلرینه قوشوب آه دیوب موکلی اوزون کرفکلری ایله کوزن قاپلامقچی یومقچی بولدی. لکن، هیهات! زیره ننگ نیلمروب قاراغان شکایتلی کوزلرینه کوزی توشوب ینه بر قاینار صولش ایله بر آه دیدی ده اوشبو سوزلرنی سویله رگه باشلادی: «ریم! ریم! دنیاده بزندنده بختسز برز مخلوقک یوقدر. ریم! ریم! کاشکه بزنی یدنچی قات کوگیگه مندروب، انصافسز مخلوقلریگه شاهد ایتوب یاساغانچی، شول توبنلک عالمی بولغان یرکنگ یدنچی قاتلاوینه توشروب، طاشلرک لاولرک اچنده اریتکان بولسه گچی! کاشکه شوندی بر مظلومیتی کوروب وجدان عذابی ایله جفا کورگانچی دنیا کدن غائب بولغان بولسه مچی!» دیدی. آچو قاتش کوزلری ایله هاوای ایشانغه قاراب: «آزغن

آقچه لر طویغه کیلوچی بلن طوی یاساوجی آراسنده غی بوله کلر بله ننگنه قالمی. ایسرتکچ و فحش یوللرینه کروب ته در. زور سنت طویلری وقتنده آته - اون کون بویی سیلاشو، ایسرتکچ بلن ایسروب، بتجه بیوتو و باشقه هر توریلی فحش بلن مبتلا بولوب وقت هم مال اسراف قیله لر. تعزیه اسرافلری ده شوگا بیک یاقن. بونده ده هیچ فائده سزغه چاپان و آقچه یرو رسمن چغازغانار. برده ننگ حالندن کیلمی، یرمی قالا ایکان عیب سانالادر. شونگ ایچون بای بولسون، یاری بولسون بیرلورگه تیوشلی. شول عادتتی یرینه یتکره مز دیب بتون کسبندن - کارندن ایرلغان کیشلر طولوب یاطا. بوگا قدر طبیعی بایلق آرقاسنده بو اسرافلرنگ آورلغی بلیکه اول قدر بلنمه گاندر. اما حاضر بیک نق سیزله باشلادی. شول اسرافلر آرقاسنده تورکستان حاضر غایت قورقچ برهلاکت چوقری - فقیرلک آدینه کیلدی. شونلقدن تورکستانی قرداشلرمننگ بو وقتلی حرکتلرینی تبریک ایتماسکه و آگا موفقیت تله مه سه که ممکن توگل.

ادبیات

الوغ پادشاهنگ عدل شاهدلری

کوک عالمینگ تونگی پادشاهسی «آی»، صدیق غنه توتون روشلی کوک بولوتلر آراسندن نلگی کوک شالینی (بولوتتی) بورکانوب فرصت کیلگان صاین آز - آز آجوب قاراب ینه بورکاغخکده، حقیقتا نزاکتلی وانصافلی اسلام خاتونی کبی آشغچلق ایله یاشرنوب قابلانمقده ایدی. یاتدغه وزیرلری ده (بولدزلر) نرسه در، کوله چ یوزلی آق پادشاهلرینگ اشارنلرینه بوی صنوبمی یا که چندنده شونده قاجنورغه تیوشلی بر نرسه ننگ بارلغندمی نازلانوب غنه آلیباهچ ایته گن اوزینه قابوب، هیچ بولماسه اوزمنگ یارتیسنه بولسه ده یاشریم، اسلام این لرن از بولسه ده طوتریم، دیگان کبک کویازله نوچی تاتار قزی روشلی، بولارده بر باقندن آتالردن (آق پادشاهلردن) آرتقان کوک شاللری ایله یوزلرینی قاپلاب ایکنچی یاقدن، موندی زور واقعه نی بلمیچه قالدو بزگه یازق بولور، بزنی مونده شاهد ایتوب تعیین ایتکان خواجه ننگ امری، مناسز قالدور، دیگان کبک قیما یارغندن قاجنوب، لکن جدی قاراوچی تاتار قزلری شیکلی قاجنوب جدی روشده قارامقده ایدیلر.

ياشدين بيرلى يوقاق و قصفليق اچنده اوسكان ، قصه غنه طورم شنده بىك كوب كو گلسز حاللر كورگان . يالغز وطن چاقلرده بايتاقنه كوز ياشلرن توككان و شولاي ايتوب يا گينه اون جيدي ياشدن اوزغان بر قز . اول ، ايركله نو و نازلانو ديگانلر نك نى ايكانيني ده بلعي ، كو گينه ده كيترمى ، چونكه عمرنده بر مرتبه ده آلارنك ته من طاتوب قاراماغان . شولار اوستينه طاغن آتاسينك بر طوقتاوسز اچوب يوروي ، بارلى يوقلى طورم شمن ايك قرغانچ و ايك آقق حاللرگه كيترووي ، ناچار سوزلري ، يه مسز قيلانشلري آنى بىك يونچوتقان ، هر بر آورلقغه توزه رگه و بارلق حسرتى يوره كگه جيارغه اوگره تكان ... شوگا كورده اول هر وقت صبر كورنشلى ، كو گلسز قاراشلى ، چداملى و توزملى ايدى ... ناچار طورم شمن بر آزغنه بولسه ده ره تله و ايچون . ياش چاغندوق قول اشلرينه اوگره نگان ، چن اخلاصى بله شوگا بيرلگان . بتون وقتن اش بله اوتكاره ، اول قزلرينه بىك كوب نرسه لر حاضرلى . همه سينك قوشقان نرسه لرن وقتده اولگورته ، كوب وقت طا گنه قدر طارغنه چولاتنده اش اشله ب اوطورا . شول آراده آوز اچندن آقرغنه كويلى ، موكلانا ، يوره كينه جيولغان قايقولرن باصارغه ، كو گنن يوواتورغه طرشا ايدى ... « بولور ايدى ، مسكينه ، كوتنى توتنى اشله مه ، بر آز طنده توش » ديسه لر ، يوره گندن صغلوب كوزلرندن چه چره ب چغارغه طورغان - ياشلرن طوتوب قالدرو ايچون - آچي يلمايو بله بر آز يلماياده : « طنار ايدم ده ، دنيا طندرمى شول . اوز كوچم - اوز اشم ايله اوزمنى قاراماسم ميني صوك كم قارى ؟ » ديوب جواب قايتارا ، باشقه سوزلرگه كيتتى . آنك باشنده نيندى اويلر يورگانلگن ، كو گنده نيندى دولقنلر بارلغن ، كيله چكدن نيلر كوتكانلگن بر آدم ده بلعي ، اوزى ده اول طوغرولرده بر نى ده سويله مى . طوغروسىغنه : اول تيكلرى آراسنده چداملى و سويوملى بولووى بله برگه ئله نيندى يات طبيعتلى بر قز ايدى ...

اول ، اون جيدينى طوتوروب - اون سيكرگه كيتكان چاقده ، آنك يورشنده ، طوروشنده نينديدر بر اوزگارو ، كو گلسز ياقغه طابا بر تورلى آيشنو سيزيله باشلى : وقت وقت اوزينك آرغانلغندن آرقا و كوكره گينك چنچشونوندىن زارلانا ، درد بله باشلاغان اشن كينه تكنه طاشلى ، كو گلسزله نه ، قصه - قصه غنه يوتكره ؛ آقرن آقرغنه چرايدن ده توشه ، الكگى طولى آق بيتلرى اورتاسنده غى نورلى قزلقلر ، طاو آرتينه باتقان قوياشنگ سويكوملى شه وله لرى شيكللى ، بتونه يي يوغالا ، آلا ر اورنينه ئله نيندى يه مسز صارى كوله گه لر چغا ، شولاي ايتوب اول كوندن كون ضعيفله نه ... حالسزله نه ...

مخلاق ... گناهسز آق قار شيكللى آق صافاللى شيخ ! .. خوجهك حضورينه باراچق طابسز و كرسز آق صافالكنى مظلومه نك لعنتينه بويالغان آهلى حسرتلى توكرگينه صاوت ياصاماعان بولسه كچى ! » ديدى و كوزيني چترداتوب يوموب انكاسى آق پادشاهدن آرتقان كوك چاپانيني بوركانوب يوقلامه كچى بولدى ، لكن يوقوسنده ده هميشه زبيره نك طبرچنوب ياتووينى و تيلمرگان كوزلرى ايله يوغاريدنه غى عدل شاهدلرگه فاراب : قوتقارسا گزله بو يرتقچ ظالمدن ميني ، آزاد ايتسه گزله بو قباحندن . ديگانى كورنمكده ايدى . ذكى جان شاهگريف . « يالانكول » .

مطبه

اوله رگه گنه كوته

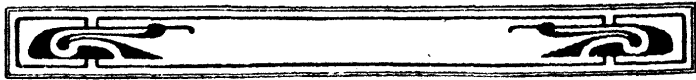
اول ايدى اوله رگه گنه كوته . آنك قارشونده حيات ، اميد ، طورم ش ، دنيا بختى - همه سى ده يوغالغان ، همه سى ده سونگان ؛ تركك ديگان نرسه بتون معناسى برله قيمتن يوغالتقان . آنك زور قارا كوزلرى ، صارغلت كوله گه لر بله قاپلانغان ، اوزونچه بيتلرى ، كوگارگان ايرنلرى ، بتون طورم شى شونى سويلى ؛ بوش و حالسز يوره گنده نينديدر ياشرن بر طاوش اولم برن يرلى . فرشته شيكللى ، گناهسز ياش قز ، كشى قولى تيمه گن ماتور چه چهك كبك - آرو و صاف چاغنده ، مرحمتسز دنيا سندن و كو گلسز طورم شندن بيزوب ، اوله رگه كوته ؛ لطيف گه وده سن صالقون طوفراق آستينه كومهرگه ، قارا گفو قبرده دنيا مختلرندن قوتولورغه روح بولوب كوگه منهرگه ، چيكسز ايركنلك ، اوچسز قريسز بوشلق اچنده - نورانى قاناتلر بله اوچوب يوررگه . ياش وقتده يازم شندن كورگان قاتيلقرغه قارشى ، ته گريسندن بتمه س ، توكه نمه س مكافات آورغه و مه گكولك طورم ش اچنده - مه گكولك بختك ايرشركه آشوغا ...

مسكينه خانم ، ناچار طورم شلى ، يارلى بر كشينگ بالاسى .

کولکولری اچنده، اوزاقلامی قبرگه کرهچکن یک یاخشی سیزگان ایدی... شونک ایچونده اول حاضر، یالغز اوله رگه گنه کوته...

کوبده اوتهمدی اشلکلی و طرش مسکینه خانمنگ اولگانلگی بتون اولغه طارالدی... یک کوب یوره کلرنی قالتراتدی، یک کوب جانلرنی ئه رتدی، یک کوب کوزلرنی باشله ندردی...

اول اوزینک طرشانی، یومشاق کوکلی برلن - خلق آراسنده سویکوملی و یاخشی اسمن قالدروب مه گگولک یورطقه - قبرگه کردی... آنک کوملگان چیرنده، قاباروب چقغان صالغن طوفراق، باش اوچنده غی طاوشسز صارغلت طاش، قبری اوستینه اوسکان اوله نلر، شونده کیلوب صایراغان واق قوشلر همهسی ده آنک یاخشیلغن، طرشلغن ماقتاب مرئیلر اوقیلر. اوزغان بارغان کشیلرگه، حاضر آنک تله گان یرلرینه اوچوب یورگانلگن، بخت، ایرکنک، شادلق اچنده راحتله نگانلگن سویلیلر. عبدالله ییگی «یا شی اورگانج».

حوادث

دوماده مملکت ننگ بودجه تن قاراو دوام ایته. معارف نظارتی اسمیتاسی قارالغانده بتون دوام بو نظارت ننگ طوتقان سیاستن یک شدتلی مؤاخذه قیلدی و آنک خدوتن روسیه ننگ ترقی و تعالیسینه مانع بولدغن، پادشاه حضرتلری ننگ تعلیماتلرینه خلاف ایکانلکنی حکومتک ایرشدررگه قرار بیردی. دوماده مسلمان فراقسیه سی اسمندن مسلمانلر ننگ مکتب و معارف مسئله سنده گی احتیاجلرن عیسی میرزا نیکیف عرض قیلوب مکتبده روسلاتو سیاستی بتریلورگه تیوشلکنی بیان ایتدی.

پادشاهم حضرتلری رومانیاغه بارا و رومانیا قرالی ایله کوریشه در. بوگا سیاسی دائره لرده زور اهمیت پیره لر.

مسلمان فراقسیه سی ننگ رئیس داخلیه مینیسرتندن ۱۰-۲۵ ایونلرده فراقسیه حضورنده مسلمانلر ننگ دینی اشلی حقنده کیگاش مجلسی یاصاوغه رخصت آغان. بو مجلسکه تورلی یاق مسلمانلرندن ۳۰-۳۵ قدر کشی چاقربلادر. بونده حکومت لائحهلری ده تیکشریله چک و مسلمان فراقسیه سی ایچون دینی اداره مسئله سنده معین بر پروگرام حاضرله نه چکدر.

حکومتک سودا و صناعت مسئله سنده یهودیلرنی بر آذ

مینوتلر، ساعتلر، کونلر - شولاردن جینالغان آهنلر، آیلر بر بر آرتلی برده طوقالمینچه اوتوب طورالر، بوشلقغه، یوقلقغه چغوب یوغالارلر. شولار بله برگه طورم شده غی رهوشلر، کورنشلرده اوزگارلر. - طاگغه چاقلی اش اشهب خلقتک ایسن کیتهرگان مسکینه خانم، مونه ایندی زور میچ باتدمغی قاراواوقه اوطورغان، آرقاسن میچکه تره گان. اول بتونه ی اوزگارگان، طانلمازلقی بر توسکه کرگان. آنک الککی طوغری و ماتور صنی اورتاغه بوگولگان، طولی قزل بیتلری صارغیاغان، قارا کوزلری زورایغان، بر آز اچکه ده باتقان، کرفک توپلرینه قایغونک کولک صزقلری، قورقچ ازلری چقغان، کوزلرنده گی بورونتی چاقیلر سونگان، نیندیر طونوق په رده بله قاپلانغان کبک - نورسزلاغان، قارا گغولانغان...

اول. بر اوزی، شول قاراوات اوستونده کون بویی اوطورا، حالی بتکانگه کوره توشوب یوری آلمی، موکلی و کوکلسز قاراشلرن تره زه آرقیلی ئله قایلرغه یونه لدره، کوزلرن یومیچه یک اوزاق زمان بر نقطه غه قاراب طورا. بیچاره! نیر اوبلی؟ نیر صاغشلی؟... بلکه اول اوزینک حالینه قایغرا، یاشلگینک بو ردوشده اوتوب کیتوینه، یوره گینک تیره ن بوچاقلرنده صاقلانغان ته ملی امیدلرینک سونوینه، موکا قدر جانیه آزق بیروب کیلگان ئله نیندی یاشرن تله کلرینک یوغالوینه، کوکلیله کوتکان امیدلی نرسه لرینک بولای و اتلووینه حسرتله نه و آچینا طورغاندر؛ یازمشینک بو چاقلی مرحمتسزلگینه، عمر بویی بخت و شادلق یوزی کورسه تمه وینه اچندن اوبکه لی و ره نجی طورغاندر؛ قیمتلی یاشلگینک، قدرلی مینوتلرینک، تانلی امیدلرینک، ایزگی خیاللرینک و بتون حیاتینک - یالغز شول یوقلق و ناچار طورمش ایچون قربان کیتوینه یک قاتی صزلانا و ئه زنی طورغاندر. نیچه یلاردن بیرلی اچینه جیولوب کیلگان قایغو - حسرتلرنی، قارا توپونلرنی - برگنه ساعتک بولسه ده - طشفه چقارا آماوینه، برگنه مینوتقه بولسه ده، شولارنک آورلغندن قوتولوب، یوره ک طولوسنچه ایرکنه ب طن آلا آماوینه ییله قاتی پوشونا و کویه طورغاندر!...

یلگولی، اول بولارنک همه سنی ده اوبلی، همه سنی ده باشندن اوتکاره؛ کوکلنده گی آور صاغشله، باشنده غی قارا اویلر همه سیده، کوزگوگه توشکان طونوق صورتلر شیکلی، نورسز قارا کوزلرینه توشکان، آلارنک قورقچلی کوله گلری آنده صوغلغان ایدی...

نی بولسه ده اول حیاتندن اوزینک بارلق امیدن اوزگان، آتق کونلری باقینلاشقالغن مرحمتسز یازمشینک شادلق و جیگو

مسلمان اختلاچیلر پایتخت دراج یاتنده طورالر. پرنس وید
عائلهسی ایله آوستریا صوغش کیمهسنه قاجارغه مجبور ایتلدی.
حاضر دراجده بولسهده آوروپا ماتروسلری حمایهسنده گنه یاشی در.
آوروپا وکیللرندن عبارت بر کامیسیه مسلمان اختلاچیلر ایله
مذا کره قیلشوب قاراغان ایدی. مسلمانلرنگ مسلمان حکمدار
قویولمی طوروب قورال طاشلامایاچقلمی بلنگان. شوندن صوگ
قانترولمی کامیسیه پرنس ویدنی حمایهدن طاشلارغه بولوب آگا
مسلمانلر ایله صوغشماسقه کیگاش بیرگان. بونگ معناسی تختدن
کیتره گه کیگاش بیرو بولغانلقدن پرنس آئی طشکلاماغان، بالعکس
صوگ چیککه قدر تختن صاقلارغه قرار بیروب قاتولیک آرناولر
آراسندن کوکللی عسکر جیا باشلاغان. بوگاچه احتلال همان
اوسه در. یوک دولتلرنگ همهسی دیورلک پرنس وید توشکان
تقدیرده مسلمانندن حکمدار قویولوغه خلاف طورماغانلق بلندی.
فرانسیهده هیئت وزرا آشنیدی. بوگا حکومت نک روسیه
ایله بولغان کیلشوگه بناء عسکرلک مدتن ایکی یلدن اوج یلغه
مندردیکی وقت حکومت فرقهسی بولغان صول قانات دیپوتاتلرنگ
کوبسی آگا خلاف طورو و خزینهنگ احوال مالیهسی ناچارلانو،
بانقلر ایله حکومت آراسنده اختلاف چغودر.

شمالی آمریقادا «کانادا» مملکتنده سن لوره نهری
منصبنده بر پاراخودغه بهریلوب «ایرلاندیه ایمپراطوریتسای»
نام پاراخود هلاک بولدی. اچنده مگدن آرتق یولچی باتدی.
میکسیقادا اختلال باشلقلرندن گینیرال قاراناس اوزن رئیس
جمهور اعلان ایدی و موقت حکومت یاصادی.

ایتالیاده اشچیلر چوالشی باشلانیدی، کوب قالاترده اشچیلر
اش طاشلادیلر؛ پالیسه ایله مصادمه لر بولا طورا.
اسویچردنگ «برن» قالاتنده آوروپاده غی روسیهلی
شاگردلرنگ جیولشی بولدی. (آوروپا دارالمنونلرنده ۱۵مگ قدر
روسیهلی شاگرد بار). جیولشده آوروپاده روسیه شاگردلری ایچون
آیرم بر دارالمنون آچوغه هم روسیهلی شاگردلرگه یاردم جمعیتی
تأسیس ایتوگه قرار بیرلیدی.

محری: رضاءالدین بن فقراالدین.
ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفیلر».

فصارغه (دها طوغروسی نظام دائرهسنه کرتورگه) قرار ی روسیه
بیرژاسنده زور توشونکیک حاصل ایدی؛ کوب قیمتلی کاغدلر
صوغش وقتنده بولغان کبی توشدی؛ روسیهدن کوب سرمایه
چیتکه کوچدی.

غ. صاویت اصلاحات یاصالوغه کیری حرکتنده صوگ درجه گه
یتدی. روسیه ایچون یک مهم بولغان روسیهده وولست زبستواسی
هم بولشده شهر ادارهلری آچو لایحه لرن قارامیچوق رد قیلووی
بوگا یک آچق دلیدر.

تورکبهده مجلس مبعوثان آچلیدی. اعضالری نگ کوبسی
«اتحاد و ترقیچیلر» بولغان. مجلسنی آچقاندده سلطان حضرتلری
مملکتنگ عسکر و فلوطن احیا قیلورغه تیوشلکنی، بونگ ایله برابر
مملکتده مدنی و اقتصادی کوتاریلو بولنده طریشو تیوشلکنی سویله گان.
تورک اوچوچیلرندن سالم بک و ایده شی بیروت دن ۷۰۰
چاقرم قدر یول کیسوب قاهره گه، آندن اسکندریه گه باردیلر.
مصر مسلمانلری بونلرنی زور حرمت ایله قارشولادیلر.

تورکیهده روم اداره روحانیهسی «حکومت و تورک خلقی
روملرنی قضا» دیب پروتیسست مقامنده همه چیرکاو هم مکتبلرن
یبارغه بولدی. بو اش یونانستانغه تأثیر قیلوب ایکی مملکت آراسن
یک بوزدی.

مصر مجلس تشریعیهسی (ملت مجلسی) حکومت گه خلاف
یول طوتندی و بوگاچه مستقل بولغان مصر وقفلر ادارهسی نگ
مینسترلک که ئیله ندریلوب انگلتره نفوذنده بولغان حکومتکه تابع
ایتلوینه پروتیسست ایتدر.

صوگنی آتانگ ایگ مهم حاللری آرناولدقده جریان ایتد.
مسلمان آرناولدردن بر گروه خلق مملکت باشنده پروستان
پرنس طورونی تله میچه اختلال چقاردیلر و سابق سلطان عبدالحمید
نگ اوغلی پرنس برهان الدین نی تختکه چاقورغه بولدیلر. پرنس
وید اوزینه اسعد پاشا کبی مسلمانچی و نفوذلی بر رقیب بولونی
تله میچه حریه و مالیه مینیستری بولغان بو ذاتی سو قصدچی
دیب اعلان ایتوب طوتدردی و آوستریالیلرغه طابشردی. اسعد
پاشا جسدن قوتقارلسهده حاضر ایتالیایه سورولمشدر.

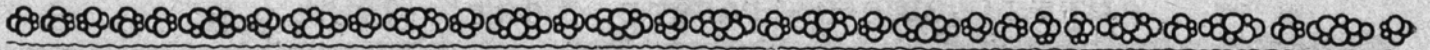
«شورا» اورنبورغده اونه بشمه کونره بر میقانه ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЬ СБЛОЖНИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТ.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لک ۵، آلتی آیلق ۲ روبله ۶۰ تین.
«وقت» برلن برگه آلویلرغه:
سنه لک ۹، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ تیندر.

سلامت بولغان كىشىگ ائىرى حقنדה جواب بىرو شول اثر مؤلفىنك اوز اوستنده در.

○ حىب الله افندى عابدوف كه: اول اش كه حاضرگى قانونلر مساعد توگى .

○ « لىژ » شهرنده بولغان عالمجان افندى ادرىسى نىگ ادرىسىنى صوراب يازوچىلرغه: آنك ادرىسى اوشبودر:

M-r Chir Idrici. rue d' Omalius № 11. Belgique Liège.

تارلك درجه ده باصلغاندر، احتمال كه بر آز آرتق ده بولغاندر. شونگ ايچون اول مسئله ايندى تمام بولدى. موندن صوك كىلگان مکتوبلر باصلمازلر. مارقه اسراف ايتاويرنى اوتهمز.

○ نورالعين افندى كه: مقاله لرنى، رساله نى بانديرول قىلوب يبارر كه ممكن (خصوصى مکتوب بولماو شرط). اول وقتده لوط باشينه ايكى تىنلك مارقه يته در.

○ ش. ايزمايلوف غه: اول مقاله نى تابا آلیمىز، تابلغان صوك باصلور.

○ احمد بدىقوف افندى كه: « دىنى تدبيرلر » حقنדה بولغان شېبه كرنى مؤلفنگ اوزينه عرض ايتوكر مناسب بولور. اوزى

تبريك كار تچكه لرى

۵۰ صوم ۱ صوم ۷۵ صوم

مراجعت ايچون ادرىسى: "Вактъ", ред. Оренбургъ, ۱۹۰۵ ق.

== ايلق، رسملى ==

”روسىمه سوداسى“

ژورنالينه مشتمرى دفترى اچق.

روسىمه ده گى مسلمانلرنىگ معيشتلرى بتونلى دىب ايتورلك سودا گرلك ايله در. شول سببىدن مسلمانلرغه سودا و تجارتكه متعلق بولغان فكلرلرنى و خبرلرنى بلوب طور، سودا و تجارت بابنده بولغان يا كالقلردن هر داقم خبردار بولوب باشاويك، همدىر. روسىمه مساهانلرى آراسنده حاضرگى زمانده دىنانىگ بارشلىرىندن بر درجه خبردار بولوب طور و ايچون

برنى قدر غزتلر بولسه ده، آنلرنىگ كو بهر ك اهميت بيرگان نوسىلرى سببست هم تورلى وقوعات باي بولغانلىقدن، مى مطبوعاتنمزه سودا و تجارتكه دائر بولغان خبرلر، معلومات و كىكاشلر بىك آز بولادر. خلق ايچون سودا و تجارتنىگ هييتى بىك زور ايكانلىكنى بىلگىنلىكىدىن بوگونىگ قدر شول بابده «روسىمه سوداسى» اسمنده وقت، وقت برنى قدر رساله لرنى نشو ايتوب كىلگىن ايدىم هم اول رساله لرم سودا گرلر آراسنده رغبت قارالغان ايدى. ايندى حاضر شول بولده خدمتمنى طاغى ده آرندىرو و كىكاشلر توشو ايچون «روسىمه سوداسى» اسمنده هر آى صاين بر مرتبه دن مرتب اولارق ژورنال چىقارغى فرار بىردىم هم شو كاتىوشلى بولغان خصتىنى آلدىم. مذكور ژورنال برنچى آوغوستدن چىقاباشلا ياققدر. ژورنالنىگ مندرهاتى و بابلرى اوشو توبانده گى فرسلردن عبارت بولاچقدر.

۱) سودا، تجارت هم كسب بابنده هم حياتقه متعلق مسئله لر طوغرسنده يول كورسه توچى مقاله لر، ۳) حكومتنىگ سودا، تجارت هم عمومى معيشتكه دائر بولغان امر و فرمانلرى، ۳) مملكت داخلنده هم چىت مملكتلردن تجارت و معيشت كه دائر بولغان مخابره لر، ۴) خازن و استوا، اقتصاد، پيدا گوگىك هم يوو بىديچسكى اشلر كه عاقد مقاله لر، كىكاشلر و غير بىلر، ۵) سياستكه دائر مقاله، خبر و معلوماتلر، ۶) رومانلر، حكايه لر، نصلو، شعرلر، فنى مقاله لر، يا شا كشف و اختراعلر، ۷) روس و مسلمان مطبوعاتنندن اجمالالانغان فكر و خبرلر، ۸) ادبى تنقىدلر، ۹) داخلخى خبرلر، زا كون چىقار و اشلرىنه دائر خبرلر، روسىمه نىگ هر طوفىنه عاقد بولغان خبرلرنىگ اجماللرى، ۱۰) اوتىكان زمانلرده غى حاللر، تاريخندن معلوماتلر، ۱۱) محكمه اشلرى، ۱۲) تورلى بابدىن عجىب و غرىب خبرلر، غزتلردن آلانغان واق خبرلر، لطيفه لر، هجوى نوسىلر، كوپلىتلر و غير بىلر، ۱۳) كورصلر، فوندىلر، پراسىمتلى كافدىلر، آ كىمىلر، روسىمه ده گى بازارلر، تيمىر بوللر، پاراخودلر، خسته خانلر و غير بىلر حقنדה اسپراؤ و چنو - كامىر چىسكى معلوماتلر، ۱۴) تورلى مسابقه لر، ۱۵) رسملر، نصيرلر، هم مشهور كىشىلرنىگ يارتىرتىلر و غير بىلر، ۱۶) اداره گه مکتوبلر، ۱۷) حقونلر، زا كونلر، حكملر، تورلى اورولر حقنדה. اول يورت خوجىلغى و غير بىلر حقنדה «روسىمه سوداسى» مشتمرىلر ينه جوابلر هم كىكاشلر. ژورنالنىگ بهاسى بلغه ۲ صوم ۵۰ تىن، يارطى بلغه ۱ صوم ۵۰ تىن اوج آبخه ۱ صوم، بر نو بىرى پوچته خرخى ايله ۳۵ تىن. ادرىس: Казань, Троицкая, д. Полетаева, кв. № 14. редакция журнала „РУССІЯ САУДАСИ“.

تېلىفون نومره 13-89. تېلىغراف ادرىسى: Казань, Шагидуллину. اداره ده، جملة كىتبخانه لرده هم پوچته كانتورلرندى. مشتمرى تبول ايدله. اون يىلقى مشتمرى آقپىسى كوندىر وچىلرگه اونورنچىسى بوش يبارده. **ناشر و محررى: شرف الدين شهيداللىن.**

تبريك كار تچكه لرى

كىله چك بايراملر ايچون تبريك كار تچكه لرى ايگ آزانلردن ايگ قيمتلى لرىنه چه بىك كوب تورده حاضرلندى. اسمقانبول ياكه قزان حرفلرى ايله (زاكارچىك نىگ تله وى بويىنچه) باصارغه «وقت» مطبعه سنده قبول ايتلدر.

حقلر آرتق آلنى، بر اسمگه ايللىدن كىم زاكاز قبول ايتلمى. ادرىس: Оренбургъ, тип. „Вактъ“.

Ш У Р О

№ 11.

ЮНЬ 1 = 1914 ГОДА.

اسلام مجموعه سى

استانبولده اونيش كونده بر چغا طورغان
دينى و ادبى ژورنالدر. آبونه حقى روسيه ايجون
يللى ۳ سوم ۵۰ تين، ياروم يللى ۲ سوم. آچقهنى
عادتى پيراؤادنى بلانقه ايله يياررگه، آدرىسنى ده
روسجه غنه يازارغه ممكن. آندن ژورنال كيله چك
آدرىسنى آچيق و اوقورلق ايتوب يازارغه توشلى.
آدرىس:

Константинополь (Турция)

Чагалъ-оглы „Джамият-Хайрия-и-Исламия,
редакция „Исламъ Маджмугаси“

قامپانيه زينگر نك

تگو ماشينالرى ساتولادر يالغز اوز مغازينلرنده غنه

قول و آياق
ماشينالرينك هر
تورلىسى

توله نه
آطنه غه
صومدن
باشلاب

مغازينلرى روسيه نك
مغازينلرنك ويؤسقه سى
مه شهرلرنده بار.
ساخته دن
ماتلانكزا

ياشكى باصلوب چقىدى « احمد مدحت افندى »

توركيا نك مشهور اديبلر ندىن بولغان احمد مدحت افندى احوالى حقتده يازلغان بر اثر در. مندرجه سى اوشبو نرسه لردن عبارت :
احمد مدحت افندى نك ترجمه حالى . عمر سوروى . طبيعت و اخلاق . تاليفلىرى . سورگونلىكى و سلمانيه مدرسه سى . تورك ادبياتى
و احمد مدحت . سيوطى . احمد مدحت افندى و تولستوى . روسيه مطبوعاتى و احمد مدحت افندى . مکتوبلىرى . اوشبو مسئله لر حقتده
بولغان فكلرلى : دنيا ياراتلووى ، طوفان ، نوح ييغمبر لسانى ، قران كريم ، عشق ، تكامل قاعده سى و قران ، حوا و آدم عليه السلام ،
اوروپا نك ديشزلىكى ، ازدواج ، رسم و صورت ، تاريخ اديان ، تاريخ بشر قران كريم ترجمه سى ، تعدد زوجات ، تسر و حجاب ، تورك
قومى ، خاتونلر ، قزلرغه چيت تلر اوقوتو ، بشر نك ياراتلوونده آبروملق و باشقهرلر . اتقادلر و طعنلر . احمد مدحت افندى و روسيه
مسلمانلىرى . احمد مدحت افندى حقتده محترم داملا عالجان حضرت مکتوبى . . صوكت كونى .

۱۶۴ يتدن عبارت بولغان و استانبول حرفى ايله باصلوب احمد مدحت افندى نك ايكى تورلى رسمى ايله زينتله نگان بو اثر نك حقى
۵۰ تين . بوچطه ايله ۶۰ تين . ادرس : « وقت » اداره سى .